Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 35 גראָשען

היינט 16 זייטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אונפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 40/1640	Łódź, Piątek 15 lutego 1929 r.	זיבעטער יאָהרגאַנג	לאָדז, פרייטאָג ה' אדר א' תרפ"ט	Nr. 40/1640

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

12 וואַרים-און דערנעהרונגס-פונקטען

ווערען זונטאג געעפענט פאַר דער לאָדזער בעפעלקערונג.

הייסער אפּרוף אויף דער איניציאַטיוו פון „נייעם פאָלקסבלאַט“.

נעכטיגע גרויסע פערזאַמלונג אין אונזער רעדאַקציע

מיט דער גרעסטער צופרידענהייט קאָנסטאַטירען מיר, אַז דער אַפּעל פון „נייעם פאָלקסבלאַט“ וועגען אָרגאַניזירען אַ גרויסע אַקציע פאַר די כאַמע אָרימסטע און עלענדסטע אין דעם שווערען ווינטער, האָט נעהאַט דעם גרעסטען ערפאָלג.

דאָס יודישע לאָדז איז נישט געבליבען גלייכגילטיג אויף די קרעכצען און טרעהרען, וואָס טראָגען זיך פון די טויזענדער אָרימסטע דאַך און בוידעם-שטיבלעך, אויף די פון קעלט-געשוואָלענע הענדלעך און פיסלעך פון טויזענדער יודישע קינדערלעך, אויף די טרעהרען פון מאַמעס, וואָס קוקען זיך צו, ווי זייער בלוט און פלייש געהט אוים פון הונגער און קעלט.

מיר זאָגען אַן דער לאָדזער אָרימקייט די בשורה, אַז

פון זונטאג אָן ווערען אין 12 פונקטען פון דער שטאָט געעפענט וואַרים-שטובען און ערנעהרונגס-פונקטען

פאַר זיי, די טירען וועגען פאַר זיי ברייט געעפענט און זיי וועלען קענען אויפטייען זייערע פערגליווערטע אברים און קענען זיך דערכאַפּען דעם גוף מיט אַ גלאָז וואַרימער טיי און אַ שטיקעל ברויט, אפשר און דער גאָהענטסטער צוקונפט, ווען אויף דער אונגעהויער וויכטיגער אַקציע וועט זיך אָנרופען די ברייטע עפענטליכקייט, וועט מען קענען אין די זעלבע פונקטען אַרויסגעבען אויך וואַרימע זופּ. דעם יודישען לאָדז קומט אַנ'אמת'ער יודישער יישר כוח פאַר דעם שנעלען און פּראַקטישען אָנהויב.

פערזאַמלונג אין רעדאַקציע.

צו דער בעשטימטער צייט, 9 אַ זייגער אין אָווענד האָבען זיך אין לאָקאַל פון רעדאַקציע „נייער פאָלקסבלאַט“ פערזאַמעלט די פאָרשטעהער פון געזעלשאַפטליכע און פילאַנטראָפּישע פעראיינען און אַ רייה אָנגעזעהענע כלל-טוער, וועלכע האָבען מיט דעם גרעסטען ערנסט און פעראַנטוואָרטליכקייט זיך בעראַטען וועגען דער דרינגענדער הילף-אַקציע.

פון „בית-לחם“ זענען געקומען די ה"ה: זאַנדבערג און קאַסרילעוויטש און פרוי קאָפּעלמאַן; פון „מחזיקי-חולים“, קילינסקי 120, די ה"ה: אייזענבערג און ראַפּוך; „גמילת-חסדים“, גרינער מאַרק — ה' אייזענבוים; פון „נותן-לחם“ די ה"ה: פּראַשקער, פּטאַשניק, דרייהאָרן, מאָרדכאַיעוויטש און ווייץ; פון „משמורת-החולים“, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 6: ה' ויידענפעלד; פון דער שוהל „סיני“, גלובנאַ 62: — ה' געפנער; פון „עזרת-אַחים“ די ה"ה: ניימאַן און מינץ; פון „תלמוד-תורה“ אויף פּעפּער-נאַם 17 די ה"ה: שוואַרץ און גאָלדבערג; פון „עץ-החיים“ פּולנאָצנאַ 7 ה' דרייהאָרן; פון „תומכי-אורחים“, די ה"ה: ביטערמאַן און לייזעראָוויטש; פון דער שוהל אויף זשוראַוויאַ 4 ה' יודעל אַראַנאָוויטש.

אַלס פאָרשטעהער פון דער יודישער קהלה — פּרנס לייזער פּליוואַצקי.

אַ חוץ דעם זענען אַנוועזענד געווען די ה"ה: משה העלמאַן און אַברהם קאָהן. די ה"ה לאַזניק יאָעל, מ. ח. רומקאָווסקי און יוליאַן וואָלף האָבען צוגעשיקט מעלדונגען, אַז זיי קענען ליידער נישט קומען צו דער פערזאַמלונג, זיי סאָלידאַריזירען זיך אָבער פולשטענדיג מיט דער אַקציע און זענען גרייט מיטצואַרבייטען אין דער ווייטערדיגער טעטיגקייט.

רעדאַקטאָר פון „נייעם פאָלקסבלאַט“, לאַזאַר פוקס עפענט די פערזאַמלונג. ער בעגריסט די פערזאַמעלטע, וועלכע האָבען זיך געשטעלט דערמאָלט ווען די הילף פאַר דער לאָדזער אָרימקייט איז אַמנויטיגסטען.

אַלס פאָרזיצענדער פון דער פערזאַמלונג ווערט דאַן אויסגעוועהלט ה' משה העלמאַן.

פּרנס פּליוואַצקי בעגריסט די וויכטיגע איניציאַטיוו פון „נייעם פאָלקסבלאַט“ אין נאָמען פון דער פערוואַלטונג פון דער יודישער קהלה. ער פערזיכערט, אַז די קהלה וועט מיט אַלע מעגליכקייטען אונטערשטיצען די דאָזיגע העכסט וויכטיגע אַקציע, וועלכע ווערט אונטערגענומען דורך דער געזעלשאַפט אַליין.

רעד. לאַזאַר פוקס רעפערירט אין קורצען דעם ציל פון דער פערזאַמלונג, ער ווייזט אָן אויף דער גרויסער נויט, וואָס הערשט צווישען דער אָרימער יודישער בעפעלקערונג. בעזונדערס האָט זיך דער דאָזיגער עלענד פערשטאַרקט צוליב דער אונגעהויערער פראָסט-קאַטאַסטראָפע. די הילף מוז זיין אַ שנעלע, הגם זי איז אַ מינימאַלע, דער געדאַנק פון דער רעדאַקציע „נייער פאָלקסבלאַט“ איז, אַז אין פערשידענע פונקטען פון שטאָט זאָלען תיכף געעפענט ווערען וואַרים-שטובען, וואו מ'זאָל קענען אַריינקומען זיך אָנוואַרימען און אין די זעלבע לאָקאַלען זאָל קענען בעקומען אומזיסט אַ גלאָז אָנגעצוקערטע טיי מיט אַ שטיקעל ברויט אָדער אַ זעמעל, דאָס וואָלט געזען אַ מאָמענטאַלער וואוילטאַט פאַר די סאַמע אָרימסטע אין אונזער שטאָט.

רעד. לאַזאַר פוקס ווייזט אָן, אַז אויף אַ קאָנפערענץ וועגען דעם ענין מיט'ן פּרעזעס פון דער לאָדזער קהלה-פערוואַלטונג האָט ער געפונען די פולשטענדיגסטע פערשטענדעניש און די הבטחה, אַז די קהלה וועט ווי ווייט מעגליך אונטערשטיצען די אַקציע, וועלכע די געזעלשאַפט פיהרט אַליין אָן.

דער רעדנער ווינשט, אַז די היינטיגע פערזאַמלונג זאָל ברענגען קאָנקרעטע רעזולטאַטען.

ה' אייזענבערג („מחזיקי-חולים“) זאָגט, אַז די איניציאַטיוו פון „נייעם פאָלקסבלאַט“ דאַרף מעהר ווי בעגריסט ווערען, ווען אימיצער וואָלט זיך געקענט פאָרשטעלען, וואָס פאַר אַ נויט עם הערשט אין איצטיגען מאָמענט צווישען די יודישע אָרימעלייט וואָלט ער קיין איין מינוט נישט פערבריינגט אויף רעדען און שוין מאָרגען וואָלטען געדאַרפט די וואַרים-שטובען און ערנעהרונגס-פונקטען געעפענט ווערען. ביי אַ גוטען ווילען איז גאָרנישט צו שווער.

אין נאָמען פון „מחזיקי-חולים“ ערקלערט דער רעדנער די גרייטקייט תיכף אָפּצוגעבען צו דיספּאָזיציע דעם לאָקאַל און פריי־ווילליגע מענשען צו דער אַרבייט.

ה' העלמאַן ווייזט זעהר ריכטיג אָן, אַז עס קען קיין צווייפעל נישט זיין אין דער נויטינקייט פון דער אַקציע. די הויפּטזאַך אָבער, אַז די וואַרים-שטובען זאָלען גלייך געעפענט ווערען איז, צי וועלען מיר גלייך האָבען קויהלען. ה' העלמאַן ווענדעט זיך דעריבער צו פּרנס פּליוואַצקי, צי די קהלה וועט קענען צושטעלען באַלד קויהלען פאַר אַלע פונקטען כאָטש אויף אַ קורצער צייט.

ה' פּליוואַצקי ענטפערט, אַז לויט אַלע פאָרויסזעהונגען וועט די קהלה קענען דעם סכום קויהלען היינט, פרייטאָג, צושטעלען.

ה' פּטאַשניק („נותן-לחם“) בעגריסט אין וואַרימע ווערטער די איניציאַטיוו פון „נייעם פאָלקסבלאַט“, „נותן-לחם“ שטעלט זיך צו דער אַקציע און גיט צו דער דיספּאָזיציע דעם לאָקאַל.

אויך ה' אייכענבוים („גמילת-חסדים“, גרינער מאַרק 7) בעגריסט די אָנגעהויבענע אַרבייט, ער שטעלט צו דער דיספּאָזיציע דעם גרויסען שעהנעם לאָקאַל פון „גמילת-חסדים“ און פערזיכערט, אַז אויך די פרויען-געזעלשאַפט „תומכי-עניים“ פון גרינעם מאַרק וועט זיך שטעלען צו דער אַקציע.

ה' פּליוואַצקי זאָגט, אַז אין דער אַקציע דאַרף זיין פעראינטערעסירט די גאַנצע לאָדזער יודישע געזעלשאַפט, ס'דאַרף זיך אָנהויבען אַ ברייט-פערצווייגטע זאַמעל-אַקציע פאַר דעם אָנגעצייכנטען פּלאַן, אַלס ערשטער לעגט ה' פּליוואַצקי אַוועק אויפן טיש 50 זלאָטים לטובת דער אַקציע.

באַלד דערויף ערקלערט רעד. לאַזאַר פוקס אַז די רעדאַקציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט“ גיט צו דעם צוועק 100 זלאָטים, וועלכע ווערען באַלד איינגעצאָהלט.

ה' העלמאַן דעקלאַרירט אין נאָמען פון צענטראַלען הויז-בעזיצער-פעראיין, פּיעטריקאָווער 46—300 זלאָטים.

בעזונדערס איז כדאַי צו בעטאָנען די נדבה פון פערטרעטער פון דער בעוואוסטער פאַר'מלחמה־דיגער טיי-פירמע וו. וויסאָצקי, ה' ש. זיידלער, וועלכער דעקלאַרירט 25 פונט טיי.

ה' העלמאַן רעפערירט נאָכן אויספיהרליך די אָנגעהויבענע איניציאַטיוו. ער ווייזט, אַז געלד-מיטלען אויף דער אַקציע דאַרף מען נעהמען פון אַלע מען, אָבער קודם כל דאַרף מען טרעפען צו די, וואָס קענען געבען און וועלכע זענען בערופען דאָס צו טון. ה' העלמאַן מיינט דערמיט די לאָזשע בני-ברית, אין וועלכער עס קאָנצענטרירען זיך פערמעגליכע מענשען, און וואָס האָבען אויף זייער פאָהן אויפגעשריבען הומאַניטאַר-טעטיגקייט. די לאָדזשע דאַרף איצט, בעת די נויט אויף דער יודישער אָרימער גאָס איז דערגאַנגען צו סכנות נפשות, ווייזען צו וואָס זי איז בערופען און וואָס זי קען אויפטון. די יודישע אָרימקייט וואַרט אויף זייער הילף און זיי מוזען מאָמענטאַל זיך אָפּרופען.

ה' ראַפּוך (מחזיקי-חולים) זאָגט, אַז די היינטיגע אַזוי ערנסטע פערזאַמלונג מוז ברענגען קאָנקרעטע רעזולטאַטען. מען מוז אַוועקגעהען מיט אַ רוהיג געוויסען, אַז ס'איז עפּעס אויפגעטון געוואָרען.

ה' קאַסרילעוויטש (בית-לחם) איז אויך אין דער זעלבער מיינונג. ער לעגט פאָר, אַז עס זאָל שוין געוועהלט ווערען אַ קאָמיטעט, וועלכער זאָל אָנפיהרען מיט דער אַרבייט.

ה' יודעל אַראָנאָוויטש פון ראַדאָגאָשטש מאָלט אין שרעקליכע פאַרבען די נויט, וואָס הערשט אויף דער יודישער גאַס אויף באַלוט און ראַדאָגאָשטש, מענשען ווערען געשוואָלען פון קעלט און געהען אוים פון הונגער אין בוכשטעבליכען זין פון וואָרט. מיט טרעהרען אין אויגען בעט ער רחמנות צו האָבען און עפּעס טון אַזוי לאַנג, ווי ס'איז צייט, ער קען אַמאָל ווערען צו שפּעט און דער פערמעגליכער קלאַס פון דער יודישער בעפעלקערונג וועט זיך נישט קענען שענקען די גרויסע עוולה, וואָס זיי טון איצט דער אָרימער בעפעלקערונג דורך זייער גלייכגילטיגקייט.

ה' אַ. קאָהן פאָדערט אויך תיכף צוצוטרעטען צו אַרבייט.

ה' אייזענבערג וואַרפט די לאָזונג, אַז שוין זונטאָג אינדערפריה זאָלען געעפענט ווערען אין פערשידענע פונקטען פון דער שטאָט די וואַרים-שטובען.

דער דאָזיגער פאָרשלאַג ווערט מיט בענייסטערונג אויפגענומען דורך די פערזאַמעלטע און באַלד מעלדען אַלע פעראיינען זייערע לאָקאַלען, וואו די וואַרים-שטובען וועלען געעפענט ווערען שוין זונטאָג אינדערפריה.

ה' ניימאַן ערקלערט אין נאָמען פון „עזרת-אַחים“, אַז דער פעראיין עפענט זונטאָג אינדערפריה די וואַרים-שטוב און וועט אויך דאָרט אַרויסגעבען טיי מיט ברויט.

זונטאג ווערען געעפענט פאלגענדע וואַרים-שטובען:

לאָקאַל פון „משמורת-החולים“, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 6.

לאָקאַל פון „בית-לחם“, ווסכאָדניאַ 70.

לאָקאַל פון „מחזיקי-חולים“, קילינסקי 120.

לאָקאַל פון דער שוהל „סיני“, גלובנאַ 62.

לאָקאַל פון „גמילת-חסדים“, גרינער מאַרק 7.

לאָקאַל פון „תלמוד-תורה“, פּעפּער-גאַס 17.

לאָקאַל פון „עזרת-אַחים“, פראַנצישקאַנער 30.

לאָקאַל פון „נותן-לחם“, וואָלבאָרסקאַ 29.

לאָקאַל פון „עץ-החיים“, פולנאָצנאַ 7.

לאָקאַל פון דער שוהל, זשוראַוויאַ 4.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו בעמיהען צו געפונען פּאַסענדע לאָקאַלען אין די פונקטען פון דער שטאָט, וועלכע זענען נאָך נישט געמאָלדען געוואָרען.

דאַן טרעט מען צו אויסצוועהלען דעם קאָמיטעט, וועלכער זאָל זיך פערנעהמען מיט אָרגאַניזירען די אַקציע און זי פיהרען.

אין קאָמיטעט ווערען אויסגעוועהלט די ה"ה: משה העלמאַן, רעד. י. אונגער, לאַזניק יאָעל, מ. ח. רומקאָווסקי, א. קאָהן, יוליאַן וואָלף, פּרנס פּליוואַצקי, ש. זיידלער, דענטיסט דרייהאָרן און דער פערטרעטער פון „נייעם פאָלקסבלאַט“ י. שולמאַן.

דער קאָמיטעט קומט זיך צונויף צו דער ערשטער זיצונג היינט, 12 אַ זייגער בייטאָג אין לאָקאַל פון האַנדווערקער-קלוב, פּאָלודניאָוואַ 4.

ס'ווערט ווייטער בעשלאָסען זיך צו ווענדען [illegible]ם יודישען בעקער-צעך, אַז די יודישע בעקער זאָלען זיך בעטייערען מיט געבעקס פאַר די ערנעהרונגס-פונקטען, צו די קאָלאָניאַל-הענדלער — מעגען בעטייערען זיך מיט צוקער און טיי.

זיך צו ווענדען צו דער ציוניסטישער פרויען-געזעלשאַפט „וו.י.ז.א.“, אַז זי זאָל זיך אָנשליסען אין דער אַקציע.

באַלד נאָך דער זיצונג האָט דער פּרעזעס פון דער קהלה-פערוואַלטונג ה' מינצבערג דורכן טעלעפאָן געמאָלדען, אַז פון דעם מאָנטאָג קויהלען, וואָס די קהלה בעקומט היינט פון מאַגיסטראַט, וועט געשטעלט ווערען אַ געוויסער סכום צו דער דיספּאָזיציע פון געוועהלטען קאָמיטעט, כדי די וואַרים-שטובען זאָלען שוין זונטאָג קענען אָנהויבען צו פונקציאָנירען.

דער קאָמיטעט פאָדערט דעריבער אויף די פאָרשטעהער פון די אַלע פעראיינען, וועלכע האָבען אָנגעמאָלדען זייערע לאָקאַלען אַלס וואַרים- און דערנעהרונגס-פונקטען, זיי זאָלען קומען היינט, 1 אַ זייגער מיטאָג צום קאָמיטעט, אין האַנדווערקער-קלוב, פּאָלודניאָוואַ 4, כדי צונעהמען זייער סכום קויהלען.

רעד. לאַזאַר פוקס דאַנקט די אַנטיילנעהמער פון דער פערזאַמלונג פאַר זייער אויפריכטיגען ווילען צו אַרבייט און צו ברענגען הילף דער לאָדזער אָרימקייט. נאָכמעהר ווען די היינטיגע פערזאַמלונג האָט בעוויזען אָפּצוטון אַזאַ גרויסען און שעהנעם אָנהויב.

אונזער וויצע-פארזיצענדען ה'
לייב יהודה אוריסוהן און פרוי
צוליב דער חתונה פון זייער זוהן ה'
צבי מיט פריילין דינה פעלדמאן
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און פיל גליק.
די פערוואלטונגען
פון אינטערנאט פאר יודישע קינדער און פערמע אין העלענובעק
פון אינטערנאט פאר מיידלעך „פאמאץ“
ל דז, דעם 15 פעברואר 1929.

אגודת „לומדי שעורי ערב ובוקר“ פל. וואלנאשטשי 3.
מוצש"ק, פ' תצוה פורים קטן (23-טען פעברואר) ארדנט איין דער „שעורי ערב“ אין גרויסען ענגלישען זאל, פאסבוש-שולך 2
א גראנדיעזע סיום-פייערונג אויף מסכת שבת
מיט דער בעטייליגונג פון פאלגענדע רבנים:
הר' הגאון ר' יצחק יהודה טרונק שליט"א מקוטנא
והר' הגאון ר' ישראל יוסף פינקלער שליט"א מראדאשיץ
ווי אויך די גרעסטע לאדזער טאלאנטפולסטע רעדנער.
אין דער פייערונג נעמט אויך אנטייל דער חזן גאלדוואסער מיט א גוט איינסטודירטען כאר

Z okazji zaręczyn naszego przyjaciela
p. HERMANA MIĘDZYGÓRSKIEGO
z p. HELĄ BORNSZTAJNÓWNĄ
życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości
Arnold Gedyger,
Pinkus Szwarcman,
Beniek Blajcher,
Moniek Sztajn,
Jakób Zylberberg,
Leon Kożuch,
Aron Lewkowicz.

Z intencji zaręczyn mojej ukochanej koleżanki
Sabiny Rochwergerówny
z p. **Leonem Skrobackiem**
życzy wiele szczęścia i różowej przyszłości
Rózia Brygelówna.

Z intencji zaślubin p.
Feli Grynbaumówny
z p. **Danielem Wiezenbergiem**
składają tą drogą najserdeczniejsze życzenia
Tola i Izak Gersztanowicz,
Jakób Pracownik,
Izr el Okno,
Moniek Ajchler,
Julek Żylberman,
Ewa Ickowiczówna,
Leon Tunkelszwarc.
4410

Z intencji zaślubin
p. **Feli Grynbaumówny**
z p. **Danielem Wiezenbergiem**
życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości
Josek Jachimowicz,
Jetka Opoczyńska.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן און ברודער
הלל פאנק מיט פרל. **בלומע לעוואנאוויטש**
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט
עלטערן און געשוויסטער.

אונזער ליבען פעטער און מוהמע
שלמה און לאה הערשענהארן
(לובלין) צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער צעשא מיט ה' קליינמאן, שיקען מיר פון דערווייטענס אונזער הארציגען מז"ט
מאיר, לייזער, גיטעל, פערעלע
לאדז. און חילוש רייך.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן
הערמאן מענדזיגורסקי
מיט פרל. העלא בארנשטיין
ווינשען מיר איהם א הערצליכען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט.
די עלטערן.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער
ה' הערמאן מיענדזיגורסקי
מיט פרל. העלא בארנשטיין
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט. יולעק און נאטאן
מיענדזיגורסקי.

אכטונג! אכטונג!
איך מאך בעקאנט מיין געעהרטער קונדשאפט, אז איך ארבייט אויס פערשידענע
צוקערווארען, שאקאלאד, וואפלעס און **באלווע**
און בעזיץ אויף לאגער פערשידענע פירמאווע צוקערווארען.
מיט אכטונג **מ. ה. ווראבלעווסקי**
נאוואמיעסקא 21, טעל. 40-35.

א הערציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט ווינשען מיר אונזער חבר
וואלף טראגארזש
צו זיין חתונה מיט פרל.
פעלא בענטקאווסקא
זאל אייער לעבענס-וועג זיין א הארמאניע פון גליק און פרידען.
מאניא בושעזשינסקא, בארוך אליעזר, העלא וואגאווסקא, קאזשיך וואלף, גוטשא שטארך, אפפעלעוויטש הערמאן, סאלא זאיאנץ, קאזשוך דוד, נארושא בערגער, יחיאל דאנציגער, קרוין אנדזשא און שלום פאמעראנץ.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער
פרל. **שבע ראכווערגער** (לאדז)
מיט ה' **לייביש סקראבאצקי** (קיעלץ)
ווינשען א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
געברידער מענדל און משה ראכווערגער.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאנטע
פרל. **שבע ראכווערגער** (לאדז)
מיט ה' **לייביש סקראבאצקי** (קיעלץ)
ווינשען פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט
ליפמאן ראכווערגער
מלכה ראכווערגער

צענטר. קליינהענדלער-פעראיין, זאוואדזקא 5.
מיר פאדערן אויף אלע אונזערע מיטגלידער, וועלכע האבען זיך רעגיסטרירט אויף די קוהילעז-אקציע, מעלדען זיך זונטאג, דעם 17. פעברואר ד. י. פון 6 ביז 10 אווענד, אפצוהאלטען די שטיצונג.
גלייכצייטיג מאכען מיר בעקאנט, אז זונטאג איז דער לעצטער טאג פון רעגיסטרירען זיך אויף די איבערגעדערמאהנטע אקציע.
די פערוואלטונג

ניי-מאשינען
דאמסקע. קניהייבער, אקרענטאווא (זיגזאג) קירזשנער „סוקצעס“
שטענדיג אויף לאגער ביי
Singer i Lachman
Łódź, Aleksandryjska 2.

Dr. DONCHIN
מאניושקי 1, טעלעפאן 9-97
ספעציאל-ארצט פאר אויגענקראנקהייטען
נעמט אן טעגליך פון 10–1 מיטאג און 4–7 נ.מ.
זונטאג פון 10 ביז 1 בייטאג.

די ליטונג
:—: פון דער :—:
לעהר-אנשטאלט „דרכי-נעם“
לאדז, קילינסקי 50
מאכט בעקאנט, דאס אי"ה זונטאג, פ' תצוה (17 פעברואר) קומען פאר די למודים נארמאל אין אלע קלאסען.
די לעהר-אנשטאלט איז פערזעהען מיט הייץ-מאטעריאל.
די ליטונג.

בעקאנטמאכונג.
אלע גלויביגע, וועלכע בעזיצען וועקסלען
מיט דער אונטערשריפט
א. אלשער, ארזוע א. ב. ושטיניצקי, לאדז
ווערען געבעטען אין זייער אייגענעם אינטערעס צו קומען מארגען שבת, דעם 16-טען פעברואר ד. י. 10 א זייגער פריה אין קרייז-געריכט זשעראמסקיעגא (פענסקא) 115, צימער 57.
דער נומער פון דער ספראווע איז Z 13/29:
א גרופע גלויביגע.

א מאטורזשיסט מיט 8-קל. בילדונג בעהערשט גרינדליך די פוילישע דייטשע און פראנצויזישע שפראכען ערטיילט לעקציעס. גאראנטירט פאר גרינדליכען ערלערנען פויליש אין משך פון 36 לעקציעס. צו ווענדען זיך ביי
ZALCMAN,
Aleksandrowska 24
P.S. Przygotowuję uczenice(ów) szkół powszech. do klas gimnazjalnnych.

Dr. med.
J. PIK
Wólczańska 57,
telefon 23-77, parter
נערוועו און אינערליכע קראנקהייטען.
פסיכישע היילונג פון גייסטיגע נערוועו-ליידע
נעמט אן פון 12—1 מיטאג און פון 5—7 אוו. פאר אונערמעסליכע רעטשניצע-פרייז

Doktór
Łagunowski
הויט, ווענעריש און געשלעכטס קראנקהייטען
גדאנסקא 42.
אויפנאהם-שטונדען:
פון 8.30-10.30,
1-2.45, 9-8 אוו.

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
מארגען, שבת, דעם 16-טען ד. ח, 10 א זייגער פריה קומט פאר
אפייערליכע אקאדעמיע
לכבוד דעם 10-יעריגן יובל פון די פועלי-ציון-יוגנט-ארגאניזאציע.
אין פראגראם: 1) דערעפנונג, 2) אויפמארש פון „יונגבאר“, 3) בעגריסונגען, 4) רעפעראט פון ה' יוסף ראזען (ווארשא) א.ד.ט.: 10 יאר „יוגנט“-בעוועגונג, 5) ליטעראריש-דראמאטישער טייל אויסגעפירט דורך די „יידישע א. ב.-בינע“, 6) גימנאסטישע איבונגען א. א.
בילעטן צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע-זאל.
4399

דער לאדזער יודישער פליישער-פעראיין
פאדערט אויף אלע קצבים, מיטגלידער און נישט-מיטגלידער צו קומען זונטאג, דעם 17 פעברואר ד. י. פינקטליך 5 א זייגער אווענד אין פעראיינס-לאקאל פיעטריקאווער 24, אויף
אן אויסערגעוועהנליכע
אלגעמיינע פערזאמלונג
וועגען זעהר דרינגענדע פראגען.
בעמערקונג: אזוי ווי דער טאג-ארדנונג איז נוגע יעדען איינציגען פליישער, בעטען מיר פינקטליך צו ערשיינען.
4382

יוד. פראפ. מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין
אלעיא 1 מאי 2.
פאר-מעלדונגען.
אכטונג מיטגלידער פון פאלגענדע פאכען:
מארינארקע און פאלטער
שבת, 7 א זייגער אווענד קומט פאר א מאסען-פערזאמלונג
פון ביידע פאכען וועגען אקטועלע פאך-פראגען. זאל קיינער נישט פעהלען. יעדער מיטגליד, וועלכער קומט נישט אויף דער פערזאמלונג איז ווי א ציגעל, וואס ווערט פון א בנין ארויסגעריסען און מאכט איהם שוואכער. געדענקט אין אונזער בנין!
קינדער-גארדעראבען
(1 טע מארט) שבת, 7 א זייגער אווענד א פערזאמלונג פון מיטגלידער און נישט-מיטגלידער וועגען די לאגע איז שטרייק.
דאמען-מאגאזין-שניידער
זונטאג, 4 נאכמיטאג קומט פאר א וויכטיגע פערזאמלונג
וועגען גאנג פון שטרייק און א בעריכט פון די מאגאזינערס. געדענקט די וויכטיגקייט פון מאמענט!
בעמערקונג: שבת אווענד קומט פאר א רעגיסטראציע פון אלע מיטגלידער, וועלכע נויטיגען זיך אין קהלה-קויהלען. פאך-קאמיסיעס.

Dr. med.
L. Pikielny
NAWROT 8
tel. 19-90
„Zdrowie“

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען ביילייד אונזער ג' פארזיצער
אברהם בראמבערג צוליב'ן טויט פון זיין פאטער
ב"ע לייזער
איז ווארשא.
פוטער-סעקציע
ביים סוחרים-דעטאליסטען-פעראיין אין לאדז, פיעטריקאווער 69.

50 מיליאן זלאטעס שאדען

האבען געליטען די פוילישע באהנען צוליב די פרעסט

וו א ר ש א, 14. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער בודזשעט-קאמיסיע ביים סענאט, האט ביי דער דיסקוסיע סען. קערנער גערעדט וועגען גע-זונד צושטאנד פון דער יודישער בעפעלקערונג און אנגעוויזען, אז יודען ליידען פון שווינדזוכט א.ד.גל.

מיניסטער סקלאדקאווסקי האט געענטפערט אויף א ריי'ה פארוואורפען און האט אנגעוויזען, אז די אנווייזונגען פון סען. קערנער זענען ריכטיג, נור ער האלט, אז פון די זעלבע קראנקהייטען ליידט אויך די פוילישע בעפעלקערונג.

ווייטער האט דער מיניסטער געזאגט, אז מיט'ן סען. קערנער קען מען רוהיג דיסקוטירען. דאגעגען מיט'ן דעפ. גרינבוים קאן מען רוהיג נישט דיסקוטירען, און אז די טעטיגקייט פון דעפ. גרינבוים איז א שעדליכע.

דער דיספאזיציע פאנד, וואס איז געהאט גע-ווען אויסגעשטראכען איז צוריקגעשטעלט געווארען.

די הערשענדע פרעסט האבען געבראכט שא-דען די באהנען אין פוילען אויף א סומע פון 50 מיליאן זל. בסך-הכל ברענגען די באהנען ריוח 70 מיליאן זל. א יאהר. אויב די פרעסט וועלען ווייטער ברענגען שאדען די באהנען, קאן נאך זיין א דעפיציט. דער גלייכגעוויכט פון בודזשעט ווערט אזוי ארום בעדראהט.

מיניסטער סקלאדקאווסקי האט אויך איבער-געגעבען, אז דער קאמף מיט די קאמוניסטען געהט ערפאלגרייך, און אז מען וועט ווייטער ליקווידי-רען די ארגאניזאציעס, וואס בעדראהען די גאנצ-קייט פון דער מלוכה. צוליב דעם דארף פערמאכט ווערען די אוקראינישע מיליטערישע ארגאניזאציע.

אינוואלידען-רעגיסטראציע ווערט פערלענגערט.

וו א ר ש א, 14 (טעלעפאניש). אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער אינוואלידען קאמיסיע איז אנגענומען געווארען דער פארשלאג פון דעפ. העלער צו פערלענגערן די אינוואלידען-רעגיסטרא-ציע ביז'ן יאהר 1930.

צוליב די פרעסט

נאפט-גרובענס אין סכנה.

ל ע מ ב ע ר ג, 14. (ספ. טעל.) פון די נאפט גרובענס קומען אן ידיעות וועגען דער דראהענדער לאגע אין דער נאפט-אינדוסטריע. די געפאהר איז געקומען צוליב די אונגעהויערע פרעסט. צוליב דעם, וואס ס'זיינען פערפרוירען געווארען די וואסערלייטונגס רעהרען, קען מען נישט בעקומען קיין וואסער אין די דאמפף-קעסלען און די גרובען מוזען זיך אפשטעלען. די פראדוקציע פון נאפט האט זיך בעדייטענד פערקלענערט.

בלוטיגע קאמפען אין מעקסיקא

ל א נ ד א ן, 14 (אטע) אין מעקסיקא האבען זיך אנגעהויבען גרויסע קאמפען מיט די אויפ-שטענדיגע. די אויפשטענדיגע האבען בעהערשט די שטאט קאלימען, וועלכע איז פולשטענדיג אויס-גערויבט געווארען. דאס רעגירונגס-מיליטער האט געמוזט פערלאזען די שטאט. אויף ביידע זייטען זענען פערהאן פיל דערהרגעטע און פערוואונדעטע.

שרפה אין א דאנציגער סינאגאגע

ד א נ צ י ג, 14 (י.ט.א. טעלעגראפיש) נעכ-טען אין אוונט איז אויסגעבראכען א שרפה אין דער מאמענבונדער סינאגאגע. די פלאמען האבען אין פערלויף פון א קורצער צ"ט ארומגענומען דעם גאנצען בנין און בעדראהט די ארומיגע היי-זער. נאך אן ענערגישער אקציע, וועלכע האט גע-דויערט 4 שעה צייט, האט זיך איינגעגעבען דאס פייער צו לאקאליזירען. קיין אומגליקס-פאלען מיט מענשען זענען נישט געווען. דער שאדען איז א בעדייטענדער. די שול איז געווען אסעקורירט.

Dr.
Rachela Lewi
פאנסקא 24, טעל. 72-42
צוריקגעקעהרט
אויפנאהם-שעה'ן פון האלב 3 ביז 4 נאכמיטאג.

טראצקי אין קאנסטאנטינאפאל

אונטער א פרעמדען נאמען.

ב ע ר ל י ן, 14 (ספ.טעל.) פון אנגארא טיילט מען מיט, אז לויט אינפארמאציעס פון דער דארטיגער פרעסע איז טראצקי אנגעקומען קיין קאנסטאנטינאפאל, וואוהין ער וועט פאהרען ווייטער—איז נאך דערוייל נישט בעוואוסט.

ק א נ ס ט א נ ט י נ א פ א ל 14 (ספ.טעל.) טראצקי, וועלכער איז אהער אנגעקומען איז אפ-געפיהרט געווארען אין סאוויעטישען קאנסולאט, וואו ער ווערט בעהאנדעלט כמעט ווי א געפאנ-גענער. מיט די ארומיגע איז איהם פערבאטען זיך צו קאמוניקירען.

ק א נ ס ט א נ ט י נ א פ א ל, 14 (ספ.טעל.) אהער איז אנגעקומען טראצקי אונטערן נאמען פון גאמבארוו. ער איז אפגעפיהרט געווארען אין דער סאוויעטישער געזאנדשאפט וואו ער ווערט בעהאנדעלט ווי א געפאנגענער.

טראצקי וועט אין טערקיי פערבלייבען 4 וואכען אין פערלויף פון דער צייט וועט בעשטימט ווערען דאס שטענדיגע ארט פון זיין אויפענהאלט.

רעגירונג אין קאמף מיט'ן קוילען-מאנגעל

דער רעגירונגס פלאן פון קאמף מיט'ן קויה-לען-מאנגעל שטיצט זיך אויף פאלגענדע יסודות: 1) אן'ענגע ציזאמענארבייט פון אלע ארגאנען, וואס דיספאנירען מיט קויהלען (באהן-, מיליטער-פערוואלטונג א. א. וו.) 2) די וואיעוואדעס אלס פעראנטווארטליכע פאר דער אפראוויזאציע זענען בעפולמעכטיגט געווארען צו דיספאנירען מיט אלע קויהלען-טראנספארטען, וואס געפינען זיך אויף זייער טעריטאריע. 3) די עקספארט טראנספארטען אויף צפון זענען טיילווייז בענוצט געווארען אויף צו בעזארגען די צפון-געביטען, פאמארזע און פויזען און טיילווייז אפגעשיקט געווארען קיין לאדז און ווארשא. צו דער צוזאמענארבייט זענען צוגעצויגען געווארען אלע שטאט-פערוואלטונגען, ווי אויך די גרעסערע קויהלען-האנדעל-פירמען. 5) עס איז פעראָרדענט געווארען שטרענג אפצו-היטען די פרייזען אין די קויהלען-געשעפטען.

די גרויסע שאדענס צוליב די פרעסט.

וו א ר ש א, 14 (טעלעפאניש) די לאקאלע פערטרעטער פון דער מאכט האבען בעקומען א פעראָרדנונג זיי זאלען בערעכנען די שאדענס, וועלכע עס האט געמאכט דער שטארקער פראסט אין פערשידענע געביטען פון דעם לעבען. נישט קוקענדיג שוין וועגען קאנקרעטע היזקות, וועלכע עס האבען געהאט די באהנען, דער טעלעגראף, די טעלעפאנען צוליב דעם בעשעדיגען פון רעל-סען, לאקאמאטיווען, דראהטען און וואגאנען, הא-בען אויך די פאסט און די באהנען געליטען צו-ליב דעם מאנגעל פון פערקעהר און דעם פער-קלענערן זיך פון די פאסט-און טעלעגראפען-מער-קעהר.

שטארק האט געליטען דער פארט אין גדיניע צוליב דעם, וואס ער איז דערפרוירען געווארען און אלע טראנספארטען זענען אבגעשטעלט גע-ווארען. די עמיגראנטען-טראנספארטען האט מען געמוזט שיקען מיט דער יבשה איבער דייטשלאנד אין די גרויסע אטלאנטישע פארטען.

גאנץ גרויסע היזקות האט דער מלוכה אוצר צוליב דעם, וואס ס'פערקלענערן זיך די שטייער-איינקונפטען און די אומזאצען פון מלוכה-מאנאפא-לען. עס איז פערקלענערט געווארען די צאהלונגס-פעהיגקייטען פון די ברייטע שיכטען פון די שטיי-ער-צאהלער.

די אלע אויסרעכנונגען וועלען געמאכט ווע-רען ערשט נאך דעם, ווי די פראסט כוואליע וועט אריבערגעהן, ווייל יעצט איז אונמעגליך פעסטצו-שטעלען וויפיעל שאדען ער וועט נאך ברענגען. אויפ'ן סמך פון די דאזיגע אויסרעכנונגען וועלען ארויסגעגעבען ווערען א ריי'ה פעראָרדנונגען, וועל-כע וועלען האבען דעם צוועק צו פערלייכטערען דער בעפעלקערונג דאס צוריקקומען צום נארמא-לען ווירטשאפטליכען צושטאנד.

ווארשיינליך וועט מען אנערקענען די פרעסט אלס א סטיכישע קאטאסטראפע און ענטשפרעכענד דערצו אנווענדען די פערשידענע הנחה-געזעצען.

ארעסטירט דעם דירעקטאר פון „צענטראלא ווענגלא".

ווארשא, 14 (טעלעפאניש) דער וויצע-רע-גירונגס-קאמיסאר ה' פילעצקי האט דורכגעפיהרט א לוסטראציע פון די אויסלאדונגס-סטאציעס פון קויהלען, כדי צו העכערן ביז מאקסימום די לייס-טונגס-פעהיגקייט פון די סטאציעס און פעסטשטע-לען, צי עס זענען טעטיג גענוג קויהלען-סקלאדעס אין שטאט.

אין דער פירמע „צענטראלא ווענגלא" (זלאטא 77) איז פעסטגעשטעלט געווארען דאס עס ווערען דארט פערקויפט גאנצע וואגאנעם קויה-לען אנשטאט 50 קג. אויף א פערזאן, ווי עס איז פעראָרדענט געווארען דורכ'ן רעגירונגס-קאמיסאר-יאט. דער פעראנטווארטליכער דירעקטאר פון דער פירמע ה' איגנאצי סאפיר איז גלייך ארעסטירט גע-ווארען און איבערגעגעבען געווארען אין רשות פון אויספארשונגס-ריכטער. די איבערגעבליבענע קויה' געווארען דער בעפעלקערונג אין קוואנטומס פון לעדזאפאסען פון דער פירמע זענען אויספערקויפט 10 ביז 50 קג. אויף א פערזאן.

דעציזיע פון א"י-רעגירונג

וועגען באדען אין חדרה.

י ר ו ש ל י ם, 14. (י. ט. א. טעלעגראפיש). ביז צו דער ענטשיידונג אין סכסוך פון בעדואינער און יודישע קאלאניסטען וועגען בארען אין חדרה, האט די ארץ-ישראל-רעגירונג פעראָרדענט, אז די נאך נישט בעארבייטע ערד טאר דערווייל נישט בעארבייט ווערען נישט פון יודען און נישט פון די בעדואינער.

די דאזיגע פעראָרדנונג האט ארויסגערופען א גרויסע אויפרעגונג צווישען די יודישע קאלא-ניסטען, ווייל זיי בעזיצען שוין זייט 40 יאהר דאקומענטען וועגען זייער אייגענטום-רעכט אויף דעם באדען.

אפגעלעגט

די רייזע פון צעפעלין קיין א"י.

ב ע ר ל י ן, 14 (י.ט.א. טעלעגראפיש). די לופט-רייזע, וואס „גראף צעפעלין" האט געזאגט אונטערנעהמען ענדע פעברואר קיין ארץ-ישראל איז צוליב די אטמאספערישע בעדינגונגען אפגע-לעגט געווארען אויפ'ן 26. מערץ.

וויסער זאל פון „מאנטיפעל", זאכאדניא 43.
מארגען, שבת, דעם 16. פעברואר קומט פאר אין ווייסען זאל – א גרויסער
קאנצערט=ראוט
מיט'ן אנטייל פון כאני-צען אנסאמבל פון „ארדט" פערבונדען מיט טויזענדער איבערראשונגען.
טענץ ביז'ן דערפריה. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' בייגעלמאן.
עס פערפליכטעט אווענד-קליידונג.
די גאנצע הכנסה איז בעשטימט פאר דער קולטור=קאסע פון די ציוניסטען=רעוויזיאניסטען איז לאדז.

געשלאסען דעם האנד-ווערקער-צוזאמענפאהר.

וו א ר ש א, 14 (טעלעפאניש). נעכטען איז געשלאסען געווארען דער יודישער האנדווערקער-צוזאמענפאהר.

צווישען א ריי'ה אנגענומענע רעזאלוציעס איז אויך בעשלאסען געווארען צו שאפען א צענטראלע באנק פאר אינדוסטריעלער און האנדווערקערטום.

געשטארבען א קאמו-ניסטישער דעפוטאט.

וו א ר ש א, 14 (טעלעפאניש). אין פראג איז געשטארבען דער קאמוניסטישער דעפוטאט סקשיפא, וועלכער איז אריינגעגאנגען אין סיים אויפ'ן ארט פון דעפוטאט סאכאצקי. דעפ. סקשיפא איז געפאה-רען קיין פראג אויף א קאמוניסטישען צוזאמענפאהר.

געשטארבען א פרוי פון 135 יאהר.

ר י ג א, 14 (אטע). די מאסקווער „איזוויעס-טיא" מעלדעט, אז אין עריוואן אויף קאווקאז איז געשטארבען א פרוי פון 135 יאהר. די פערשטאר-בענע איז ביז דעם לעצטען טאג געווען ביים פו-לען בעוואוסטזיין, זי האט גענוי געדענקט ווי די רוסען האבען ערָאבערט עריוואן אין יאהר 1827.

מוטער ווערט משוגע

ווען איהרע 4 קינדער ווערן פערברענט

ב ע ל ג ר א ד, 14. (ספ. טעל,) אין א פאר-שטאט פון בעלגראד איז אין אן ארבייטער-הייזעל אויסגעבראכען א שרפה. דאס גאנצע הויז איז פער-ברענט געווארען. אין הויז זענען פערברענט גע-ווארען 4 קינדער, דאס עלטסטע איז אלט געווען 6 יאהר. ווען די מוטער איז אהיימגעקומען און זיך דערוואוסט וועגען דעם אומגליק איז זי משוגע געווארען און מ'האט זי געמוזט אפפיהרען אין א משוגעים-שפיטאל.

ארעסטירט א דעפוטאט פון אבערשלעזישען סיים.

ק א ט א וו י ץ, 14 (טעלעפאניש) אויף מאר-גען נאכ'ן פונאנדערלאזען דעם שלעזישען סיים איז דא ארעסטירט געווארען דער געוועזענער דייטשער דעפוטאט אין שלעזישען סיים אטא אוליץ, דער פיהרער פון דייטשען „פאלקסבונד". דעם ארעסטירטען ווערט פארגעווארפען, אז ער האט געהאלטען אנטלויפען א געוויסען באלושקא, וועל-כער דראהט זיך אויס פון פוילישען מיליטער.

אוליץ איז געווען א טעטיגער מיטגליד פון די דייטשע ארגאניזאציעס אין אבער-שלעזיען. פאר'ן קריג איז ער געווען פאליצי-קאמענדאנט אין קאטאוויץ.

===אאא===

לאדזער ביי'עס.

די לעבענסמיטעל-טאלאנען.

די לעבענסמיטעל-טאלאנען, וואס דער מא-גיסטראט גיט ארויס, ווערען פערטיילט היינט פאר די ארבייטסלאזע פון די גאסען, וואס הויבען זיך אן מיט די אותיות:

A, B, C, D, E, F

G, H, I, J – מארגען, שבת

ביי די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען

מארגען, שבת, ארדנען איין די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען אין זאל פון „מאנטיפעל" א באל לטובת דעם קולטור-פאנד.

אין פראגראם נעמט אנטייל דער „ארדט"-אנסאמבל. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' בייגעלמאן.

שוואנגערע פרויען
מוזען יעטוועדע ארט שטיהל-פערהאלטונג בעזייטי-גען דורך דעם בענוצען דאס נאטירליכע ביטער-וואסער
Franciszka Józefa
פארשטעהער פון אוניווערזיטעט-פרויען-קליניקען לויבען איינשטימיג דאס עכטע וואסער
פראנץ-יאזעף
ווייל עס איז לייכט איינצונעהמען און עס ווירקט אין א גאנץ קורצע צייט נישט ארויסרופענדיג קיין שום אונאנגענעהמליכקייטען.
צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעטשנעס.

הילף פאַר די בעסאַראַבער יודען

20 טויזענד דאָלאַר פון „דזשאָינט", 27 טויזענד דאָלאַר פון י. ק. א.

בערלין, 14 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) דער דייטשער הילפס-פעראיין האָט אָנגעהויבען אַ גרויסע זאַמלונג פאַר די הונגעריגע יודען אין בעסאַראַביען. דערווייל איז איבערגעשיקט געוואָרען קיין קישעניעוו 15 טויזענד דייטשע מאַרק. די אייראָפּעאישע אָפּטיילונג פון „דזשאָינט" האָט אַסיגנירט אויף דער אַקציע 20 טויזענד דאָלאַר, דער י.ק.א. אין פּאַריז 27 טויזענד דאָלאַר.

שטרייק אין דער דייטשער טעקסטיל-אינדוסטריע.

בערלין, 13 (אַטע) אין דער לאַוזיטצער טוך-אינדוסטריע האָבען זיך אָפּגעשטעלט אַלע פאַבריקען. ס'זענען געבליבען אַרבייטסלאָז איבער 30 טויזענד אַרבייטער.

היסטאָרישע אבידה

בערלין, 12. (אַטע). אין לעידען איז אָפּגעברענט געוואָרען דער אַלטער היסטאָרישער ראָט מיט זיינע אומשעצבאַרע היסטאָרישע דאָקומענטען מאַנוסקריפּטען און קונסט-זאַכען.

באַהן-קאַטאַסטראָפען הינטער וויען און כעמניץ

וויען, 14 (אַטע), אויף דער מערב-באַהן-ליניע לעבען וויען איז פאָרגעקומען אַ שווערע באַהן-קאַטאַסטראָפע פון וועלכע עס האָבען געליטען 35 פערזאָן. דער עקספּרעס, וועלכער האָט לויט'ן פאָהר-פּלאַן געדאַרפט אַרויסגעהן 9,05 אַ זייגער איז אַרויס מיט אַ פערשפּעטיגונג פון 3/4 שעה. ווען דער צוג האָט זיך פערהאַלטען, איז אויף איהם אָנגעלאָפען אַ צווייטער שנעלצוג וויען פּאַסאַו. דער צוג איז געשלעפט געוואָרען דורכ'ן שטאַרקסטען לאָקאָמאָטיוו אין דער וועלט מיט אַ שנעלקייט פון 85 קילאָמעטער אַ שעה. עטליכע וואַגאָנען זענען צעשמעטערט געוואָרען. פון וויען זענען באַלד אַרויס-געשיקט געוואָרען הילפס-צוגען.

כעמניץ 23 (ספּ.טעל.) דער שנעל-צוג בערלין-שטוטגאַרט איז אַרויפגעפאָהרען אין כעמניצער באַהן-הויף אויפ'ן שנעל-צוג וואָס איז געגאַנגען פון בערלין קיין מינכען. 1 פּאַסאַזשיר איז דערהרג'עט געוואָרען, 3 זענען שווער און 13 לייכט פערוואונדעט געוואָרען.

יודישע פריזיערס און געצוואונגענע זונטאַג-רוה.

אַנ'הנחה פאַר די ווע"כע ווילען האַלטען פערמאַכט זייערע געשעפטען שבת.

לאָנדאָן. (ספּ. טעל.)

עס האַלט שוין ביי דער ענטגילטיגער בעשטעטיגונג חענעו צוואַנגס-זונטאַג-רוה פאַר פריזיערס. דער געזעץ-פּראָיעקט איז שוין דורכגעגאַנגען אין דער קאָמיסיע און דאַרף בלויז נאָך געלעזען ווערען דאָס דריטע מאָל אין פּאַרלאַמענט און בעשטעטיגט ווערען פון לאָרדען-הויז.

אין דעם געזעץ-פּראָיעקט איז איינגעפיהרט אַ פּאַראַגראַף, אַז יודישע פריזיערס, זאָלען זיין געשלאָסען שבת אַנשטאָט זונטאַג. אַ דעפּוטאַציע פון יודישע פריזיערס האָט זיך געווענדעט צו דעפּוטאַטען אין פּאַרלאַמענט און ערקלעהרט זייער שטאַנדפּונקט אַלס אַ רעזולטאַט פון די בעמיהונגען פון דער דעפּוטאַציע וועלען איינגע דעפּוטאַטען פאָרשלאָגען אַנ'אויסבעסערונג ביי דער דריטער לעזונג פון געזעץ-פּראָיעקט, וואָס זאָל בעשטימען, אַז די יודישע פריזיער זאָלען שליסען זייערע געשעפטען פרייטאָג צו זונען-אונטערגאַנג און זיי זאָלען זיי צוריק עפענען שבת ביי זונען-אונטערגאַנג און דערפאַר, וואָס זיי וועלען האַלטען פערמאַכט שבת איינגעשלאָסען פרייטאָג צו נאַכטס, זאָלען זיי קענען זייערע געשעפטען אָפען האַלטען אין זונטאָג.

די רעגירונג איז נישט געגען דעם פּראָיעקט-פּראָיעקט.

ווער איז מעהר יחסן

אַ מענש אָדער אַ בהמה?

דער בעוואוסטער באָלשעוויסטישער זשורנאַליסט מיכאַאיל קאָלצאָוו שרייבט אין מאָסקווער „פּראַוודאַ":

אין אָלעניקי מיאָלער גובערניע, האָט די 19 יאָהריגע אַנאַ קאַראַזיקינא ענטזאָגט זיך חתונה צו האָבען מיט'ן יונגען קאָמוניסט ניקיטין. ניקיטין האָט נישט געקענט אַריבער-טראָגען אַזאַ בעליידיגונג און ער האָט זיין „בעשערטע" דערשאָסען אויף טויט.

„קאַראַזיקינאַ איז אַ טאָכטער פון אַ אָרימען פּויער. איהר שוועסטער דינט ערגיץ אויף אַ שטעלע אין שטאָדט. ניקיטין שטאַמט פון אַ רייכער פּויערשער פאַמיליע.

„נאָכ'ן מאָרד האָט מען ניקיטינ'ען גאָר נישט אַרעסטירט. ער שפּאַצירט אַרום אויף דער פריי און בערימט זיך נאָך מיט זיין העלדישקייט. ער סטראַשעט נאָך די אַנדערע בעקאַנטע מיידלעך, אַז ער וועט דערשיסען יעדער איינע, וואָס וועט זיך ענטזאָגען חתונה צו האָבען מיט איהם. די מיידלעך שושקען זיך, דערצעהלען וועגען דעם זייערע טאַטעס, די טאַטעס זיפצען און קוועטשען מיט די פּלייצעס. זיי שעצען אָפּ די לאַנגע קויל: „עס איז דאָך אַ קאָמוניסט, טאָ גייה הויב זיך אָן מיט איהם"...

„אָבער דאָס איז נאָך אַלץ נישט גענוג. צו דער לויה פון דעם דערשאָסענעם מיידעל קומט צו פאָהרען פון שטאָדט איהר שוועסטער. בעגעגענדיג דעם פרעהליכען ניקיטינ'ן, האָט זי צוגעוואָרפען: „מערדער דו". ניקיטין האָט זיך געגען וואָרפען: „מערדער דו". ניקיטין האָט זיך געפונען שטאַרק געטראָפען ביז איצט האָט נאָך קיינער נישט געוואַגט איהם צו זאָגען אַ וואָרט. ניקיטין איז אַזוי זיכער אין זיך, אין זיינע פערבינדונגען און אין דעם, אַז די מאַכט וועט איהם שטיצן, אַז ער קלאָגט אָן די שוועסטער פון דעם ערמאָרדעטען מיידעל פאַר בעליידיגען איהם מיט'ן נאָמען „מערדער", און ער האָט זיך נישט אָפּגענאַרט אין חשבון. דער פּראָצעס וועגען דעם מאָרד פון דעם אָרימען מיידעל ריהרט זיך נישט פון אָרט, דערפאַר אָבער ווערט דער פּראָצעס וועגען דער „בעליידיגונג" פון דעם מערדער גלייך פערהאַנדעלט, און דאָס געריכט האָט בעשלאָסען צו געבען אַנ'אויסרייד דער שוועסטער פון דער ערמאָרדעטער פאַר „בעליידיגען" דעם יונגען קאָמוניסט ניקיטין.

„ניקיטין איז אָבער סוף כל סוף איינגעשפּאַרט געוואָרען אין טורמע, אָבער פאַר אַנ'אַנדער זאַך. ער איז געוואָרען אַזוי פרעך, אַז ער האָט אין שעהנעם פריהמאָרגען געקוילעט אַ בהמה, וואָס האָט בעלאַנגט צו אַנ'אַנדער פּויער. ביי די פּויערים האָט שוין דעם מאָל געפּלאַצט דאָס געדולד און די אָרטיגע רעגירונגס-בעאַמטע זענען שוין אויך געוואָרען אונרוהיג: ער קוילעט פרעמדע בהמות — דאָס זעהט איהר, איז שוין נישט קיין שפּילעכל. פאַר דער געקוילעטער בהמה האָט דאָס געזעץ שטרענג בעשטראָפט דעם פערברעכער. פאַר דעם דערשאָסענעם מענשען האָט מען דעם פערברעכער אַ גלעט געטון איבער'ן קעפּעלע. וועד-זשע זיצען דאָרט אין די טולער געריכטען? מענשען, אָדער אפשר בהמות?"...

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87
ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, אַלע אַרט אויסשלאַגען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
אָרדינירט פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוו.

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען.
פּעטריקאָווער 10, טעל. 31-86
נעהמט אָן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאַכמ.

Dr. Różaner
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
הײלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע
DZIELNA 9 (Narutowicza), tel. 28-98.
נעמט אָן פון 8—10 און פון 5—8, פרויען פון 3—4
וואַרטע זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען-און האַרץ-קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע בערג-זון. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמיטאַג.

פערפרוירען געוואָרען אַ 30-יעהריגער יוד אין וואָליע.

נאַקעט און באָרוועס האָט ער געזאַמעלט נדבות און דאָס געלד אַוועקגעגעבען אויף פּראָצענט די לובלינער גבירים.

לובלין. וואָליע איז אין פיל פּרטים אַנ'אויטאָנאָם שטעטעל, הגם דאָס איז בלויז אַ פאָרשטאָט פון לובלין, איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואָס אַ בעזונדער שטעטעל מוז זיך האָבען אַ בעזונדערען משוגענעם, די ראָל פון „משוגענעם" איז דאָרט אויסגעפאַלען אויף אַ געוויסען יונה, 30 י. אַ. זיין משוגעת איז בעשטאַנען דערין, וואָס ער פלעגט אַרומגעהען נאָך נדבות, געווען אַ בריה צונויפצוקלויבען נדבות און דאָס געלד האָט ער אַוועקגעגעבען אויף פּראָצענט. אַ באָרוועסער און נאַקעטער פלעגט ער געהען פון שטוב צו שטוב און יעדער האָט איהם געשאָנקען מלבושים אָדער שוך, דאָס אַלץ פלעגט ער פערקויפען און פערגרעסערען זיין „קאַפּיטאַל".

דער „משוגענער יונה" האָט געהאַט גענוג שכל צו זיינע עטליכע טויזענט זל. און מען שמועסט, אַז ער האָט געהאַט אַ גרעסערע סומע געלד אַוועקגעגעבען אין זיכערע הענד. ביי געוויסע גבירים קומט איהם צו עטליכע טויזענט זלאָטים.

נישט קוקענדיג אויף די גרויסע פּרעסט, האָט דער „משוגענער יונה" נישט אויפגעהערט אַרומצוגעהן נאָך נדבות און ווידער אַ נאַקעטער און באָרוועסער.

עהערגעכטען פריה האָט מען דעם משוגענעם יונה געפינען ליגען אויפ'ן הויף אַ פערפרוירענעם צום טויט.

מיט דער לויה האָט זיך פערנומען די חברה חסד של אמת.

וואָליער יודען ווייסען גענוי ביי וועמען דער פערשטאָרבענער האָט געהאַט זיין געלד אויף פּראָצענט, מען ווייסט אַפילו וויפיל, צו וועלען אָבער די בעלי חובות דאָס געלד אָפּגעבען, איז אַ גרויסער ספק, בפרט ווען עס איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט, ווער עס זענען די בערעכטיגטע יורשים.

דער צוזאַמענפאָהר פון די יודישע האַנדווערקער.

אין וואַרשא קומט איצט פאָר דער צווייטער צוזאַמענפאָהר פון די יודישע הענדווערקער אין פּוילען.

דאָס מאָדערנע לעבען האָט געשטעלט די אויפגאַבע פון מאָדערנער אָרגאַניזאַציע און די יודישע האַנדווערקער אין פּוילען הויבען זיך אָן פּראָפעסיאָנעל צו אָרגאַניזירען מיט אַנ'ערך 16-17 יאָהר צוריק. די ערשטע שריט אויפ'ן דאָזיגען געביט האָט געמאַכט אונזער שטאָט, לאָדז, וואו עס האָט געווירקט דער פערשטאָרבענער אינ'ש. יאַן קירשראָט, וואָס האָט זיין נאָמען פערשריבען מיט גאָלדענע אותיות אין דער געשיכטע פון דער יודישער האַנדווערקער-בעוועגונג און אָרגאַניזאַציע. אין פערלויף פון די 16-17 יאָהר זענען די האַנדווערקער אין לאָדז אויסגעוואַקסען אין אַ מוסטער האַפט אָרגאַניזירטען כח געזעלשאַפטליך און פּאָליטיש.

אינ'ם אומאָפּהענגיגען פּוילען זענען פאַר די האַנדווערקער אויפגעשוואומען אַ רייה וויכטיגע פראַגען, פריהער ריין-ווירטשאַפטליכע, שפּעטער אויך געזעלשאַפטליך-פּאָליטישע, און זייערע איינצעלנע אָרגאַניזאַציעס, וואָס זענען דאָ און דאָרט ענטשטאַנען אויף מאָדערנע יסודות, זענען אַלץ מעהר אַריינגעצויגען געוואָרען אין אַלע צווייגען פון יודישען געזעלשאַפטליכען לעבען. דאָ ערשט האָבען זיי דערפיהלט די נויטווענדיגקייט פון אַ צענטראַלער אָרגאַניזאַציע, וואָס זאָל קאָאָרדינירען זייער טעטיגקייט און מיט פינף יאָהר צוריק איז געשאַפען געוואָרען דער צענטראַלער האַנדווערקער - פערבאַנד פאַר גאַנץ פּוילען. דער דאָזיגער פערבאַנד, וועלכער פערמאָגט היינט איבער 560 אָפּטיילונגען אין אַלע עקען פון לאַנד, איז מיט דער צייט אויסגעוואַקסען אין אַ בערייטענען כח, מיט וועלכען ס'איז אויסגעקומען זיך צו ורעכענען אַפילו בעת פּאָליטישע אַקציעס; ער שטעהט איצט פאַר אַ שווערער אויפגאַבע אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קריטישער לאַגע, אין וועלכער עס געפינען זיך די יודישע האַנדווערקער.

אויב די לאַגע פון אַלע ווירטשאַפטליכע גרופּען ביי יודען איז איצט נישט קיין פרייליכע, איז זי ביי די יודישע האַנדווערקער אויף דער גרעניץ פון אַ קאַטאַסטראָפע. דער נייער אינדוסטריע-געזעץ מיט זיינע בעשטימונגען, אַ געזעץ, וועלכען די ברייטע מאַסען האָבען אין אומגאַנגס-לשון בעצייכענט אַלס צעכען-גזרה, שאַפט פיל שוועריגקייטען פאַר דער אַזוי-אויך גענוג שווערער לאַגע פונ'ם יודישען האַנדווערקער; די מעכאַניזירונג פון דער הויז-אינדוסטריע — ווי זי זאָל, אָביעקטיוו גענומען, נישט זיין פּראָגרעסיוו — איז מסוגל אומצוברענגען טויזענדער עקזיסטענצען פון יודישע האַנדווערקער. עס דאַרפען געפונען ווערען מיטלען, ווי אַזוי צו העלפען דעם בעל-מלאכה בהדרגה איבערצוגעהן צו די נייע פּראָדוקציע-פאָרמען אויב עס וועט געלונגען, קען דער איבערגאַנג זיין אַ ברכה פאַר דער צוקונפט פונ'ם יודישען בעל-מלאכה, ווייל אַנדערש וועלען זיי נישט קענען בלייבען אויפ'ן פּלאַץ.

די וואַהל-אָרדינאַציע צו די נייע האַנדווערקער קאַמערען, וואָס וועלען שפּילען אַ וויכטיגע ראָל אינ'ם לעבען פון די האַנדווערקער אין פּוילען, איז אַזוי צוגעשניטען, אַז די יודען וועלען דאָרטען נישט בעקומען די רעפּרעזענטאַנץ, וועלכע עס קומט זיי לויט זייער אַנטייל און בעדייטונג; די יודישע קאָאָפּעראַציע, וואָס האָט זיך ביי די האַנדווערקער שטאַרק צוגענומען, האָט זיך פיל צו בעקלאָגען אויף דער בעציהונג צו איהר מצד די מאַסגעבענדע פאַקטאָרען וועלכע זענען בערופען די קאָאָפּעראַציע צו שטיצען; די שטייער-פּאָליטיק, קרעדיטען א.אַ.וו. דאָס זענען אַלץ פראַגען וואָס זענען אַרויסגערוקט געוואָרען דורכ'ן לעבען און געשטעלט געוואָרען אויפ'ן סדר-היום פון דער האַנדווערקער-רעפּרעזענטאַנץ.

אָנצייכענען די ליניע פון דער אַלגעמיינער פּאָליטיק אין די דאָזיגע פראַגען, אָננעהמען קאָנקרעטע בעשלוסען וועלכע זאָלען שפּעטער פערווירקליכט ווערען אויף די ערטער און צענטער — דאָס זענען ענינים, וואָס זענען טיילווייז ערלעדיגט געוואָרען אויפ'ן וואַרשעווער צוזאַמענפאָהר וועלכען עס זענען געקומען בעגריסען די וויכטיגסטע פאָרשטעהער פונ'ם אַקטיווען פּוילישען יודענטום און פאָרשטעהער פון מלוכה-פיהרענדע אינסטאַנצען (האַנדעלס-מיניסטעריום, אַגראַר-מיניסטעריום, אַרבייטס-מיניסטעריום, יוסטיץ-מיניסטעריום א. אַנד.)

די האַנדווערקער אין זייער איצטיגען צושטאַנד זענען אַ יונגע אָרגאַניזאַציע. זי נעהמט אָבער פאַרנג אַרויף און זי וועט פערנעהמען אין יודישען לעבען דעם אָרט וואָס פּאַסט פאַר איהר לויט איהר בעדייטונג און אָנטייל אַלס פּראָדוקטיווע טייל פון דער יודישער געזעלשאַפט.

באַל לטובת „PRACA" דער געזעלש.
צוליב די שטאַרקע פרעסט און הערשענדער גריפּע-עפּידעמיע ווערט דער באַל לטובת דער געז. „PRACA", וואָלטשאַנסקאַ 21, וועלכער האָט געזאָלט פאָרקומען דעם 16-טען ד. ח. אָפּגעלעגט. וועגען דעם טאָג, ווען ס'וועט פאָרקומען דער באַל, וועט בעזונדערס בעקאַנט געמאַכט ווערען.
די פערוואַלטונג פון דער געזעלש. „PRACA"
4370

מורא פאר פערוויקעלטע סיטואציעס

ביים אננעהמען דעם מלוכה-בודזשעט

דער מלוכה-בודזשעט איז שוין אנגענומען געווארען דורכ'ן סיים, אהן איבעריגע איבעראשונגען און אהן דראמאטישע מאמענטען, אבער דורך אזעלכע משונה'דיגע פארלאמענטארישע קוריאזען, וואס האבען נישט קיין ביישפיל אין דער געשיכטע.

אין סיים איז פעראן אן אויסגעשפראכען אפאזיציאנעלע מעהרהייט, יעדע גרופע וואס צעהלט זיך צו דער ראזיגער מעהרהייט פיהרט אזוי־צו־זאגען פריוואט, אויף זייערע דיצונגען און זייערע פארטיי ארגאנען א שארפע אפאזיציע געגען דער רעגירונג. קומט אבער צו א מאמענט אין סיים ווען די גרופען דארפען פערוואנדלען זייער ווערטער־אפאזיציע אין מעשים פאלען זיי זיך פונאנדער און די אפאזיציע ווערט א שטרויענע.

דאס זעלבע האט מען געקענט בעמערקען ביים אפשטימען דעם בודזשעט און זיין ענטגילטיגער פארם.

די פ.פ.ס. האט אויסגענוצט דעם לייכטסטען וועג, זי האלט זיך אפ פון שטימען, הגם איהר אלע פארשלאגען און אויסבעסערונגען צום בודזשעט זענען אפגעווארפען געווארען. דער פארמעלער אויסרייד צום אפהאלטען זיך פון שטימען איז געווען דער, אז מ'וויל איצט נישט אנווענדען קיין קאמפס־מיטלען, מען רעספעקטירט די כוחות צו דעם גענעראל־שלאכט בעת דעם בעהאנדלען די רעוויזיע פון דער קאנסטיטוציע, פאקטיש איז אבער דאס מאל, אזוי ווי שטענדיג ביז איצט די פ.פ.ס. דער בליך־אפליי־לייטער פון דער אפאזיציע, זי ראטעוועט שטענדיג פון פערוויקעלטע סיטואציעס, ווייל זי פיהלט זיך איצט שוואך אין אזעלכע פערוויקעלטע פאליטישע סיטואציעס צו לעזען און בעגרערס צו בעהערשען.

מיר ווייסען נישט ווי אזוי די פ.פ.ס. וויל פיהרען די שלאכט ביי דער פראגע פון רעוויזירען די קאנסטיטוציע, פון איהר ביז איצטיגען טאקטיק קען מען זיך משער זיין, אז דער טייוועל איז נישט אזוי שווארץ ווי מ'מאלט איהם און קיין פערוויקעלטע פאליטישע סיטואציע וועט די פ.פ.ס., טראץ דער אפאזיציע פון „ראפאטניק", נישט וועלען פערשאפען.

דעם צווייטען שוין גאר אריגינעלען קוריאז ביי דער אפשטימונג פון בודזשעט האט געגעבען די גאר שארף אפאזיציאנעלע „וויזוואלעניע".

נישט קוקענדיג אויף איהר שארפער אפאזיציע בעת די דעבאטען אין דער קאמיסיע און אויפ'ן פלענום, האט דער אנפיהרער פון „וויזוואלעניע" דעפ. וואשניצקי פלוצלונג ערקלערט, אז איינענטליך האט „וויזוואלעניע" גארנישט געגען בודזשעט און וועט שטימען פאר איהם, נאר היות ווי די רעגירונג האט נאך ביז איצט נישט צוגעשטעלט דעם סיים דעם צוגאב־בודזשעט פאר'ן יאהר 1927, וועט „וויזוואלעניע" אריינטראגען א פארשלאג וועגען צוציהען דעם פינאנץ־מיניסטער צו פעראנטווארטליכקייט פאר'ן מלוכה־טריבונאל.

וואס בעדייט דאס ?

דאס הייסט אויך נאר וועלען זיך ארויסדרעהען פון פערוויקעלטע סיטואציעס, ווייל ממה נפשך: האלט מען, אז דער פינאנץ־מיניסטער איז בעגאנגען א־א מלוכה־פערברעכען, פאר וועלכען מ'דארף איהם שטעלען פאר'ן משפט פון מלוכה־טריבונאל, פאר־וואס האט די „וויזוואלעניע" נישט אריינגעטראגען קיין פארשלאג וועגען אומצוטרוי־וואטום פאר'ן פינאנץ־מיניסטער און פאר־וואס־זשע האט דיזעלבע „וויזוואלעניע" איצט געשטימט פאר'ן בודזשעט אויפ'ן יאהר 1929/30, וועלכער ענטהאלט אין זיך דעם בודזשעט פון 1927 צוזאמען מיט דער סומע פון צוגאב־בודזשעט, פאר וועלכען „וויזוואלעניע" ווילען צוציהען דעם מיניסטער צו פעראנטווארטליכקייט.

די אויסרעכענונג פון „וויזוואלעניע" איז טאקע אזעלכע, אז פאר צוציהען דעם מיניסטער צו פער־אנטווארטליכקייט וועט זיך נישט געפונען די נויטיגע קוואליפיצירטע מעהרהייט, און פאר דער גאס וועט ער הייסען שארפע אפאזיציע.

די ענדעקעס האבען געשטימט געגען בודזשעט דאס הייסט אבער נאך נישט, אז זיי האבען גע־וואלט דעם בודזשעט אפווארפען און ברענגען צו א רעגירונגס־קריזיס, וואלטען זיי געוואוסט, אז די פ.פ.ס. וועט צואמען שטימען געגען בודזשעט, דער־מאלט וואלטען זיי זיך ארויסגעדרעהט פונ'ם עסק און געמאכט דיזעלבע קונץ וואס די פ.פ.ס.

בעזאוסטוינג, אונאפהענגיג פון אלעם וואס וועט געשעהען האבען געשטימט געגען בודזשעט די נאציאנאלע מינדערהייטען, וועלכע שטעהען אין מיטען פון זייער קאמף פאר זייערע רעכט.

בלאס און נישט פון ערנסטער בעדייטונג איז ארויסגעקומען די אפאזיציע פון יודישען „קאלא". די גאליציאנער האבען געפונען פאר נויטיג איינגאנצען נישט צוקומען צו דער אפשטימונג, אבער אפילו די יודישע רעפוטאטען וואס זענען געווען מסכים צו שטימען געגען בודזשעט, זענען אויך נישט אלע געקומען צו דער זיצונג, מ'קען זיך דאס פערטייטשען ווי מען וויל, נישט ערנסט ווערט גע־נומען א־א אפאזיציע, וועלכע דריקט זיך אויס און אויפהייבען די הענד פון גאנצע... 4 רעפוטאטען געגען בודזשעט. די גאליציאנער, וועלכע אויס האָ־בען נישט געהאט דעם מוט צו קומען אין סיים און שטימען געגען בעשלוס פון יודישען „קאלא", דאס נישט קומען איז א מין „שטרוים־פאליטיק", וועלכע איז אנגעשוועגרעט געווארען אמאל אבער נישט אין די הייננטיגע פארלאמענטען. א סימן אז ס'ברעכט זיך עפעס ביי די גאליציאנער יודישע רעפוטאטען איז

דער פאליטישער מאמענט

די גרויסע קאנפערענץ אין פאריז וועגען די רעפאראציע-צאהלונגען.

אין פאריז קומט פאר די קאנפערענץ וועגען רעווידירען דעם דאוס-פלאן. אין דער קאנפערענץ בעהמען אנטייל פארקער דזשילבערט, אווען יאנג און דזשאן פירפאנט מארגאן אלס נישט-אפיציעלע דע־לעגאטען מצד אמעריקא. עס קומט דער לעצטער אקט פון דער קאמפליצירטער פארשטעלונג, וועלכע האט פערענדיגען דעם וועלט-קריג פון די יאהרען 1914–1918.

דער דאוס פלאן האט בעשטימט די סומע פון די רעפאראציאנס-צאהלונגען פאר דייטשלאנד. אין לויפענדען יאהר האבען זיי געדארפט דער־גרייכען דעם מאקסימאלען און סטאבילען פונקט: צוויי און א האלב מיליארד מארק אין גאלד. דער צוקונפט איז מעגליך אפילו א נישט-בעדיי־טענדע העכערונג פון דער דאזיגער ציפער, אויב דער מצב פון די דייטשע ארבייטער וועט זיך פערבעסערען.

פעסטשטעלענדיג די הויך פון די צאהלונגען, האט אבער דער דאוס-פלאן נישט פעסטגעשטעלט זייער סכום ווי לאנג דארף צאהלען דייטשלאנד? אייביג! נישט ווייניגער ווי 62 יאהר. ביז זי וועט נישט בעצאהלען מיט פראצענטער א. א. וו.

די פאריזער קאנפערענץ דארף קודם כל פעסט שטעלען די גענויע ציפער פון דייטשען חוב, די הויך פון די יעהרליכע צאהלונגען און זייער סכום. אבער די קאנפערענץ קאן דערמיט זיך נישט בע־גרעניצען. ווען זי האלט זיך געוואלט פערנעהמען בלויז מיט בערעכענען, וויפיל דארף און קאן צאה־לען דייטשלאנד, דאן וואלט זי זיך געענדיגט מיט א פולער פיאסקא.

פראנקרייך, ווי דאס האט ערקלערט פואנקא־רע וואלט זיך נישט גערעכענט מיט אט דער מיי־נונג פון די עקספערטען. פראנקרייך וואלט פשוט פערלאנגט, אז דייטשלאנד זאל ווייטער צאהלען לויט'ן דאוס-פלאן און וואלט איבערגעריסען אלע אונטערהאנדלונגען וועגען עוואקואירען דעם רהיין־געביט. אויב פראנקרייך וועט איינגעהן אויף א פערקלענערונג פון דייטשען חוב און אפצוריינינגען דעם רהיין-געביט פאר'ן טערמין, איז דאס נאר אונ־טער איין בעדינג: דער דייטשער רעפאראציאנס־חוב זאל „קאמערציאליזירט" ווערען.

ביז איצט טראגט דער חוב א פאלשטענדיגען כאראקטער פון א קאנטריבוציע. עס צאהלט דער בעזיגטער דעם זיגער. דער בונט פון בעזיגטען וואלט געווען א בונט נאר געגען די זיגער. די חובות פון די זיגער גופא צו די פאראייניגטע שטאטען — דאס איז זייער זאך.

א צו ארדנונג איז פראנקרייך נישט צום הארצען. זי וויל זיך נישט געפינען אין א לאגע, ווען זי וועט שטעהן פנים אל פנים צו דייטשלאנד. זאלען די דייטשע חובות בענוי פעסטגעשטעלט ווע־רען, אפילו מיט א געוויסער פערקלענערונג. אבער דערנאך דארף אונטער דער גאראנטיע פון גאנצען דייטשען פערמעגען ארויסגעלאזט ווערען אויף דעם איינציג פרייען — אמעריקאנישען — מארק א הלואה, וואס איהר איינקונפט זאל פולקאם דע־קען די יעהרליכע צאהלונג פון דייטשלאנד. אלס קרעדיטארען פון דייטשלאנד וואלט פיגורירט דאן די גאנצע וועלט, נישט בלויז די זיגער. פאר דייטשלאנד וואלט אין דעם פאל נישט לייכט גע־ווען זיך ארויסצודרעהען פון די צאהלונגען.

און אט דער „קאמערציאליזאציע פון ענטשע־דיגונגס-חוב" ליגט דער צענטער פון דער פאריזער קאנפערענץ.

צי איז א „קאמערציאליזאציע" מעגליך. יאנג און מארגאן דארפען געבען דערויף א'נטפער. אין זייער פערזאן וועט רעדען צו אייראפע דער אמעריקאנישער קאפיטאל.

די ידיעות, וועלכע עס בעזיצט לעת עתה די עפענטליכקייט זאגען נישט צו קיין גינסטיגע תשו־בה מצד אמעריקע. דער פעטער פון אמעריקע איז געשטימט זעהר קאלט. ער האט בכלל נישט בדעה אזוי לייכט מוחל צו זיין אייראפע איהרע חטאים און העלפען איהר ארויסצופלאנטערען פון דער נעץ, אין וועלכער זי האט זיך פערפלאנטערט דורכ'ן וועלט-קריג.

לויט געוויסע רמזים קאן מען רעכענען, אז פראנקרייך וואלט מסכים געווען צו רעדוצירען די דייטשע צאהלונגען פון 2 און א האלב אויף 2 מיליארד מארק, כדי צו „קאמערציאליזירען" דעם דאזיגען חוב, נעהמענדיג אין אכט דעם הויכען פראצענט און די דעקונג אין משך פון א 30–40 יאהר, וואלט מען געדארפט ארויסלאזען א הלואה פון א 30–36 מיליארד גאלד-מארק.

די אמעריקאנער פינאנסיסטען און די פרעסע שרייען אין איין קול, אז דער גאלד-מארק פון די פאראייניגטע שטאטען איז נישט בכח צו פערשלינ־גען אזא מאסע אבליגאציעס. אמעריקא קאן פאר די רעפאראציעס געבען מאקסימום 4 מיליארד מארק. ביי אזעלכע בעדינגונגען וואלט די פאריזער קאנפערענץ נישט געהאט קיין שום שאנסען אויף ערפאלג.

די דייטשע נאציאנאליסטען מיט זייער פיה־רער הוגענבערג בראש האבען אנגענומען א שארף נעגאטיווע שטעלונג געגען פלאן פון קאנצלער מי־לער און אויסערן-מיניסטער שטרעזעמאן צו בעמי־העהן זיך אין פאריז, אז די ענטשעדיגונגס-סומען זאלען פערקלענערט ווערען און אז דער רהיין-געביט זאל עוואקואירט ווערען. א'נעהנליכע פא־זיציע האט אויך אנגענומען די פארטיי פון צענ־טער.

פאראלעל מיט די דאזיגע שטימונגען אין דייטשלאנד ענטשטעהען ענהליכע שטימונגען אויך אין פראנקרייך. דארט הערען זיך שטימען, אז דער דאוס-פלאן זיכערט פאר פראנקרייך די גע־העריגע בעדערפענישען און ערלויבט פראנקרייך פינקטליך צו צאהלען איהרע חובות פון ענגלאנד און אמעריקע. מ'דארף דעריבער דעם דאוס-פלאן נישט רעווידירען און די אקופאציע פון רהיין-גע־ביט צווינגט דייטשלאנד צו זיין פינקטליך אין די צאהלונגען. אויב דייטשלאנד וועט נישט צאהלען, דאן וועט פראנצויזיש מיליטער אריין אין וועסט־פאלישען געביט, פערנעהמען רוהר, מיט איין ווארט — עס וועט שמעקען מיט פולווער.

אזוי שלעכט האלט עס אבער דערווייל נישט, און אלעמענס אויגען זענען געווענדט צו פארקער דזשילבערט, אווען יאנג און פירפאנט מארגאן.

דייטשלאנד ווייסט, אז אויב זי וועט נישט אננעהמען די ענטשיידונג פון די עקספערטען, וועט זי ביז'ן יאהר 1935 מוזען דולדען די אקופאציע מצד פרעמד מיליטער און וועט מוזען יעהרליך און פינקטליך צאהלען צו 2 און האלב מיליארד גאלד-מארק און מעהר. האט דאך פארקער דזשילבערט געזאגט אין זיין לעצטען בעריכט בולט און שטרענג, אז די דייטשע ווירטשאפט ענטוויקעלט זיך שנעל און אז דייטשלאנד איז אימשטאנד אזא סומע צו בעצאהלען.

אויך פראנקרייך ווייסט, אז אויב זי וועט אפווארפען דעם פלאן פון די עקספערטען, וועט זי דעם זומער מוזען בעצאהלען די פאראייניגטע שטאטען 407 מיליאן דאלאר אין גאלד.

די אמעריקאנער אפוטראפסים האבען אין זיי־ערע הענד די מיטלען; וועלכע וועלען צווינגען די דייטשען און פראנצויזען צו זיין נאכגיביגער.

פ. ב.

די „נאסע" אמעריקע

אין דער גאנצער וועלט קלאגט מען איבער די אייזיזיאליעס, וועלכע איבערפלייצען לענדער און שטעט און רופען ארויס א מאוים'דיגע קעלט. אמע־ריקע האט אנדערע דאגות. נישט די קעלט ארט איהר. עס איז היי־יאהר דא נישט קעלטער ווי אלע־מאל, און אויב עס איז קאלט, קען מען הייצען די אוזזענס און מען קען מיט די צענטראל־הייצונגען אנזארימען אפילו די וואלקענס, וועלכע בילדען דא כמעט די העכער פון די הונדערט און מעהר־שטאקיקע הייזער. מיט געלד קויפט מען קוילען און ווער עס האט נישט קיין געלד, דער פרירט, אזוי ווי אומעטום.

אנ'אנדער צרה מאטערט אמעריקע. עס איז נאס, דאס הייסט, קיין רעגענס זענען נישט פעראן. דער גרויסער אקעאן ליגט שטיל, מאיעסטעטיש אין זיינע גרעניצען. די פייכטע לופט דרינגט נישט דורך אין די גרויסע מויערען פון די שטעט. אין דעם געוועהנליכען מיין איז עס בכלל נישט נאס. אבער דער אמעריקאנער פערשטעהט אונטער „נאס" גאר אנ'אנדער פארשטעלונג, און פערבינדעט מיט דעם גאר אנ'אנדער בילד, ווי די איבעריגע וועלט. „נאס" דאס איז א שאלה פו נגעזעץ, און אויב מען וויל — אפילו פון פאליטיק, פון א וואהל־לעזונג און זינט דעם לעצטען וואהל־קאמף — דער פאפולערסטער כישוף־ווארט, וועלכער קלויבט צונויף די גרעס־טע מענשען־מאסען בשעת מען רעדט וועגען איהם.

א מין אסאציאציע האט זיך אין אמעריקע גע־שאפען. דער געזעצגעבער קאנדידאט אויפ'ן פרעזי־דענטען־פאסטען סמיט איז „נאס". הובער איז „טרו־קען". הובער האט מנצח געווען. בכן האט אמעריקע אומעטום געדארפט זיין טרוקען. און גראד איצט קלאגט מען, אז עס איז „נאס", אז א „טרוקענער" פרעזידענט איז נישט קיין סימבאל פאר דעם מצב אין לאנד, און אז דער גאנצער קאמף צווישען הובער און סמיט איז געווען אנ'אומזיסטער.

גוואלטיגע מיטינגען האבען זיך געטיילט אין צוויי מחנות: די „נאסע" מחנה איז מיט לייב און לעבען געווען פאר'ן דעמאקראטען סמיט. אוועק מיט דער פראהיביציע — האבען זיי געליארעמט און געשריען מיר ווילען נישט מותר זיין אויפ'ן ביטערען טראפען, הגם ער איז „נאס". אדרבא, מיר ווילען גארנישט זיך אויסטריקענען. מיר ווילען נישט, אז אונזער מח און אונזער נשמה זאל פערדארען. מיר ווילען זיך אפפרישען, מיר ווילען בעוועגונג. אמעריקע האט פיינט דעם סטאטישען מצב. אלץ איז דינאמיק. אלץ בעוועגט זיך אין דער ברייט, אין דער הויך און אין דער לענג. דער אלקאהאל שאפט בע־וועגונג, אילוזיע און פאנטאזיע.

עס האט נישט געהאלפען. דער „טרוקענער" איז געווארען א מלוכה־פרעזידענט. ער זיצט נאך נישט אויפ'ן כסא הכבוד. ער האלט נאך נישט אין האנד די לייצעס. אבער ער הויבט זיך אן ארומצו־קוקען, אויב זיין תורה פון טרוקענקייט איז אין אמע־ריקע באמת א לעבענס־פאקט. ער האט צו זיך נערופען דעם קאמיסאר, וועלכער האט די השגחה אויף דעם, אז דער דין פון פראהיביציע, ר. ה. אז מע זאל נישט פאבריקירען קיין אלקאהאל, אז מען זאל נישט טרינקען קיין שטארקע משקאות, ווערט באמת מקויים אדער אויב אלץ שטעהט נאר אויפ'ן פאפיר און האט נישט קיין ממשות אין לעבען.

איצט ענטפלעקט זיך בולט, אז אפילו די גרעסטע „נאסע" טעארעטיקער האבען זיך נישט אויסגעמאלען אין זייער פאנטאזיע, אז די אלקאהאל־אינדוסטריע וועט ביי א געזעצליכער פרייהייט האָ־בען א־א געוואלטיגען פערנעהם, ווי זי האט פאקטיש און באמת היינט, בשעת די פאבריקאציע איז גע־אסרט, און בשעת די מעהרהייט פון דער אמעריקא־נישער בעפעלקערונג האט זיך ארויסגעזאגט פאר

דער קאמף נאך עזרה לאנג בין... — איז ער דער אלקאהאל דער דער לייבר־פארטיי דער אמעריקע.

רעם, אז דער אלקאהאל איז א געפעהרליכער מזיק, און אז ער מוז בלייבען אין חרם אויף אלע צייטען. סמיט איז נישט געוועהלט געווארען, ווייל ער האט געוואלט ענטוויקלען אנ'אלקאהאל־אינדוסטריע. די ענטוויקלונג פון א־א פראדוקציע איז אבער לגמרי איבעריג. זי האט קיינמאל נישט אויפגעהערט צו עקזיסטירען. אומזיסט האט מען זיך ארומגעשלאגען. אמעריקע איז און וועט, אפנים, בלייבען „נאס", נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס די תורה פון „טרו־קענקייט" איז פראקלאמירט געווארען ביי די פרע־זידענטען־וואהלען אלס א הייליקטום.

דער ארטיקעל פון רעפ. טהאן אין „נאווי רושעניק", אז די יודישע „קאלא" האט צוליב די אינדיפירענט־קייט פו ן דער רעגירונג צו די יודישע פאסטולאטען נישט געקענט אנדערש האנדלען, דער ראזינער אר־טיקעל איז זעהר כאראקטעריסטיש.

קיין שום פריהערדיגע פרעזידענטען־וואהלען זענען נישט פארגעקומען אונטער דעם לאזונג. אלע

די רעגירונג אליין איז אין דערזעלבער לאגע וואס ביז איצט, דער בודזשעט האט בעקומען א מעהרהייט נישט דורך די שטימען פון לויטער פריינד.

י. דאנקין.

די אלקאהאל-פראדוקציע שטעהט דארט אויפ'ן דריטען ארט.

ניגאנ־ייש זענען די אינדוסטריען פון אמערי־קע. ביי פארד אליין ארבייטען כמעט 100.000 אר־בייטער. פעראן אינדוסטריע־צווייגען, וועלכע בע־שעפטיגען נישט ווייניגער, נאר נאך מעהר ארבייטער. לויט דעם וועט מען פערשטעהען, וואס עס הייסט, בשעת מען שטעלט פעסט, אז די אלקאהאל־אינדוסטריע איז היינט די דריט־גרעסטע אמערי־קאנישע אינדוסטריע. די סטאטיסטיק רעדט נאך בפירושער. די אלקאהאל־פראדוקציע שטעהט נישט נאר אויפ'ן דריטען ארט אין די אומענדליכע רייהע פון די אמעריקאנישע פראדוקציעס, נאר האט אפילו די אפענע און קלארע טענדענץ, זיך שטענדיג צו פערברייטערען און צו וואקסען. אויב מען וועט נישט קענען דעם אנעמען קיין מיטלען, קען עס קומען צו דעם, אז די אלקאהאל־אינדוסטריע וועט זיין די ערשטע אין אמעריקע. דאס אלץ קומט פאר ביים געזעץ, וועלכער אסרט די „נאסקייט". דאס קען אמעריקע. אויף דעם איז דער לויה־ אמעריקע פעהיג.

מענשען, וועלכע האבען האלט סענסאציעס, האבען געמאכט א פרוב צו דערגרונטעווען, אויף דער אלקאהאל־פערברויך און די אלקאהאל־פאבריר־קאציע איז שטארקער און גרעסער היינט, בשעת ער איז געאסרט, אדער איז געווארען שטארקער און גרעסער פאר צוועלף יאהר, בשעת מען האט איהם געמענט פריי, אן מניעות, פראדוצירען און געברויכען. דער רעזולטאט איז א נייער חידוש, מען פראדוצירט היינט א סך מעהר אלקאהאל, ווי אין די פרייע נוטע, נאסע יאהרען. מעהרער ווי 1600 אומגעזעצליכע ברויערייען האט מען אויפ־געדעקט אינ'ם יאהר 1928. אין דער צאהל געהען אפילו נישט אריין די ברויערייען, וועלכע עקזיסטי־רען געהיים און פראדוצירען נישט מעהר, ווי 200 ליטער. כמעט 80,000 מענשען האט מען פערמשפט אויף טורמע פאר'ן עובר זיין אויפ'ן פראהיביציע־געזעץ אין דעם פערגאנגענעם יאהר. דער צו־אמענ־שטוים מיט די אלקאהאלישע בעלי־עבירהניקעס וועגען אין פארינען יאהר געהרגעט געווארען 54 טרוד־

(ווייטער זעה 6-טע זייט).

אַ שפּאַציר איבער דער היינטיגער יודישער געטאָ פון ווין.

אין איינעם פון די פינסטערע און קויטיגע געסלעך פון דער ווינער יודישער געטאָ, וואָס שמעקען מיט אייביגען דלות און אַלטוואַרג, און מיט דעם דומפּיגען ריח פון פערלאָזענע ריגשטאָקען געפינט זיך די אַלטע ווינער ישיבה מחזיקי הדת, דער גייסטיגער מיטעל פונקט פון דער יודישער געטאָ.

אַרום זענען אָנגעוואָרפען לייערינע מרה׳שחורה׳דיגע געוועלבלעך, יאַטקעס און פערווינקעלטע שוה־לעכלעך, צווישען וועלכע עס דרעהען זיך שוואַרצע רעדלעך מיט לייריג־געהערישע יודען, מעקלערס, מלמדים און קליינע סוחרימלעך, וואָס פליהען אַרום אָהן אַ פאַהזאָס פון איין געסעל צום אַנדערען, וואַקסען פלוצים ווידער אויס, אין זייערע אויסגעקראָכענע יודישע טולופּלעך, ביים סאַמע ערשטען רעדעל, פון וועלכען זיי זענען נאָר וואָס אַוועק אין איין אומפעט, און קייען חאָ שוין ווידער זייערע שוואַרצע ביינערנע פרנסה־שטעקעלעך און די שטאַרק־פערשמייטע געלע בערד...

עס טרעפט, אַז יודען ווערען מיד פון פוסטען אַרומלויפען, פון אָפּשטעהן אומזיסט גאַנצע טעג פאַר די לייריגע קרעמלעך, וואו עס שמעקט נישט אַריין קיין קונה, כאַפּט מען זיך אַריין אויף אַ ווײַלע אין דער ישיבה אַריין, וואו עס איז ליכטיג און וואַרים, מ׳זעצט זיך הרחבה׳דיג אויף די לאַנגע הילצערנע בענק, אַרום די בית־מדרש׳דיגע טישען און שטענדערס, מ׳קוקט אַריין אין אַ ספר, מ׳כאַפּט אַ דרימעל, מ׳רעדט אַפּיסעל דברים בטלים און מ׳פערגעסט אויף אַ רגע אָן די וועקסלען, וואָס מ׳האָט נישט צו בעצאָהלען, אָן די קינדער, וואָס געהען אַרום בטל און אָן דעם פעראַרעמטען ווייב אין דער היים, וואָס פערשעלט זיך געבעך די יאָהרען ביי דער פוסטער קאַלטער קיך...

אין דעם אַנדערען גרויסען חדר, וואָס זיין געבויגענע סטעליע איז שוואַרץ, פערסאַזשעט און בעוואַקסען מיט געריכטער פּאַוויטינע, זיצען די ישיבה בחורים און „זאָגען" זייער שיעור. אויבענאָן זיצט דער ראש־ישיבה, אַ יונגער גאַליציאַנער רב, ר׳ שלמה שמערלער, אַ גרויסער למדן און משכיל, און איז מחדש אַלעמאָל נייע חריפות׳דיגע אויפטוען, וואָס גיבען זיך איהם „קיין עין הרע" אַלע מאָל איין „בעזרת השם יתברך".

עס פעהלען איהם חלילה קיינמאָל נישט אויס קיין שאַרפזיניגע פשט׳לעך און קונציגע „כפתור ופרח׳ס", מיט וועלכע ער דעקאָרירט אויס די סוגיא פון דעם צוטראָגענעם בעל הכר, וואָס לאָזט שטעהן זיין קרוג אין סאַמע מיטען רשות הרבים, גלייך ער וואָלט נישט אַליין געוואוסט ש׳ין פריהער, אַז ער מעג נעבעך סוף־כל־סוף מוז׳ען אַהיימפאָהרען קיין פומבדיתא אָהן אַ קרוג... וואָרים, וואָס פאַר אַן־אומגעלומפּערטער איינפאַל איז דאָס טאַקע, אַוועקצושטעלען אַן׳ערדענעם קרוג אינמיטען גאַס, וואו ער מוז דאָך על־פי שכל פריהער אָדער שפּעטער צובראָכען ווערען!

אמת. מען לאָזט דאָ אין דער גוטהאַרציגער ווינער ישיבה נישט אַזוי גיך פאַלען דעם דאָזיגען פערשידענע אופנים איהם ממלא צו זיין דעם שאָדען. שלים/מזל׳דיגען בעל־הכר און מען פרוווט נאָך אויף וואָרים — טענהט איינער אַ בחור׳ל — אפשר האָט דער המ׳עזאַטער בעל הכר גאָר געהאַלטען אַזוי ווי דער מאַן דאָמר, אַז יעדער מענש איז מחויב צו היטען פרעמדס נאָך מעהר ווי זיין אייגענס — קומט דאָך טאַקע אויס, אַז דער, וואָס האָט דעם קרוג צובראָכען, מוז, לויט דעם דערמאָנטען מאן דאמר, בעצאָהלען דעם היזק...

מען שפּאַרט זיך לאַנג און [illegible] זיך מיט גרוים עקשנות אַרום דעם דאָזיגען האָפנונגס־לאָזען פאַל, ביז מע נעמט באַלד אַריבער צו אַ נייער מחלוקה צווישען די אייביגע בעלי דין ראובן מיט שמעון׳ען, וואָס קאָנען זיך נאָך אַלץ נישט אויסגלייכען וועגען דער דיפערענץ פון הונדערט גילדענע רענדלעך, צווישען „מנה" און „מאתים", וואָס איינער וויל אַרויסנאַרען ביים אַנדערען.

דער ראש ישיבה פיהרט דורך דעם ענין מיט שטרענגער גערעכטיגקייט — און כאָטש ער אַליין איז נעבעך אַזוי אַנ׳אָרימאַן, וואָס וואָלט אודאי געווען גליקליך, ווען ער וואָלט קאָנען היינטיגען טאָג אַהיימברענגען זיין ווייב כאָטש איין־איינציג גילדען רענדעל, עס זאָל זיין אויף שבת און אויף שיכלעך פאַר די באָהזעסע קינדער, פונדעסטוועגען אָבער פערשטעהט ער, אַז ער טאָר נישט נאָכלאָזען אַפילו קיין איינציגען קופּערנעם גראָשען פון די פולע „מאתים", וואָס ראובן, דער כיטראַק, וואָלט שטאַרק חשק געהאַט צו צוטרענצלען, נעבעך, זיין עהרליכען געשעפטס־פריינד שמעון.

איידער מען נעמט זיך צו די פוסקים, יורה דעה און חשן משפט, ווערט געמאַכט אַ קליינע הפסקה, די תלמידים, עטליכע צעהנדליג גאַליציאַנער, רוסישע, רומענישע און אונגאַרישע בחורים, דרעהען זיך אַרום איבער׳ן חדר, אויסגעשטערנט און פער׳מוחט, רויכערען דינע, האַלבע פּאַפּיראָסלעך, צופּען זיך אויס די יונגע, ווייכע בערדלעך, אָדער שטופּען זיי מיט דער גרעסטער אָנשטרענגונג העט ווייט אַרונטער, צום האַלז צו, און זינגען דערביי אונטער נאָגענדיגע, פער׳דבקה׳טע לערן־ניגונים, וואָס קלינגען מיט הורמנא אויף רבנות און מיט שעהנע, בעשערטע עדישע כלות.

זיי לערנען דאָך נישט אַלע צוליב אַ פּראַקטישען תכלית, כדי צו ווערען דערנאָך רבנים אָדער שוחטים א. אַז. וו. איניגע פון זיי גרייטען זיך גאָר ווערען סוחרים אָדער אַריינטרעטען אין אוניווערזיטעטען און זיי לערנען דערווייל תורה לשמה, פשוט ווייל „ס׳איז גוט צו קענען"... פערהאַנען צווישען זיי אויך אויסגערופענע עילויים, בחורים׳לעך פערצעהן און

אַ בריף פון ווין.

פון דר. א. אוביץ

פופצעהן־יאָהריגע, וואָס זענען, ווי דער ראש־ישיבה ערקלערט מיר, שוין היינטיגען טאָג גרויסע תלמידי חכמים און ראוי להוראה און וואָס וועלען אַמאָל זיין אַ כבוד פאַר די גרעסטע יודישע קהלות פון דער וועלט.

אַוודאי איז די צרה דאָ, אַזוי ווי אומעטום, דער געלד־מאַנגעל. די ישיבה האַלט זיך אויס פון היימישע און אויסלענדישע נדבות, וואָס קומען אַריין זעהר נישט רעגעלמעסיג — און ווען נישט די ברייט־האַרציגע הילף פון ה׳ פיליפּ וואַטענבערג, פון ניו יאָרק, וואָס וואַרפט אַלעמאָל אַריין עטליכע הונדערט דאָלאַר, וואָלט מען זי שוין פון לאַנג געמוזט פערמאַכען. פון דעם אַמעריקאַנער רעליעף־קאָמיטעט, וואָס איז מחזק די ישיבות אין אייראָפּע, בעקומט די ווינער ישיבה, צוליב געוויסע לאָקאַלע אינטריגעס, לייַדער קיין שום אונטערשטיצונג נישט.

און אַזוי איז דאָס אויך מיט דער גרויסער באַלעבאַטישער פאָלקס־קיך און מיט דער גמילות־חסדים־קאַסע, וואָס דער פעראיין „מחזיקי הדת" האַלט אויס שוין זייט עטליכע יאָהר. נישט ווייט פון דער ישיבה, וואו יונגעלייט לערנען תורה אויף דעם אַלטען יודישען שטייגער, געפינט זיך דער „צדקה־פליגעל" פונ׳ם פעראיין. עטליכע הונדערט באַלעבאַטישע יודען, אַרבייטסלאָזע, פערשעהמטע אָרימעלייט, אַלמנות און יתומים בעקומען דאָ טעגליך וואַרים עסען און „מעגען" זיי דאָ פיהלען אַזוי ווי ביי זיך אינדערהיים.

מען ווייזט מיר אַנ׳עלטערען בכבוד׳יגען יוד מיט זיין ווייב און זיין שנור, אַ יונגע אַלמנה, וואָס זענען ערשט מיט עטליכע יאָהר צוריק געווען אַ רייכע און אָנגעזעהענע יודישע משפּחה און לעבען איצט נאָר פון דעם ביסעל געקעכץ, וואָס זיי בעקומען דאָ ביי די „מחזיקי הדת". און דער דאָזיגער פאַל איז היינטיגע צייטען, לייַדער, נישט קיין זעלטענער אין ווין.

אין אַ ווינקעל זיצט אַ יונגערמאַן ביי זיין אויסגעליידיגטען טעלער און פרובט אַלעמאָל פון דאַסניי פערטרייבען מיט געוואַלד דעם שלאָף, וואָס דריקט איהם אַלץ אַראָפּ זיין מידען קאָפּ. פערצעהן יאָהר שוין, זייט דעם אויסברוך פון דער וועלט־מלחמה, האָט דער דאָזיגער יונגערמאַן נישט געשלאָפען אין קיין בעט. ער האָט זיך דעמאָלט אויסבעהאַלטען פון מיליטער און האָט דערפאַר נישט געקענט איבערשלאָפען אין ערגעץ קיין נאַכט, כדי ער זאָל זיך נישט מוזען מעלדען ביי דער פּאָליציי.

ער פלעגט דערפאַר אַרומגעהן גאַנצע נעכט אין די ווינער גאַסען, יעדע נאַכט אין אַנ׳אַנדערער בעצירק, און ערשט אין דער פריה פלעגט ער זיך אַריינכאַפּען ערגעץ אין אַ שוהלעכעל און אָפּדרעמלען דאָרט עטליכע שעה. אַזוי האָט ער געלעבט פערבאָרגען אַלע יאָהרען, ביז די פּאָליציי האָט איהם אַמאָל פאָרט דערטאַפּט און אָפּגעפיהרט צו דער גרעניץ קיין פּוילען; וואוהין ער איז צושטענדיג. קיין פּוילען אָבער האָט ער ווידער מורא געהאַט צו קומען, ווייל ער איז אויך דאָרט געווען אַ דעזערטיר פון דער נייער פּוילישער אַרמיי — איז ער דערפאַר צוריק אַנטלאָפען קיין ווין, דרעהט זיך דאָ אויפ׳ס ניי אַרום גאַנצע נעכט, ווינטער און זומער, אין די פינסטערע גאַסען, און בייטאָג כאַפּט ער אַ דרימעל אין „מחזיקי הדת".

מיט אַזעלכע און ענליכע עקזיסטענצען זענען איבערפילט די אָנגעפּאַרעטע, טונקעלע חדרים פון דעם דאָזיגען „צדקה־פליגעל". די עהרען־פאָרשטעהער פון פעראיין, סוחרים, באַנקירען, אַדוואָקאַטען א. אַ. וו., בעדינען אַליין זייערע אורחים, טראָגען צו די הייסע שיסלען יויך, לויפען אַרום מיט אַרומגעבונדענע פאַרטוכער, וואָס זענען פול מיט בולקעס און ברויט און טיילען הרחבה׳דיג און באַלעבאַטיש, נישט געזשאַלעוועט.

פערהאַנען בעל־הבית׳ישע יודען און גאַנצע יודישע משפחות, וואָס פערקעסטיגען זיך ש׳ין דאָ יאָהרען לאַנג און האָבען, לייד׳ר, נישט קיין שום אויסזיכטען, זיך צו קענען ווען עס איז אָפּזאָגען פון דער דאָזיגער צדקה..... זיי, אָבער, וואָס רייסען זיך דוקא מיט אַלע כוחות, זיך צוצושלאָגען פאָרט צו אַ שטיקעל פרנסה און נישט צו לעבען אייביג פון קצבה, בעקומען פונ׳ם פעראיין קליינע אָהנפּראָצענטיגע גמילות־חסדים, וועלכע זיי צאָהלען אָפּ פּיסלעכווייז אין וועכענטליכע ראַטעס — און מיט דעם דאָזיגען „קאַפּיטאַל" פון 10 ביז 20 דאָלאַר גרינדען זיי זיך נייע „עקזיסטענצען", הויזירען אַרום מיט שוועבעלעך און שוך־בענדלעך און מוטשען אָפּ די פאַר יאָהר אַלס „זעלבסטשטענדיגע סוחרים".

איינמאָל אין אַ קליינער אייביגקייט קען, נאַטירליך, פאַרקומען אַ נס אויך — און אַזאַ מין נס איז טאַקע געשעהן מיט עטליכע יאָהר צוריק איינעם אַ יודישען אינוואַליד ל., וואָס האָט זיך שוין נעבעך געהאַט גענוג אָנגעוואָרגען מיט דער ביטערער קצבה און האָט זיך צום סוף דוקא געוואָלט גרינדען אַ שטיקעל עקזיסטענץ, אַוועקשטעלען זיך אויף זיינע אייגענע אָפּגעשאָסענע פיס — ווי ער האָט זיך אויסגעדריקט סאַרקאַסטיש.

דעם דאָזיגען ל. האָט דאָס מזל זעהר שעהן צוגעשפּילט און פון די שוועבעלעך און קעמעלעך איז ביי איהם אין אַ קורצער צייט אויסגעוואַקסען אַ גרויסע פאַבריק פון עלעקטראָ טעכנישע אַרטיקלען, וואָס פערנעהמט אַ גאַנץ אָנגעזעהענעם אָרט אין דער עסטרייכישער אינדוסטריע... ער איז דאָ יעדען שבת דרישער־גבאי אין קיך, טראָגט אַרום די פרישע חלות און פּאַרעכטיגען טשאָלענט צווישען די הונגעריגע אורחים — און ער מאַכט דאָ פרייוויליגען דינסט אַ גאַנצען טאָג, נישט נאָר אַלס פונקציאָנער פונ׳ם פעראיין, נאָר אויך, אַזוי צו זאָגען, אַלס לעבעדיגער בעווייז, אַז אַ מענש טאָר קיינמאָל נישט פערלירען די האָפנונג...

אַזוי זענען דאָ יודען עוסק אין תורה און אין צדקה אויף דעם אַלטען יודישען שטייגער. קיין גרויסע זאַכען קענען דאָך נישט געשאַפען ווערען, אָבער דאָס ביסעל, וואָס ווערט געטאָן אין דעם דאָזיגען אמת׳ען יודישען הויז, איז אָנגעפיהלט מיט וואַרימער ליבשאַפט און איבערגעגעבנקייט...

אין דער קולטור פון אַמאַנולאַה׳ס קעניגרייך

ר׳ווייס נישט, וואָס פאַר אַ חלק עס האָט פּאָלקאָווניק לאָרענס אין די אַפגאַניסטאַנער געשעהענישען, נאָר ווען ער איז געקומען קיין לאָנדאָן האָט זיך נאָך איהם נאָכגעיאָגט אַנ׳אָרמעע רעפּאָרטערען, און נישט בעקומען פון איהם, גאָרנישט.

וועגען דעם אָנטייל פון פּאָלקאָווניק לאָרענס אין די אַפגאַנישע געשעהענישען געהען זיך פונאַנדער די מיינונגען פון קאָנטינענטאַלע און ענגלישע צייטונגען.

לויט די קאָנטינענטאַלע צייטונגען זענען אַלע געשעהענישען אין אַפגאַניסטאַן „נישט אַנדערש, ווי לאָרענסעס מלאכה". די ענגלישע צייטונגען — אָדער זיי שווייגען אינגאַנצען וועגען לאָרענסען, אָדער זיי לייקענען קאַטעגאָריש אָפּ זיין אָנטייל אין די געשעהענישען.

— „און צוליב וואָס האָט פּאָלקאָווניק לאָרענס געדינט אויף דער צפון־גרעניץ פון אינדיען אַלס פליהער אונטערן נאָמען שאָו?" פרעגען די אויסלענדישע זשורנאַליסטען.

— „ער האָט געדינט, ווייל ער האָט נישט געוואָלט אַרומגעהן פוסטעפּאַס" ענטפערען די ענגלענדער.

— „פאַרוואָס האָט דער פּאָלקאָווניק פערביטען זיין פּאָלקאָווניק־ראַנגע און אַרויסגעטרעטען אַלס געוועהנליכער זעלנער שאָו?"

— „ווייל ער האָט פיינט טיטולען א. ד. ג."

— ענטפערען ענגלענדער.

ס׳איז, אַלזאָ, שווער צו לעזען די פראַגע וועגען דער ראָלע פון פּאָלקאָווניק לאָרענס * אין אויפשטאַנד געגען אַמאַנולאַה׳ן.

פון איין זייט, איז אַמאַנולאַה גאַנץ „אונאַנגענעהם" די ענגלענדער; פון דער צווייטער זייט, איז ער נאָך אין אַ גרעסערער מאָס נישט אָנגענעהם דער בעפעלקערונג.

ס׳איז גאַנץ נישט ריכטיג צו פערגלייכען דעם עמיר אַמאַנולאַה מיט פעטער „דעם גרויסען, ווען מען זאָל דעם עמיר אַפילו אָנרופען „דער קליינער".

דאָס זענען צוויי גרויסען", וועלכע קאָנען נישט פערגליכען ווערען. די מערשידענאַרטיגע בעפעלקערונג פון אַפגאַניסטאַן געפונט זיך, לויט דער ענטוויקלונג אין צעהנטען יאָהרהונדערט דאַמאָלט, ווען דער קעניג אַמאַנולאַה שטעלט מיט זיך פאָר, כאָטש נאָר לויט דער אויסערליכקייט, דעם צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט, און לויט דעם אינטעלעקט איז שווער צו זאָגען, וואָס פאַר אַ יאָהרהונדערט דער עמיר שטעלט מיט זיך פאָר נאָר אַלענפאַלס איז ער ווייט פון דעם צוואַנציגסטען...

מען קען לייכט אָנטון אַ פרעכטיגען מיליטע־

איבערלעבונגען פון אַ נאַאיווען דייטש.

רישען מונדיר אַנשטאַט אַ כאַלאַט. נאָר פון דעם ווערט מען נאָך נישט אייראָפּעאיזירט. דאָס הייסט נאָך נישט, אַז ער האַנדעלט אַלס אייראָפּעער.

אַפגאַניסטאַן שטעלט מיט זיך פאָר אַנ׳אינטערעסאַנטע ערשיינונג: דאָס לאַנד, וועלכעס איז אָפּגעשטאַנען מיט אַ צעהן יאָהרהונדערט האָט דער „קליינער" העררשער פערטראַכט אָפּצולאַקירען אויף אַ מאָדערנעם שטייגער. און לאַקירט האָט ער עס אַזיאַטיש. אין די אייראָפּעאישע לענדער זענען פאַראַן אויטאָס, אייזענבאַהנען — דאַרף עס אַפגאַניסטאַן אויך האָבען, כאָטש עס איז נישטאָ אין זיי, וואָס צו פיהרען און וואוהין צו פאָהרען.

אייראָפּע האָט זעלנער און אַעראָפּלאַנען, דאַרף עס אַפגאַניסטאַן אויך האָבען, נישט קיין סך מיט אַמאָל, דערווייל נאָר אַביסעלע — פאַ״ן קעניג נאָר אַליין.

אָבער, וואָס דאָס איז אַזוינס אַפגאַניסטאַן איז צו זעהען פון אַנ׳אינטערעסאַנטער בעשרייבונג, וואָס אַ געוויסער סטאַראַטול זאַלער האָט געמאַכט א. נ. „פון לייפּציג ביז קאַבולאַ".

ד״ר זאַלער האָט געגלויבט, אַז אַפגאַניסטאַן איז אַ גאַנץ אייראָפּעאישע מלוכה, און צוליב דעם האָט ער בעשלאָסען צו מאַכען אַ נסיעה פון לייפּציג קיין קאַבולאַ אויף אַ מאָטאָציקעל, דער יונגער דייטשער פּריוואַט דאָצענט האָט דערביי געהאַט נאָך אַ כונה — צו זעהן מיט די אייגענע אויגען און צו טיילען זיך מיט זיינע מיטבירגער וועגען אַמאַנולאַה׳ס רעפאָרמען.

דער אויטאָר האָט אויף זיין מאָטאָציקעל, מיט דער אייזענבאַהן און שיף, דערגרייכט טראַפּיזאָנד, און פון דאָרט דורך ערזערום, קאַרס, באַגדאַד קיין באַסר, פון וועלכען מיר ווייסען נאָר פון „1001 נאַכט".

פון באַסר איז ער געפאָהרען קיין קאַראַטשי, דאָרט האָט איהם די רעגירונג פון אַנגליען גענומען אין פערדאַכט: נאָסוואָס עפּעס פאָהרט דער יונגער דייטש אויף זיין מאָטאָציקעל אַ.ש פון לייפּציג קיין אַפגאַניסטאַן?

און עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ „נאָכשפּירונג" ביז צו דער אַפגאַניסטאַנישער גרעניץ... ענדליך איז דער רייזענדער אָנגעקומען אין דעם „רעפאָרמירטע" אַפגאַניסטאַן.

אויף דעם נאַאיווען דייטשען דאָקטאָר האָבען אין אַפגאַניסטאַן געוואַרט גאַנץ נישט ערוואַרטעטע געשעהענישען.

ער פאָהרט איבער אַ שרעקליך שלעכטען וועג און יאָגט איבער ע עס אַ רייטער. אַנ׳אַפגאַנער, צוליב עהרענגייץ אָדער צוליב עפּעס אַנ׳אַנדערער סיבה, לאָזט זיך דער רייטער איבעריאָגען דעם מאָטאָציקעל. דאָס פערד שטעהט אָפּ, דער רייטער שטעקט דעם פערד די שפּאָרעס אין די זייטען און פאַלט מיט׳ן פערד. דער דייטש שטעלט אָפּ דעם מאָטאָציקעל און געהט צו צום אַפגאַנער איהם מיטצוהעלפען, אָבער צי האָט דער אַפגאַנער נישט פערשטאַנען דעם גוטען ווילען פון דעם דייטש, צי האָט ער געפיהלט פאַר נויטיג זיך אָפּצורעכענען מיט איהם פאַר זיין מיספאַלג — נאָר ער איז אָנגעפאַלען אויף דעם רייטער. דאַן האָט דער דייטש געמוזט בענוצען זיין רעוואָלווער און דעם אַפגאַנער שווער פערוואונדעט. דער דייטש איז אָנגעקומען מיט דעם פערוואונדעטען צו אַמען קיין קאַבול. דער פערוואונדעטער אַפגאַנער איז אין אַ פּאָר שעה אַרום געשטאָרבען.

(ענדע זעה — 11־טע זייט).

די „נאַסע" אַמעריקע.

(ענדע פון 5־טע זייט.)

קענע בעאַמטע און 135 [illegible] בשר־ידים. דער קאָנטראַבאַנדיסטישער אימפּאָרט פון קאַנאַדע האָט דערגרייכט מיליאַרדען. איבער דער גרעניץ גיסט זיך אַריין דער אַלקאָהאָל אין אַמעריקע, ווי פון אַנ׳אומאויסשעפּליכען רייכען קוואַל. כדי אויפ׳ן אָקעאַן אויפצופּאַסען, אַז מען זאָל נישט פיהרען קיין פערבאָטענע משקאות, איז נויטיג, אַז יעדע 500 מעטער ים זאָל האָבען אַ שיף מיט בעאַמטע. כדי דעם אַלקאָהאָל צו בעקעמפען און דעם פּראָהיביציאָן געזעץ צו געבען אַ ממשות איז גלייך נויטיג אַנדערטהאַלב מיליאַרד. דער סענאַט האָט בעוויליקט דעם נייעם טרוקענעם פּרעזידענטען הובער פאַר דעם תכלית 96 מיליאָנען. דאָס איז נישט מעהר ווי אַ טראָפּען אין ים און פערגלייך מיט די מיטלען, וועלכע זענען נויטיג.

אויב מען זאָל אויסגעבען אַזוי פיל געלד פאַר׳ן קאַמף מיט דעם ביטערען טראָפּען, דעמאָלט וועט נישט בלייבען קיין געלד אויף׳ן בוי פון קריגס־מכשירים. דאָס איז נישט קיין עסק. אַמעריקע בויעט קרייסערס און האָט פאַר זיי נויטיג אַ סך געלד. דער קעלאָג־פּאַקט איז נישט קיין עקאָנאָמיע. ער איז אַזוי זיך אַ גאַנץ שעהנע זאַך. אָבער דער מלחמה־חרם איז אַ חרם, דער שלום איז אַ שלום, און די מלחמה גופא איז אויך עפּעס. ווי געפעהרליך דער אַלקאָהאָל זאָל נישט זיין, קען מען נישט אַרויסוואַרפען אויף איהם די מיליאַרדען, וועלכע מען האָט נויטיג כדי צו הרגענען און צו גזלען אין מלחמה צייטען. די מלחמה איז דאָך וויכטיגער און הייליגער, איידער דער קאַמף מיט דעם אַלקאָהאָל־סם. אַזוי טראַכט דער „יענקי". אַזוי גלויבט מען אין אַמעריקע, נאָר ווי אין אייראָפּע.

וואָס זאָל מען טון? מען קען נישט אויפהאַלטען אַ געזעץ, בשעת מען זעהט, אַז מען איז אויף איהם עובר יעדען טאָג און יעדע שעה. די ערנסטע פּאָליטיקער מאַכען אַנ׳אויספיהר: מען מוז דעם געזעץ ענדערען. אָבער הובער האָט געזאָגט. „טרוקען" איז טרומף. בכן שטעהט פאַר אַמעריקע די האַרבע שאלה: דער איסור אויף אַלקאָהאָל און די מעגליכקייט פאַר מלחמה־גרויזאַמקייטען — וואָס איז וויכטיגער?

זאָלען די חכמי־אַמעריקע געבען אויף דעם אַ תשובה.

יהודה מישין.

לאָדז, 15 פעברואר 1929

נייער פאלקסבלאט

ראָדז, 15 פעברואר 1929

„אַלטע“ און „יונגע“ פעלקער

— פון דר. —
נ. סלושץ

די וועלט־מלחמה האָט געבראַכט אַנ׳איבערקעהרעניש אין דעם אינערליכען און אויסערליכען לעבען פון פעלקער. פאַר דער מלחמה האָבען די בעקאַנטע פעלקער פסיכאָלאָגען איינגעטיילט די גרויסע נאַציאָנען פון דער אַלטער וועלט אין סאָציאַל און מאָראַליש געזונטע פעלקער און אין דעגענערירטע. די דייטשע יונקערס האָבען זייער פאַטערלאַנד בעטראַכט פאַר אַ „גע׳זונטע“, אַנגעבענדיג אַלס בעווייז דעם פאַקט, וואָס די צאָהל קינדער־געבורטען אין דייטשלאַנד האָט געהאַלטען אין וואַקסען. פערקעהרט, פראַנקרייך, האָבען זיי גע׳טענה׳ט, וואו די צאָהל קינדער־געבורטען איז געפאַלען, האָט בעוויזען, דאָס זי געפינט זיך שוין אין אַ צושטאַנד פון אונטערגאַנג. די דאָזיגע ענטאַרטונגס־טעאָריע (איינער פון איהרע פראָפעטען איז געווען אונזער שאַרפער מאַקס נאָרדוי) וועלכע האָט כלומרשט בערעכטיגט די דייטשע אויסברייטונגס־לוסט אויף דעם רעכענונג פון פראַנקרייך, איז אייגענטליך געבויט געוואָרען בלויז אויף ספעקולאַטיווע סברות.

די וועלט־מלחמה האָט אָבער געמאַכט אַנ־ענדע צו די דאָזיגע טעאָריעס. די שווערע יאָהרען פון קאַמף און בלוט האָבען בעוויזען, אַז די אַזוי גערופענע „אונטערגעהענדע“ פעלקער בעזיצען נישט ווייניגער ענערגיע, אויסדויער און גרייטקייט אויף קרבנות ווי די „געזונטע“ פעלקער. נאָך מעהר, סטאַטיסטיק בעווייזט, אַז זייט נאָך דער מלחמה האַלטען אויך די דייטשען און ענגלענדער, צוויי פון די פרוכטבאַרסטע פעלקער אין אייראָפּאַ, נישט ווייט פון די פראַנצויזען אין פרט פון קינדער־געבורטען. די סיבה פון דעם איז מעהר אַנ׳עקאָנאָמישע ווי אַ פיזישע אָדער גייסטיגע, די אינדוסטריאַליזאַציע פון דער לעצטער צייט האָט פיל פערגרעסערט די שטאָטישע אַרבייטער בעפעלקערונג און דער פראָלעטאַריער געפינט עס שווער צו האָבען פיל קינדער. דאָס שווערע לעבען פון קליינבירגער נאָך דער מלחמה און די נישט זיכערקייט פאַר דער צוקונפט פון די קינדער, ווי אויך דער שטייגענדער עגאָאיזם פון דער מוטער, ברענגען צו דער פערקלענערונג פון דער פאַמיליע אויך אין דעם קלאַס צו דער אַזוי גערופענער „צוויי־קינדער סיסטעם“. מיט פיזישער אָפּשוואַכונג אָדער דעגענעראַציע האָט דאָס ווייניג צו טון.

דער פריהערדיגער לאָזונג „אונטערגעהענדע פעלקער“ איז איצט אין גאַנצען גע׳פסל׳ט געוואָרען. קיינער נעהמט מעהר נישט ערנסט די פערקלענערונג פון קינדער־געבורטען אַלס סימפּטאָם פון דעגענעראַציע. דערפאַר איז איצט געשאַפען געוואָרען אַ נייער שלאָגוואָרט: „יונגע“, פריש־געבוירענע פעלקער און „אַלטע“, אָפּגעשוואַכטע, כלומרשט עבר בטל׳דיגע.

ווען טוראַטי, דער גענעראַל־סעקרעטאַר פון די פאַשיסטען, וויל אָנגרייפען פראַנקרייך, געפינט ער נישט קיין בעזערע בעליידיגונג ווי די פאָלגענדע: „מיר איטאַליענער זענען אַ יונגע אומה, פול מיט לעבענסקראַפט, בעת אונזערע שכנים די פראַנצויזען זענען אַנ׳אַלטע אויסגענוצטע מענשען־גרופּע“. דאָס זעלבע טענה׳ט אָפט דער טערקישער דיקטאַטאָר מוסטאַפאַ קעמעל פּאַשאַ. די נייע טערקיי איז אַ נייע, יונג פאָלק, אַ יונגע קולטור. אַז אַזוי טענה׳ן אויך די נייע סלאַווישע פעלקער, וועלכע זענען איבערגעקומען די אַלטע, שוין לאַנג צופוילטע עסטרייכישע מלוכה, איז געווי׳ס זעלבסטפערשטענדליך, אָבער אַפילו דאָס באָלשעוויסטישע רוסלאַנד פאָדערט איהרע רעכט אַלס אַ נייע, יונגע לעבענספולע קולטור, וועלכע עס קומט דער ערשטער פּלאַץ אין דעם לעבען פון פעלקער און קולטורען.

דער אמת איז אָבער, אַז די איינטיילונג פון נאַציאָנען אין „יונגע“ און „אַלטע“ בלייבט אַ רייך־ליטעראַריש שלאָג־וואָרט און האָט נישט קיין פּראַקטישע בעדייטונג, נישט מעהר ווי דער פריהערדיגער געבויכטער אויסדרוק „דעגענערירטע פעלקער“. דער פראַנצויזישער ביאָלאָג דר. טולוז האָט וויסענשאַפטליך ערקלערט, אַז דאָס וואָרט „עלטער“ קען נישט אָנגעווענדעט ווערען אויף אַ גאַנצען פאָלק. ביי דעם איינצעלנעם מענשען, ענטשטעהען געוויסע סימנים, וועלכע בעווייזען, אַז דער בעטרעפענדער ווערט אַלט. זיינע חושים, זיינע גלידער ווערען טיילווייז אַטראָפירט, אַלע פונקציעס פון זיין אָרגאַניזם ווערען אָפּגעשוואַכט, זיין גייסטיגע טעטיגקייט ווערט טעמפּ, ביז דער קערפער און אינטעלעקט ווערען מעהר אָדער ווייניגער פּאַראַליזירט.

דער דאָזיגער פּראָצעס קען אָבער פאַר קיין פאַל נישט אָנגעווענדעט ווערען אויף אַ גאַנצען פאָלקס־אָרגאַניזם. מיר זעהען, אַז די פיר מענשען־ראַסען, די ווייסע, שוואַרצע, געלע און רויטע, האָבען איבערגעלעבט אַלע קאַטאַסטראָפעס ביז צום היינטיגען טאָג. אין בעצוג צו ראַסען קען מען נאָך נישט שטעלען די פראַגע פון אַלט אָדער יונג. עס איז נאָר אַ פּראָבלעם פון צופּאַסונגס־פעהיגקייט צו נייע פיזישע אָדער עקאָנאָמישע בעדינגונגען, וועלכע ווערען געשאַפען דורך נאַטירליכע ענדערונגען אָדער דורך מענשליכען איינפלוס. די קאַראַיבען, צום ביישפּיל, אין די אינזלען פון וועסט־אינדיע און פיל אַנדערע שבטים האָבען נישט געקענט פערטראָגען דעם דרוק פון דער ווייסער קולטור און זענען איבגאַנצען אונטערגעגאַנגען. אַנדערע שבטים ווידער, ווי די סיום און די הופאס האָבען זיך גאַנץ גוט צוגעפּאַסט צו דער נייער קולטור און זענען איצט פולשטענדיג אַמעריקאַניזירטע פאַרמערס. אויך די אינדיער פון צענטראַל־ און דרום־אַמעריקאַ האָבען זיך מייסטענס צוגעפּאַסט צום נייעם לעבען.

דער דאָזיגער צופּאַסונגס־געזעץ ווערט אָנגעווענדעט צו בעזונדערע ראַסען, אָבער נישט צו די נאַציאָנען פון אייראָפּאַ. די לעצטע בילדען פעלקער, אָבער נישט בעזונדערע ראַסען. די איטאַליענער, וועלכע בערימען זיך איצט, אַז זיי בילדען אַנ׳אָרט „אַתּה בחרתּנו“ ראַסע, זענען אייגענטליך אַ געמיש פון דריי ראַסען: א) די אדריאַטישע, אָדער דער טייל, וואָס וואוינט ביי די מזרח־גרעניצען און איז פון דעם זעלבען טיפּ ווי זייערע באַלקאַנישע שכנים, דאַלמאַטען, סלאָווענען און אַלבאַנעזער, וועלכע זיי פּראַכטען אַזוי: ב) די צפונ׳דיגע ראַסע, וועלכע איז ענליך צו די אַזוי־גערופענע גערמאַנישע שכנים פון טיראָל און באַיערען און ג) די טראַנס־איטאַליענער גרופּע, אַנ׳אויסמישונג פון פעניציער, גריכען און אַראַבער, וואָס איז ענליך צו די דרום־פראַנצויזען און מזרח־שפּאַניער. עס איז אויך אמת, ווי פראָפעסאָר באַאו האָט עס שוין לאַנג בעוויזען, אַז פערשידענע טיפּען, וועלכע לעבען אַ לענגערע צייט אונטער די זעלבע בעדינגונגען און דעם זעלבען קלימאַט ווערען ביסלעכווייז דערנעהנטערט איינע צו די אַנדערע, אָדער ווערען ניוועלירט, און בעקומען איין אַלגעמיינע פיזיאָגנאָמיע, דורך וועלכער מען קען זיי דערקענען אַלס אַ בעשטימטע מענשען־גרופּע. אָבער איטאַליע איז נאָך ווייט פון אַזאַ „ניוועלירונג“; יעדענפאַלס האָט זי קיין רעכט נישט צו טענה׳ן, אַז זי איז פיזיש אַ יונגע נאַציאָן.

עס איז אַ פאַקט, אַז די אַמאָליגע איטאַליע, מיט דער זיגרייכער רוים אין איהר שפּיץ, האָט לאַנגע דורות אַרויסגעוויזען אַ שטאַרקע לעבענס־קראַפט, ביז זי איז אָפּגעשוואַכט געוואָרען און צופאַלען. אין מיטעלאַלטער, ווידער, זענען געקומען אויסערליכע איינפלוסען, דורך די גערמאַנישע, פראַנצויזישע און אַראַבישע ערעבערונגען און אויסמישונגען, און האָבען געבראַכט צו אַ נייער אויפלעבונג פון דער איטאַליענישער בעפעלקערונג, וועלכע איז דאַן בעריהמט געוואָרען דורך איהר רענעסאַנס פעריאָד. „כימי העץ ימי עמי“, זאָגט דער נביא. אַזוי ווי מען אימפּפט אַ געזונטען צווייג אויף אַנ׳אָבגעשוואַכטען בוים, ווערט דער לעצטער שטאַרקער און פרוכטבאַרער, אַזוי ווערט אויך אַ פאָלק שטאַרקער און אויפגעמונטערט דורך אַ נייעם לעבענס־שטראָם פון דרויסען. אויך די נייע איטאַליע מיט איהר נאַציאָנאַליסטישען ברענפּונקט האָט בעקומען איהר נייעם שוואונג דורך דער בעפרייאונגס־אידעע פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע און מיט דער שטיצע פון נאַפּאָלעאָן׳ס אַרמעען.

נישט אַלטקייט און נישט יוגענד שפּילען אַ ראָלע אין דעם לעבען פון אַ פאָלק. די ריין פיזישע זייט, וואָס מאַכט דורך פערשידענע ענדערונגען ביים יחיד, לויט זיין עלטער, האָט קיין בעדייטונג נישט ביי גאַנצע פעלקער. אַפילו דער ריין גייסטיגער אָדער מאָראַלישער כאַראַקטער פון אַ פאָלק קען נישט אָנווייזען אויף דער אַלטקייט פון אַ פאָלק. די זעלבע איטאַליענער האָבען בעוויזען, אַז זיי בילדען זעהר אָפט, ספּעציעל אין מלחמה־צייטען, אַ שוואַכע און דעגענערירטע מענשען־גרופּע. דער צפון־איטאַליענער איז בעקאַנט אַלס אַ גרויסער טרינקער, בעת דער דרום־איטאַליענער בעזיצט אין אַ גרויסער מאָס די שלעכטע מידה פון לייכטקייט אויף שפיכות דמים. נאָך אין יאָהר 1908 האָט דער איטאַליענישער סטאַטיסטיקער רע נעגרי בעוויזען ווי גרויס דער פּראָצענט פון פערברעכען איז צווישען די איטאַליענער. איבער דריי און צוואַנציג אויף יעדע הונדערט טויזענד איטאַליענער זענען בעגאַנגען פערברעכען געגען זיטליכקייט, איין און צוואַנציג אויף יעדע הונדערט טויזענד סיציליאַנער זענען בעגאַנגען רציחות, די צאָהל פון מערדער אין איטאַליע האָט איבערגעשטיגען אַלע אַנדערע פעלקער, וואָס אָנבעלאַנגט דער גייסטיגער פעהיגקייט פון דעם דורכשניטליכען איטאַליענער האָבען מיר אַ בעריכט פון דעם אַמעריקאַנער געלעהרטען פ. ל. גורינאָף (פערעפענטליכט אין יאָהר 1926 אין יאָהר־בוך פאַר פּסיכאָלאָגיע) אין וועלכען די איטאַליענער ווערען געשטעלט אויף אַ גייסטיג נידעריגער מדרגה ווי די עמיגראַנטען פון די מזרח לענדער און אַפילו פון די געלע ראַסען.

וואָס בעווייזט דאָס? געוויס נישט, אַז די איטאַליענער זענען אַ נידעריגע ראַסע, און נאָך ווייניגער, אַז די אַלטע רוימישע בירגער זענען פלוצים געוואָרען פריש און יונג דורך די פאַשיסטען שרייען. עס בעווייזט פשוט די שטאַרקייט פון אַ גרויסע פערייניגונגס־אידעע, די אידעע פון נאַציאָנאַלער ערוואַכונג, וועלכע נאַפּאָלעאָן׳ס אַרמעען האָבען געבראַכט קיין איטאַליע און וועלכע האָט זיך מיט יעדען נצחון אַלץ מעהר פערשטאַרקט.

פאַר אַ משך פון איבער הונדערט יאָהר האָט זיך די דאָזיגע איטאַליענישע אויפלעבונגס־טענדענץ אויסגעדריקט אין דער פערייניגונג פון די צעפאַלענע און פערקנעכטעטע גלידער פון דער איטאַליענישער אומה, די דאָזיגע טענדענץ האָט אָנגענומען בלויז אַ שעהן־דראַמאַטישע פאָרם בעת די מייסטע איטאַליענישע פּראָווינצען זענען געווען אונטער אַ פרעמדען יאָך און די האָפנונג זיי צו בעפרייען איז געווען זעהר אַ ווייטע. זי איז געוואָרען ליבעראַל נאָכדעם ווי מיט דער הילף פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען האָט זיך איטאַליע ענדליך אָרגאַניזירט אַלס אַ בעדייטענדע מלוכה, אָבער נאָך אַלץ איז בערלאָזענדיג איינגע פון איהרע שעהנסטע פּראָווינצען אין פרעמדע הענט און אַרויסקוקענדיג אויף פרעמדער שטיצע און סימפּאַטיע זי צו בעפרייען. זי איז איצט געוואָרען פאַשיסטיש און אימפּעריאַליסטיש, בעת די געשעהענישען פון דער וועלט־מלחמה האָבען איהר געגעבען די מעגליכקייט צו פערייניגען אַלע איטאַליענער אונטער איין נאַציאָנאַלער פאָהן.

אָבער די נאַציאָנאַלע שטרעבונגען האָבען אין זיך אַזאַ טרייב־קראַפט, אַז איינמאָל האָבען זיי אויסגעבראָכען, קענען זיי זיך מעהר נישט אָבשטעלען. דער נייער רוימישער אָדלער בעגנוגענט זיך נישט מעהר דערמיט וואָס ער האַלט אין זיינע נעגעל אַרבער אַ מיליאָן פרעמדע נאַציאָנאַלע מינדערהייטען; פינף הונדערט טויזענד סלאַווען, ביים באַלקאַנישען גרענעץ פון מזרח, אַ פערטעל מיליאָן דייטשען אין די בערג פון טיראָל פון צפון, און איבער הונדערט טויזענד גריכען אין די צוועלף גריכישע אינזלען צוזאַמען מיט דעם גרויסען אינזעל רהאָדאָס. ער שטרעבט איצט ווידעראַמאָל אויסצושפּרייטען זיינע רויטע פליגלען אויף דער אַלטער העלענישער מזרח־וועלט.

דער וואַנדערנדיגער קבר פון שייך.

(אַנ׳אַרץ־ישראל־לעגענדע)

דורכקערעווענדיג די שמאָלע געדרייטע געסלעך פון דער אַלטער שטאָט ירושלים וועט איהר זיך איינבויגען, כדי דורכצוגעהן דעם פינסטערן טונעל און אַרויסגעהן צום „רייטשען פּלאַץ“, צו דער אַזוי־גערופענעם „מגרש הגרמנים“. וואָס איז אויפגעבויט געוואָרען אויף די געלדער פון די רייטשע יודען. נעבען דער גרעסטער הויז אויף דעם דאָזיגען פּלאַץ וועט זיך אייער בליק אָנשטויסען אויף אַ קליינעם אָרט, וואָס איז אָפּגעצוימט פון אַלע זייטען און איז בעוואַקסען מיט גראָז. נישט איין אָרט איז אין ירושלים אָפּגעצוימט פון דעם דאָזיגען גראָז און האָט ווענען זיך צו דערצעהלען היסטאָרישע לעגענדעס — רייך איז ירושלים און בפרט די אַלטע שטאָט מיט מעשׂות און לעגענדעס, וואָס קלינגען ממש ווי פאַנטאַזיעס, און אויך דער דאָזיגער אָפּגעצוימטער אָרט איז נישט קיין אויסנאַם פון אַלע איבעריגע אין דעם פרט.

און דערזעהן, וועט איהר אָפטמאָל, ווי אַראַבישע פרויען שטעהען איינגעבויגען אויף די קני אין דאָזיגען פערצוימטען פּלאַץ און קלויבען מיט טרערען אין די אויגען דאָס גראָז. וואָס עס וואַקסט אויף דער דאָזיגער פערלאָזענער ערד. דערצעהלט האָט מיר אַנ׳אַראַבער, אַז דאָ געפינט זיך אַ קבר פון אַ בעוואוסטען שייך, און נישט נאָר דאָס פערצוימטע אָרט איז הייליג, נאָר אויך דאָס גראָז, וואָס עס וואַקסט אויפ׳ן דאָזיגען אָרט איז קדשי קדשים. אָנגענומען איז שוין ביי די אַראַבער, אַז דאָס איז אַ גוטע סגולה ניצול צו ווערען פון אַ קראַנקהייט און אַלדאָס בייז, און עס זענען טאַקע פערהאַן פרומע אַראַבישע פרויען, „נשים צדקניות“, וואָס פערגעסען נישט אָן דעם שייך און קומען פון די אַראַבישע דערפער אין ירושלים, כדי צו קלויבען גראָז אויפ׳ן הייליגען קבר און דורכדעם אָפּגעהיט צו ווערען פון שלעכטע אָנשיקענישען. און צעהנדליגער יאָהרען שוין, ווי אין אַ געוויסען טאָג קלויבען זיך צונויף אַ גאַנצע גרופּע אַראַבער פון די דערווייטסטע געגענדען און לאָזט זיך געהן צופוס צום קבר פון שייך, אַזוי ווי די פרומע מחמדאַנער געהען קיין מעקא צום קבר פון מחמד.

אַזוי געהט איבער בקבלה פון דור צו דור, פון די מאַמעס צו די קינדער, אַז דער קבר איז הייליג און אויך דאָס גראָז, וואָס וואַקסט אויף איהם איז הייליג, און קיינעם איז נאָך קיינמאָל נישט איינגעפאַלען אַ קלער צו טון ווע׳גען דער ריכטיגקייט פון דעם און צו צווייפלען, אַז דאָס איז טאַקע באמת דער קבר פון הייליגען שייך.

און אָט וואָס עס האָט מיר וועגען דעם דערצעהלט אַ ירושלימער זקן, וועלכער איז אַליין ביי געווען ביי דער געשעהעניש.

עס האָט געלעבט אין ירושלים מיט אַ יאָהר וואָס איז געווען זעהר אָנגענומען און פערהייליגט פערציג, פינפאונפערציג צוריק אַ בעוואוסטער שייך, ביי די שטאָטישע אַראַבער, און זיין נאָמען איז געווען בעריהמט נישט נאָר אין ירושלים, נאָר אויך אין די אַנדערע שטעט און דערפער פון א״י. ווען דער שייך איז געשטאָרבען, האָבען איהם די אַראַבער ניש בעגראָבען אויפ׳ן בית־עלמין, נאָר איהם געגעבען אַ חשוב׳ען אָרט אין דער אַלטער שטאָט — אַ גרויסער פרייער פּלאַץ איז אָפּגעגעבען געוואָרען פאַר׳ן טויטען שייך.

אין יענער צייט איז געקומען באַראָן ראָטשילד מיט דער אידיי פון בויען עטליכע גרויסע הייזער אויף דעם „מגרש הגרמים“. מען האָט געוואָלט צוטרעטען צום בויען, נאָר דאָ האָט מען זיך אַרומגעזעהען, אַז אויפ׳ן בעסטען און פאַסיגסטען אָרט פאַר אַ שיינע און גרויסער הויז האָט זיך צושפּרייט דער שייך, און חס ושלום, אַז יודען זאָלען פּרובען בויען אויף דעם קבר פון הייליגען שייך. מען האָט נישט געוואוסט, וואָס צו טון, מען האָט גע׳זוכט עצות, ווי אַזוי אַרויסצוגעהן פון דער דאָזיגער שווערער לאַגע און קענען פערווירקליכען דעם פּלאַן פון אויפבויען אַ הויז, אויפ׳ן אָרט, וואו עס געפינט זיך דעם שייכס קבר.

וואָס האָבען געטון די ירושלימער חכמים? זיי זענען געפאַלען אויף אַנ׳עצה, צונויפגערופען די יודישע פני פון שטאָט און זיי צוגעזאָגט, אַז זיי נעמען זיך אָן צו פּועלן ביים אַראַבישען גייסטליכען, אַז ער זאָל דערלויבען צו בויען אויפ׳ן דאָזיגען אָרט. געוועהנליך האָט מען דערצו געדאַרפט האָבען אַ היפּשען סכום געלד, כדי אונטערצושמירען דעם גייסטליכען, ער זאָל אַזאַ דערלויבעניש אַרויסגעבען. זענען זיי אַוועק צו אָט דעם גייסטיגען פיהרער און איהם פאָרגעלייגט אַ סומע פון צוואַנציג נאַפּאָלעאָן (אַזאַ מטבע), אַז ער זאָל געפינען עפּעס אַנ־אויסוועג, יודען זאָלען קענען בויען אַרום דעם קבר. דער גייסטליכער האָט זיך לאַנג נישט נע׳אָוט בעטען, צוגענומען דאָס געלד און פערשפּראָכען, אַז אַלץ וועט זיין אין אָרדנונג און ער וועט שוין געפינען אַנ׳עצה, ווי אַרויסצוגעבען די יודען אַנ׳ערלויבניש צו בויען הייזער אויפ׳ן „מגרש הגרמנים“.

וואָס האָט געטון דער גלח, און וואָס פאַר אַנ־אויסוועג האָט ער געפונען?

בלילה ההוא, אין יענער נאַכט איז דעם גייסטליכען איינגעפאַלען אַ גלענצענדער איינפאַל: ער וועט צונויפרופען די פני פון שטאָט, די אַראַבישע עפענדים און זיי איבערגעבען, אַז דער הייליגער שייך האָט איבערגעוואַנדערט פון זיין קבר אין אַנ־אַנדער אָרט צוליב דעם, וואָס ער וויל נישט, אַז יודען זאָל האָבען אַ דריסת הרגל אַרום זיין קבר.

און כך הוה. דער גייסטליכער איז באַלד איינמיטען נאַכט צוגעטראָטען צו דער אַרבייט. אין דער צייט, ווען די גאַנצע אַלטע שטאָט איז געווען פערזונקען אין טיפען שלאָף, איז דער גייסטליכער אַוועק צום שייכס קבר, אַרויסגענומען פון איהם עטליכע ביינער און זיי אַוועקגעטראָגען און פערגראָבען אין אַ פערוואָרפענעם אָפּגעלאָזענעם ווינקעל פון דעם „רייטשען פּלאַץ“, שטיל, אומבעמערקט האָט ער אָפּגעטון די אַרבייט און אַ צופרידענער זיך אומגעקעהרט צוריק אַהיים.

אויף מאָרגען האָט דער גייסטליכער געשיקט רופען אויף אַנ׳אַסיפה די נכבדים פון שטאָט, די, וואָס גלויבען אין הייליגע שייך און פאַר זיי געהאַלטען אַ לענגערע רעדע, אין וועלכער ער האָט זיי ענטדעקט אַ סוד, אַז דער קבר פון שייך געפינט זיך שוין מעהר נישט אויף דעם זעלבען אָרט, וואו ער האָט זיך געפונען די גאַנצע צייט.

שוין עטליכע נעכט — האָט צו זיי דער גייסטליכער געזאָגט, ווי אונזער הייליגער שייך קומט צו מיר צו חלום און קלאָגט זיך, אַז ער האָט קיין מנוחה נישט אין זיין קבר, זינט די יודען האָבען אָנגעהויבען רעדען וועגען בויען אַ הויז לעבען זיין קבר, און דערפאַר בעט ער איהם, דעם גייסטליכען, אַז ער זאָל נישט דערלאָזען, אַז די יודען זאָלען מחלל זיין זיין קבר. ערשט די נאַכט, האָט דערצעהלט ווייטער דער גייסטליכער, איז צו מיר דער שייך ווייטער געקומען צו חלום און מיר איבערגעגעבען, אַז כדי זיין נשמה זאָל קאָנען רוהיג ליגען און איהר אייביגער רוה האָט ער, דער שייך, בעשלאָסען אַוועקצוגעהן פון דעם פערשוועכטען אָרט און האָט פאַר זיך אויסגעפונען אַ שטיקעל ווינקעל אין סוף פון רייטשען פּלאַץ, און דעריבער, זאָלען אַלע גלויבינע אין דעם הייליגען שייך געהן ווייטער אויפ׳ן נייעם קבר פון שייך.

דער גייסטליכער, כדי צו בעווייזען, אַז אַלץ, וואָס ער האָט דערצעהלט, איז טאַקע אמת, איז באַלד מיט דער גאַנצער סוויטע אַוועק צום אָרט, וואו עס געפינט זיך דער נייער קבר און אויפגראָבענדיג אַביסעל פון דער ערד, בעוויזען דעם עולם, אַז דאָ ליגען טאַקע די ביינער פון הייליגען שייך. און ווען עס האָט זיך פערשפּרייט די ידיעה, אַז דער טויטער שייך האָט איבערגעוואַנדערט, האָט מען אָפּגעצאַמט דאָס אָרט פון זיין נייעם קבר, און פיל אַראַבישע פרויען האָבען אָנגעהויבען צו קומען קלויבען דאָס גראָז, וואָס וואַקסען אויף דעם אָרט.

אויפ׳ן אָרט פון אמת׳ן קבר פון שייך געפינט זיך אָבער היינט איינע פון די גרעסטע הייזער אין אַלט־ירושלים.

אלימלך.

זומער איז איין צימער און ווינטער אין א צווייטער

אזא קלימאט האט מען געמאכט אין פאלאץ פון ענגלישען קעניג, ווען ער איז קראנק געווען.

פון ל. באראדולין

דער ענגלישער קעניג איז געווען געפערליך קראנק. ער ליידט פון פלעווריט. דאס איז א לונגען־קראנקהייט, וואס קען אמבעסטען בעהאנדעלט ווערען מיט זונשיין און מיט ווארימע, טרוקענע לופט; און דאס ווענען זאכען, וואס לאנדאן פערמאגט וועניגער פון אלץ. לאנדאן איז די קלאסישע שטאט פון טומאנען, איבערהויפט ווינטער־צייט. אפטמאל זענען דארטען די טומאנען אזוי געדיכט, אז מען מוז אין מיטען „העלען" טאג אנצינדען ליכט נישט נאר אין די הייזער נאר אפילו אין די גאסען. און צוליב אט די טומאנען איז די לופט דארטען שטענדיג פייכט מיט זעהר ווייניג זונשיין.

לעבען מיר אבער אין א צייט, ווען מיר קענען זיך פערגינען צו פראדוצירען אויף א קינסטליכען אופן אזעלכע זאכען, אויף וועלכע די נאטור אליין איז זעהר קארג, נישט אלץ, וואס די נאטור וויל אונז געבען, קענען מיר בעשאפען אויף א קינסטליכען אופן; אבער א סך זאכען קענען מיר יא בעשאפען. און צו אט דער קאטעגאריע זאכען בעלאנגען אויך דער קלימאט.

מיר קענען נישט ענדערען דעם וועטער אדער דעם קלימאט אין א לאנד אדער טעריטאריע. מיט דער צייט וועט מען עס קענען טון. מיר האבען גע־נוג גרונד צו גלויבען, אז מען וועט עס קענען. דער־ווייל אבער קענען מיר עס נאך נישט. דערפאר אבער קענען מיר בעשאפען א קינסטליכען קלימאט אין די פיר ווענד פון א צימער, און דאס ווערט איצט געטון מיט דעם ענגלישען קעניג. און אט דער קינסטליכער קלימאט, וואס ווערט פראדוצירט אין דעם צימער, וואו ער געפינט זיך, האלט עס איהם אן ביים לעבען מעהר, ווי אלע אנדערע מיטלען.

מיר האבען נישט קיין גענויע בעריכט וועגען די אלע איינצעלהייטען, ווי אזוי דער קלימאט אין דעם קעניג'ס פאלאץ ווערט אויף א קינסטליכען אופן געשאפען און אנגעהאלטען; וועלען מיר דעריי־בער רעדען וועגען דעם אין אלגעמיין, ווי אזוי אזא זאך קען געטון ווערען.

די הויפט־עלעמענטען, פון וועלכע דער קלי־מאט פון אנ'ארט בעשטעהט, זענען: די שטופע ווארימקייט פון דער לופט; דער דרוק פון לופט; די שטופע פייכטקייט פון דער לופט או [די] מאס פון זונשיין.

אין נאטור גופא פארמירט זיך דער קלימאט אין יעדער ארט בעזונדער, אלס רעזולטאט פון א זעהר פערפלאנטערטער נעץ פון פערשידענע אור־זאכען און אומשטענדען; אבער אין די גרעניצען פון א צימער אדער הויז קען דער קלימאט בעשטימט ווערען דורך די פאלגענדע מיטלען:

צו קאנטראלירען די טעמפעראטור פון דער לופט אין א צימער האט מען ביז א געוויסען גראד געקענט נאך מיט טויזענדער יאהרען צוריק. דער מיטעל איז אנ'איינפאכער: ווען אין דרויסען איז קאלט — הייצט מען אונטער דעם אויווען, ווערט ווארימער. אבער איצטער קען מען געהן נאך ווייטער: מיט דער הילף פון אזעלכע מאשינעס, מיט וועלכע מען מאכט קינסטליכע אייז, קען מען די טעמפעראטור פון א צימער נישט נאר אויפהויבען, נאר אויך אראפלאזען. ווינטער מיט אויווענס און זומער מיט רעפריגעראטארס קען מען אויספיהרען, אז מען זאל אין א געוויסען צימער אדער אין א געוויסען הויז אנהאלטען די זעלבע טעמפעראטור א גאנץ יאהר צייט מיט דער פינקטליכקייט ביז איין גראד.

דער צווייטער וויכטיגער עלעמענט פון קלימאט איז די שטופע פייכטקייט פון דער לופט. עס איז פערהאן אזא אינסטרומענט, וואס רופט זיך היגראמעטער. דער אינסטרומענט צייגט וויפיל פראצענט פייכטקייט די לופט ענטהאלט. אויב די לופט ענט־האלט צופיל פייכטקייט, קען מען עס רעדוצירען; אויב זי ענטהאלט צו ווייניג פייכטקייט — קען מען די לופט מאכען פייכטער.

דאס צוגעבען אדער אפנעהמען פייכטקייט פון דער לופט ווערט בריית פראקטיצירט אין פאבריי־קען, ביוראס, מוזעאומס און אנדערע פלעצער און אנשטאלטען. אויב די לופט ענטהאלט צו פיל אדער צו ווייניג פייכטקייט — רופט עס זיך שטארק אפ אויף דעם געזונד פון מענשען און אויף דער טיכ־טיגקייט פון זייער ארבייט. עס זענען איצטער פער־האן פאבריקען, וואו ספעציעלע אפאראטען האלטען שטענדיג אין אריינשפריצען וואסער אין דער לופטען, כדי די לופט זאל נישט זיין צו טרוקען, ווייל די טרוקענע לופט מאכט די ארבייטער נערוועז און זיי קענען נישט זיין אזוי טיכטיג אין זייער ארבייט.

דער פראצענט פייכטקייט אין דער לופט ווערט איבערהויפט שטארק אפגעהיט און קאנטראלירט אין די מוזעאומס, סיי פון וויסענשאפט, און סיי פון קונסט. אין די מוזעאומס זענען אנגעזאמעלט בילדער, סטאטועטן און טויזענדער אנדערע העכסט ווערטפולע זאכען וואס מוזען אפגעהיט ווערען פאר דורות. פון צופיל אדער פון צו ווייניג פייכטקייט ווערען קאליע בילדער, סטאטועטען, ביכער, מאנוס־קריפטען און טויזענדער אנדערע זאכען. אדער זיי טריקענען איין און שפאלטען זיך און ברעכען זיך, אדער זיי ווערען צופוילט.

די שטופע פייכטקייט פון דער לופט קען קאנט־ראלירט ווערען אויף פערשידענע אופנים. מיט דער הילף פון קאלך און פערשידענע כעמישע פליסיג־קייטען קען מען א גרויסע מאס פייכטקייט ארויס־ציהען פון דער לופטען. אויב עס פאדערט זיך, אז די לופט זאל זיין אויסערגעוועהנליך טרוקען, קאן מען די לופט אריינדראפען אין צימער, אדער אין הויז, און דערביי זאל די לופט דורכגעהן דורך כלים אנגעפילטע מיט אזעלכע כעמישע זאלצען אדער פליסיגקייטען, וואס זאלען פון דער לופט ארויסציהען ביזן לעצטען מאלעקול פון פייכטקייט. מענשען קע־

נען אין אזא אבסאלוט טרוקענער לופט נישט לע־בען, אבער אויספיהרען קען מען עס.

דער דרוק פון לופט, וועלכע ווערט געמאסטען מיט דער הילף פון אנ'אינסטרומענט, וואס רופט זיך בארא[מ]עטער, שפילט זעהר א וויכטיגע ראל אין דער פרייער נאטור, ווייל דער דרוק פון לופט בע־שטימט אין א גרויסער מאס די ווינטען און רעגענס, וואס דארפען קומען. אבער אין די גרענעצען פון א צימער אדער הויז שפילט עס נישט קיין אנגע־זעהענע ראל. נאר דארטען, וואו דאס קען נייטיג זיין, קען מען דעם דרוק פון לופט לייכט קאנטראַ־לירען מיט דער הילף פון פאמפעס.

דער נאהנסטער זעהר וויכטיגער צושטאנד פון לופט, מיט וועלכען מיר מוזען זיך רעכענען און וועל־כער שפילט אזא אנגעזעהענע ראל אין דעם געזונט פון מענשען. איז די מאס זויערשטאף וואס די לופט ענטהאלט. דער הויפט מאטאר, צוליב וועל־

כען שוואכע מענשען פאהרען ארויס אויף זייער וואקאציע אויף א „ראטשע" איז, וואס דארטען, אין דארף אדער אויפ'ן פעלד, איז די לופט ריינער און ענטהאלט מעהר זויערשטאף, איבערהויפט ווען דער פלאץ איז נאהענט צו א וואלד. און זויערשטאף איז א גאז, וועלכען מיר קענען פראדוצירען וויפיל מען וויל.

עס זענען איצט פערהאן אזעלכע קליינע אפאר־ראטען, וואס רופען זיך אזאנאטארס. מען בענוצט זיי אין פאבריקען, אין זאאלאגישע גארטענס וואו די חיות אדער פויגלען זענען איינגעשלאסען אין א צימער. און אין אנדערע עהנליך פלעצער. מיט דער הילף פון עלעקטריציטעט און געוויסע כעמישע שטאפען פראדוצירט אט דער אפאראט און פער־שפרייט אין דער לופטען דעם אזאן, וועלכער שטעלט מיט זיך פאר א פארם פון זויערשטאף. די לופט אין א צימער, וואו עס געפינען זיך א סך מענשען, ווערט גיך קאליע אי דורך דעם, וואס זיי אטעמען אריין און פערברויכען אין זיך דעם זויערשטאף, אי דורך דעם, וואס זיי אטעמען ארויס דעם שעדליכען קוי־לען־זויער גאז. דעם קוילען־זויער גאז קען מען פון דער לופטען ארויסציהען מיט דער הילף פון געוויסע כעמישע זאלצען און פליסיגקייטען, און פרישען זויערשטאף קען מען שטענדיג פראדוצירען דורך אזאנאטארס אדער אנדערע עהנליכע אפאר־ראטען, און האלטען שטענדיג די לופט אזוי רייך מיט זויערשטאף, ווי מען וויל.

איינער פון די וויכטיגסטע עלעמענטען פון קלימאט איז זונשיין. די שטראהלען פון דער זון זענען דער הויפט־קוואל פון ענערגיע, לעבען און

מעטיגקייט אויף דער ערד. פערלעשט די זון — און דאס לעבען אויף דער ערד וועט אפשטארבען. עס זענען פערהאן קראנקהייטען וואס קענען אמבעסטען קורירט ווערען ווען מען זאל זיך „באדען" אין זונשיין.

מיר קענען די זון נישט צווינגען צו שיינען ווען מיר ווילען, קענען מיר אבער בעשאפען קינסטליכע ליכט, וואס האט פונקט די זעלבע ווירקונג, וואס די שטראהלען פון דער זון. עס זענען איצטער פערהאן אזעלכע עלעקטרישע לאמפען וואס שאפען אזא ליכט, וואס האט אויף די קערפערס פון מענשען, חיות און פלאנצען די זעלבע ווירקונג, וואס די שטראהלען פון דער זון. אזעלכע לאמפען טראגען פערשידענע נעמען; אבער אמבעסטען זענען זיי בעקאנט אונטער דעם נאמען קווארץ־לאמפען, מען ווענדעט זיי אן אויף פאציענטען אין אלע פאלען, וואו די דאזיגע פאציענטען קענען אמבעסטען קו־רירט ווערען מיט זונשיין.

פערשידענע קראנקהייטען פאדערען פערשיידע־נע קלימאטען, כדי די קראנקהייטען צו קורירען. דער זעלבער דאקטאר וועט פערשידענע פאציענטען שיקען אין פערשידענע לענדער און אין פערשידענע געגענדען וואו דער קלימאט פון יעדען ארט בעזונ־דער וועט זיין אמבעסטען צוגעפאסט פאר יעדען פאציענט בעזונדער. אבער היינט־צו־טאג קען מען אין צענטער פון דער גרעסטער שטאט אויפבויען איין ריזיגען האספיטאל מיט א סך בעזונדערע אפ־טיילונגען, און אין יעדער אפטיילונג בעזונדער בע־שאפען אויף א קינסטליכען אופן א בעזונדער קלי־מאט וואס זאל זיין צוגעפאסט צו היילען די פערשי־דענע קראנקהייטען. מיט דער הילף פון די אפאראַ־טען און אינסטרומענטען, וואס מיר פערמאגען איצטער, קען מען עס טאן שוין היינט־צו־טאג.

זיין בעל הבית'טע (ערצעהלונג)

פון יצחק בלום

אפוואוינענדיג א פאר וואכען אין זיין נייעם צימער, האט שטיינמאן אנגעהויבען צו פערדער־טיגען, אז זיין בעל־הבית'טע וואוינט אליין אהן איהר מאן. דער פערדאכט איז איהם צו געקומען, ווען ער האט אין די פריהמארגענס בעמערקט, אז א חוץ איהם געהט נישט נאך א מאן צו דער ארבייט, ביים וואשטישעל זענען געהאנגען צוויי ציהן־בערשט לעך א פרוי'ענ'ס'ע און א קינדערישע, וואס דאס האט זיין פערדאכט בעשטעטיגט.

זיך נאך מעהר צו איבערצייגען, צי ער מאכט נישט קיין טעות, איז ער א פאר אווענדען, געהענ־דיג פון דער ארבייט נישט געגאנגען גלייך אין רעס־טאראן עסען, נאר איז אוועק א היים. א גאנצע צייט זענען די מענער אין דער היים און ס'איז דער־מאלט די בעסטע צייט אויסצוגעפינען.

פארוואס אייגענטליך עס געהט איהם אזוי „אין לעבען" אויסצוגעפינען, צי זי וואוינט יא אדער נישט מיט איהר מאן, איז איהם נאך אליין נישט קלאר געווען. מעגליך, ווען ער וואלט געוואוסט, אז זיי וואוינען צוזאמען, וואלט ער וועגען דעם נישט געטראכט. אבער די נישט־בעשטימטקייט האט איהם בעאומרוהיגט, גלייך ווי ער וואלט געהאט עפעס א שייכות מיט איהר פריוואטליכען לעבען.

* * *

זיין נייע בעל־הבית'טע האט שטיינמאן נאך אפילו גוט נישט אנגעקוקט. זיין צימער איז געווען אין גאנצע בעזונדער. באלד ביים אריינקומען פון קארידאר איז געווען די טיר און דאס וואש־צימער. אזוי אז ער האט נאך אפילו קיין געלעגענהייט נישט געהאט זיך מיט איהר צו בעגעגענען. אבער דער איינדרוק, וואס איז ביי איהם וועגען איהר פער־בליבען פון דער מינוט, וואס זי האט פאר איהם געעפענט די טיר ביים פערדינגען דאס צימער, איז געווען נעהמען עס זאל איהם „פערכאפען", צו־רו־ערען זיי נגלייכגעוויכט, אנפילען זיין הארץ מיט א פערלאנג איהר צו זעהן וואס מעהר און אפט.

זי איז געווע נעטוואס העכער פון מיטעלען וואוקס, איהר פיגור מיט בעוועגליכען פרויען־רייץ. דאס געזיכט קלאר און ליכטיג מיט זומער־פליה־ענדען חן. אויגען בלויע, לאכענדיגע און צוציהענדע ליפען זאפטיגע, תאווה'דיגע און די האר גאלדיג בלאנד.

זייט דאן האט ער זי מעהר נישט געזעהן.

ווען ער פלעגט קומען צו זיך אין צימער, איז אלץ געווען אין ארדנונג, דאס בעט שעהן און ריין פערבעט, די ראנד־טיכער ריינע, אזוי אז ער איז געווען פולשטענדיג צופרידען.

די טיר פון זיין צימער האט ער שטענדיג גע־טראפען צוגעמאכט, כאטש ער האט זי מיט א כיוון א פאר מאל געלאזט אפען. ער האט נישט געקענט פערשטעהן, צו וואס זי טוט דאס, און ס'־האט איהם פערדראסען. „נאך אלעמען וואוינט

ער דאך נישט אין קיין תפיסה" — האט ער גע־טראכט — „די טיר מעג דאך אמאל בלייבען אפען..."

אפטמאל איז איהם איינגעפאלען, אז דאס מאכט זי בלויז אזא אנשטעל, אז זי מאכט צו די טיר יעדען מאל ווען ער לאזט זי אפען אויך מיט א כיון. אט זאל ער ווערען נייגעריג; פערמאכטקייט און פערבאהאלטענקייט רופט ארויס א פערלאנג אויס־צוגעפינען וואס עס טוט זיך דארט אויף יענער זייט טיר. מען ווערט פראוואקירט. זיכער אבער, אז זי טוט עס צוליב דעם איז ער נישט געווען. ער האט פונקט אזוי געקענט רעכענען, אז מיט איהר פערמאכען זיין טיר גיט זי איהם אויף אנ'אידעלען אופן אנצוהערען, אז אויסער דעם צימער, וואו ער וואוינט, האט ער מיט דעם הויז נישט מעהר קיין שייכות.

אז ס'איז נישטא חוץ איהם נאך א מאן אין הויז, אין דעם איז ער שוין געווען זיכער, ווייל ער האט קיינמאל נישט געהערט קיין מענער־שטימע. איהר שטימע האט ער יא געהערט. דאס האט זי גערעדט צו איהר קינד. אפט פלעגט זי געזונגען לידלעך. זי האט געהאט א זיסע, ווייך־הארציגע שטי־מע. געזונגען האט זי מעהרסטענס רוסישע לידלעך, וואס פלעגען איהם פערכאפען ביי דער נשמה. עפעס האט זיך אין זיי געפיהלט אזא אומעט און בענק־שאפט, אז עס פלעגט איהם פערקלעמען ביים האר־צען, ארויסרופען אין איהם ריהרענדע ראמאנטישע געפיהלען, אזוי אז ס'האט זיך איהם אפטמאל גע־וואלט אנ'עפען טאן די טיר, אריינלויפען צו איהר און איהר א כאפ טון אין זיינע ארעמס און זי בע־דעקען מיט קושען. ער האט בעדארפט אנווענדען א שטארקען קאנטראל זיך צוריקצוהאלטען און דאס טאקע צו נישט טון.

* * *

איינמאל האט ער איהר צופעליג בעגעגענט ביים אריינגאנג אין הויז. איהר קליין יונגעלע, בלאנד און בע'חנ'ט ווי די מוטער, איז געשטאנען ביי איהר זייט.

ווען זי האט איהם דערזעהן, האט זי זיך דער־פרעהט.

— גוט וואס איהר זייט איצט געקומען — האט זי צופרידען ארויסגערעדט — כ'האב פער־געסען מיטצונעהמען דעם שליסעל און קען נישט אריינגעהן אין הויז.

— עס טוט מיר אמת לייד פאר דער אונאנגע־נעהמליכקייט, וואס איהר האט געהאט — האט ער מיט בערויערען ארויסגערעדט און אין הארצען זיך געפיהלט גליקליך, וואס ער קען איהר דערווייל גוט אנקוקען און אויסריירען מיט איהר עטליכע ווערטער.

ער האט אויפגעשלאסען די טיר און זיי זענען צוזאמען אריין אין הויז.

— א דאנק! — האט זי פריינדליך ארויסגע־רעדט און זיך מיט'ן קינד געלאזט געהן אין איהרע צימערען.

שטיינמאן איז שטעהן געבליבען א פערווירר־טער, נישט געוואוסט וואס צו טון, צי זאל ער איהר נאכגעהן צי נישט, דער לאנגער קארידאר, וואס האט זיך געצויגען צו איהרע צימערען איז געווען טונקעל און ער האט זי מעהר נישט געזעהן.

אנ'אומעטיגער איז ער אריין צו זיך אין צימער און מיט וועה געטראכט, אז ער האט אפשר פער־לוירען די איינציגע געלעגענהייט מיט איהר צו ווערען פריינדליכער און נעהנטער.

וואס פאר א טייוועל האט איהם דא אהער אר'געבראכט? — איז ער ביז געווען אויף זיך אליין — ער וועט, הייסט עס, דא וואוינען אזוי נאהענט פון איהר און דאך בלייבען אפגעזונדערט און פרעמד, וואס איז דאס פאר א שטראף? ווי וועט ער דאס קענען אויסהאלטען?

* * *

איין אווענד האט שטיינמאן איינגעפאקט זיינע זאכען און זיך געגרייט אויסצוציהען. ער האט גע־פיהלט, אז לענגער וואוינען דא קען ער נישט און ראַרף נישט.

ער האט געטראכט ווי אזוי, אויף וועלכען אופן ער זאל איהר זאגען פון זיין בעשלוס ארויסצוציהען זיך. ער קען איינגענטליך אריינגעהן און איהר פשוט ערקלערען, אז ער מוז אוועקפאהרען, אדער איהר זאגען עפעס אנ'אנדערען תירוץ.

עס איז איהם אבער גלייך איינגעפאלען, אז ער זאל איהר גארנישט זאגען. ער וועט אוועקגעהן און איהר אפילו נישט איבערלאזען קיין בריוועל און זאל עס איהר פערדריסען. אפשר אביסעל וועה טון.

בעשליסענדיג אזוי צו האנדלען, האט ער גע־פיהלט א געוויסען נקמה־געפיהל, כאטש ס'איז איהם אליין זאויסגעקומען מאדנע, וואס ער, א פרעמדער מענש, וואס האט זיך אריינגעצויגען אין א פרעמד הויז, ווייל ער דארף האבען וואו צו וואוינען, און קריגט פאר זיין געלד א בעקוועמען צימער וואו צו זיין, שלאפען, און פערברענגען זיין צייט, טראכט נאך וועגען נקמה; וואס האט ער דען אייגענטליך צו איהר? וואס פאר א שלעכטס האט זי איהם דען געטון?

„אזא יונגע, שעהנע פרוי, וואס וואוינט נאך דערצו אליין, אהן איהר מאן, טאר נישט אריינ־נעהמען קיין מאן פאר קיין קוואַרטיראנט — האט ער זיך געזוכט צו פערענטפערען.

ווען ער האט שוין געהאלטען אין אוועקגעהן, האט ער בעמערקט אויף זיין טישעל א בריף אדרע־רעסירט צו איהם.

ער האט שנעל אויפגעריסען דעם קאנווערט און געפונען פאלגענדע צייל[ע]ן:

„ווערטער העד: —

איך לאז אייך מיט דעם וויסען, אז איהר זאלט זיך זוכען אנ'אנדער צימער. אייער אונפריינדליכקייט און בעהאלטען זיך כסדר אין אייער צימער, אייער אויסמיידען בעגעגעניש מיט דער פרויאן, ביי וועל־כער איהר וואוינט, מאכט מיר גלויבען, אז איהר פיהלט זיך דא נישט היימיש.

העלענע ווינער."

שטיינמאן האט בריית צועפענט די אויגען, זיך צושמייכעלט, און לאנגזאם גענומען צוריק אויס־פאקען זיינע זאכען.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראנקהייטען פון די ביינער, גלידערען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
איינגעבוירענע פארצאוסונגען פון ווערטליכע קערפערליכע פערקריפלונג. א. ז. וו.
אויפנעמונג פון 5—7 אין אווענט.

LEKARZ DENTYSTĄ צאהן־ארצט
St. GELBERG
זאבארניא 15, טעל. 31-08.
היילט גאנץ פערנאכלעסיגטע ציינער און מויל־קראנקהייטען, צאהן־ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט - בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראַ־טאריום פון קינסטליכע ציינער.
נעהמט אן פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

חתונות ביי יידען / איז פערשידענע צייטען

פון חיים שויס

3.

געשיכטע פון דער „חופּה“.

מיר האָבען געגעבען אַ ביסעל געשיכטע פון דעם „נדן“ ביי יודען און געוועהן, וואָס פאַר אַן איבערקעהרעניש ס׳איז פאָרגעקומען אין פערלויף פון דער צייט אין דער ראָזינער אינסטיטוציע. איצט וויל איך געבען אַ ביסעל געשיכטע פון דער חופה. וואָרים אויך די חופּה האָט אַ לאַנגע געשיכטע הינטער זיך, אַ געשיכטע פון טויזענטער יאָהרען.

די חופּה פערצייטען איז געווען גאָר אַן אַנ׳אַנדער זאַך ווי די היינטיגע חופּה. וואָרים די חופּה איז דעמאָלט נישט בעשטאַנען, ווי היינט, פון פיר שטאַנגען מ.כ.א בעדעקונג פון אויבען. אין יענע אַמאָליגע צייטען איז די חופּה געווען אַ חתונה־קאַמער א״ער חתונה־געצעלט, ספּעציעל צורעכטגעמאַכט און צוגעפּוצט פאַר דעם צוועק.

אום צו פערשטעהען, וואָס די חופּה האָט בעדייט אין די אוראַלטע צייטען, מוזען מיר זיך גלייכצייטיג אויך בעקענען מיט דעם דעמאָלסטיגען קנס׳מאָל: וואָרים אויך פון דעם קנס׳מאָל איז מיט דער צייט געוואָרען גאָר אַנ׳אַנדערע זאַך, ווי ס׳איז פריהער געווען.

דער קנס׳מאָל איז אין יענע צייטען נישט געווען בלויז אַ פערלאָבונג, נאָר חתן־כלה האָבען צו דעם קנס׳מאָל חתונה געהאַט. זי איז נאָך נישט געווען זיין ווייב, אָבער זי האָט געהייסען זיינע „ארוסה“ און האָט צו קיין אַנדערען נישט געטאָרט געהערען. ביי אונז היינט, ווען צוויי ווערען פערלאָבט, בלייבען זיי ביידע פריי. זייערע נאָך אַבסאָלוט נישט פערהייראַט. די כלה קריגט טאַקע אַ רינג פון חתן, אָבער קיין חתונה־רינג איז עס נישט. ביז אַ מינוט פאַר דער חופּה קענען נאָך ביידע חרטה האָבען. העכסטענס קענען זיי זיך איבערבייטען די מתנות, וואָס זיי האָבען איינע די אַנדערע געגעבען. קיין גט דאַרף מען דערביי נישט. חרטה געהאַט און געענדיגט. אין די אַמאָליגע צייטען אָבער, ביז אין מיטעלאַלטער, האָט דער חתן מקדש געווען די כלה נישט צו דער חופּה, נאָר גלייך איז אָנהויב, ווען זיי האָבען זיך פער׳קנס׳ט. שוין מיט׳ן פער׳קנס׳ען זיך איז די כלה געוואָרען געזעצליך אַ פערהייראַטע פרוי. האָט מען דערנאָך חרטה געקריגען אויפ׳ן שידוך, האָט ער איהר געמוזט געבען אַ גט. די כלה איז אָבער נאָכ׳ן קנס׳מאָל, אָדער ריכטיגער נאָך די „קדושין“, געבליבען ביי איהרע עלטערען אין שטוב. עס פלעגט געוועהנליך פערגעהן אַ יאָהר צווישען דעם קנס׳מאָל און דער חתונה. אומגעפעהר אַזאַ צייט האָט די כלה געקענט בעדאַרפט האָבען צוצוגרייטען איהר אויסשטייער.

מקדש געווען די כלה האָט אַלזאָ דער חתן שוין צום קנס׳מאָל, און געזעצליך איז זי שוין פון דעמאָלט אָן געווען זיין ווייב. די חתונה, אָדער ריכטיגער די חופּה, איז דערפאַר בעשטאַנען בלויז אין דעם, וואָס מען האָט אַריינגעפיהרט חתן־כלה אין אַ חתונה־קאַמער, און איהר געזעצליכע צוגעהעריגקייט צו איהם איז דורכגעפיהרט געוואָרען אין דער פּראַקטיקע. זי איז אַריבערגעגאַנגען דערמיט פון איהר פאָטער׳ס רשות אין דעם מאַנ׳ס.

די חופּה איז אין די גאָר אַלטע צייטען געווען ביי יודען אַ חתונה־געצעלט. אַזוי איז דאָס נאָך היינט אין צפון־אַראַביען. מ׳שטעלט דאָרטען אויך אַ ספּעציעלען געצעלט פאַר דער כלה פאַר דער ערשטער חתונה נאַכט. דער געצעלט איז דעם חתן׳ס, און די כלה ווערט אַריינגעפיהרט צו איהם. אַנדערש איז דאָס אָבער אין דרום־אַראַביען; דאָרטען איז די מאָדע, אַז דער חתן קומט חתונה האָבען צו דער כלה אין הויז און פערבלייבט ביי איהר עטליכע נעכט.

דער ראַזינער מנהג פון דרום־אַראַביען, אַז דער חתן זאָל צו דער חתונה געהן צו דער כלה, האָט אַ סימן געהערשט גאָר אַמאָל, אין די אוראַלטע צייטען, ביי אַ סך פעלקער, אויך ביי יודען, און ביי אַלעמען איז דאָס געזען אַנ׳איבערבלייבעכץ פון דער צייט פון מוטער־רעכט. געזען אַ מאָל אַ צייט, ווען אין דער פאַמיליע האָט נישט דער מאַן, נאָר די פרוי געהאַט די גאַנצע רעה.

אין יענע אוראַלטע צייטען האָט דער מאַן נישט גענומען די פרוי, נאָר פערקעהרט: די פרוי האָט גענומען דעם מאַן. ביי די אַמאָליגע אַראַבער איז אין יענער צייט פון מוטער־רעכט געווען די זיטע, אַז די פרוי האָט איינגעלאַדען אין איהר געצעלט יעדערען, ווער ס׳איז איהר נאָר געפעלען געווען, און אַנשטאָט פיל ווייבער, ווי ס׳איז שפּעטער געווען די זיטע, האָט דעמאָלט געהערשט פיל מענער. ווען דער מאַן איז נמאס געוואָרען דער פרוי, האָט זי דאַן איבערגעדרעהט דעם געצעלט מיט דער טיר אויף דער פערקעהרטער זייט, און דאָס געווען אַ ביטערער סימן פאַר דעם מאַן, אַז ער איז איהר שוין איבעררריסיג, און זי ליבט שוין אַנ׳אַנדערען. נישט געווען דערפאַר דעמאָלט אַזאַ זאַך ווי אַ טאַטע׳ס אַ קינד, וואָרים מ׳האָט גאָר נישט געוואָלט וויסען, און מ׳האָט מעהרסטענס אויך גאָר נישט געקאָנט וויסען, ווער דעם קינד׳ס טאַטע איז.

עס ווייזט אויס פון אַ סך שטעלען אין תנ״ך, אַז אויך ביי יודען איז געווען אַמאָל אַ צייט פון מוטער־רעכט. אין יענער צייט, דאַרף מען אָנעהמען, פלעגט דער חתן געהן צו דער כלה אין געצעלט. אין דער היסטאָרישער צייט אָבער, אין דער צייט, ווען יודען האָבען געפיהרט אַ מלוכה־לעבען און ארץ־ישראל האָט שוין געהערשט ביי זיי דאָס פאָטער־רעכט, איז דער חתן איז צו דער חתונה נישט געגאַנגען צו דער כלה, נאָר די כלה איז געבראַכט געוואָרען צום חתן אין דער חופּה אַריין; אין דעם געצעלט אָדער סוכה, וואָס ער האָט געמאַכט פאַר איהר צו דער חתונה.

וועגען דער חופּה אין די צייטען פון תנ״ך ווייסען מיר זעהר ווייניג. דערפאַר אָבער ווייסען מיר פיל מעהר וועגען דער חופּה אין די צייטען פון דעם תלמוד. מיר ווייסען, אַז דער חופּה־קאַמער פלעגט דעמאָלט זיין בעהאַנגען מיט טייערע סאָרטען שטאָף. געוועהנליך איז דאָס געווען ווייסע לייוועגט, אויסגעשטיקט מיט גאָלדענע פעדים און בעפּוצט מיט גאָלדענע פורפור. פון דער בעדעקונג אויבען זענען אַראָפּגעהאַנגען פערשידענע שענע פרוכטען.

מיט דער צייט אָבער איז די חופּה געוואָרען אַנ׳אָפּגעלעבטער מנהג. עפּעס איז געוואָרען פריקרע די גאַנצע זאַך פון אַריינפיהרען חתן־כלה אין דעם חופּה־קאַמער און זיי דאָרטען לאָזען אַליין, דער עיקר אָבער איז דאָ געווען אַ סאָציאַל־עקאָנאָמישע אורזאַך, וואָס האָט געמאַכט אַנ׳איבערקעהרעניש אין דער יודישער חתונה. דער מיטעל־פּונקט פון יודישען לעבען האָט שפּעטער זיך איבערגעטראָגען פון מזרח קיין מערב, פון אַזיען קיין אַפריקאַ און אין די מערב־לענדער פלעגט דער חתן גאָר אָנקומען נאָך דער חתונה צו דער כלה׳ס עלטערען אויף קעסט. דער גאַנצער ענין פון חופּה, ווי אַזוי מען האָט אַמאָל חתונה־געהאַט, דאָס ברענגען די כלה פון איהר פאָטער׳ס הויז צום חתן און דאָס איבערגעבען זי איז זיי־רשות האָט דערפאַר פערלוירען יעדען זין, ווי אַזוי האָט דער פאָטער געקאָנט איבערגעבען זיין טאָכטער צום חתן, בעת פאַקטיש האָט ער גאָר צוגענומען דעם חתן צו זיך, אין זיין הויז?

די חופּה איז דערפאַר געווען אָפּגעלעבט און פעראורטיילט צום אונטערגאַנג אין די צייטען פון מיטעל־אַלטער. אָבער מענשען האָבען אַ טבע, אַז זיי וואַרפען נישט אַוועק קיין אַלטע מנהגים און צערעמאָניעס, וואָס זענען שוין אַלט טויזענדער יאָהרען, נאָר זיי מאַכען דערפון אַ נייע זאַך און טייטשען אין דעם אַריין אַ נייעם זין. אויך פון דער חופּה איז געוואָרען אַ נייע יאָה, פון דער אַמאָליגער חופּה־קאַמער איז געוואָרען אונזער אויפגעשטעלטע חופּה, אַ סימבאָלישע צערעמאָניע אַזאַ, וואָס האַלט זיך נאָך ביז היינט.

ווי אַזוי איז פאָרגעקומען די ראָזיגע ענדערונג?

מיר ווייסען, אַז אין דרייצעהנט׳ן יאָהרהונדערט איז געווען אַ מנהג ביי די דייטשע יודען אַרויפצולעגען אויף דער כלה דעם חתן׳ס טלית אַלס סימבאָל, אַז זי ווערט זיינע. ביי די יודען פון פראַנקרייך אָבער האָט זיך נאָך געהאַלטען דער אַלטער געצעלט־כאַראַקטער פון דער חופּה. האָבען יודען, ווייזט אויס, געמאַכט אַ פשרה צווישען דער חופּה־קאַמער און דעם טלית: מ׳האָט בעדעקט פיר שטאַנגען מיט אַ טלית. איז אַז מיר ווילען, איז דאָס אַ סאָרט געצעלט און אַז מיר ווילען, איז דאָס נאָר אַ טלית אָדער פרוכת איבער די קעפּ. מ׳האָט דערמיט יוצא געווען לכל־הדעות און געראַטעוועט די חופּה פון אונטערגאַנג.

פון וואַנען שטאַמט דער „קנס־מאָל“.

אָבער נישט בלויז די חופּה, נאָר די גאַנצע יודישע חתונה איז רעפאָרמירט געוואָרען אין מיטעל־אַלטער. דער חתן האָט אויפגעהערט מקדש זיין די כלה צו דער פערלאָבונג, און מ׳האָט אַנשטאָט דעם איינגעפיהרט, אַז ער זאָל זי מקדש זיין צו דער חתונה. די אורזאַך פון דער ראָזינער רעפאָרם זענען געווען די בלוטיגע פערפאָלגונגען, וואָס יודען האָבען דורכגעמאַכט אין מיטעל־אַלטער. זעהר אָפט זענען יודען געצוואונגען צו פערלאָזען אַך איילעניש זייערע היימען און אויסצוואַנדערען אין אַנ׳אַנדער לאַנד. חתן־כלה, וועלכע זענען געווען פער׳קנס׳ט, אָבער זענען נאָך געווען פאַר דער חתונה, עס הייסט: זיי האָבען נאָך נישט געוואוינט צוזאַמען, זענען אָפט צושיידט געוואָרען איינע פון די אַנדערע און האָבען מעהר נישט געקאָנט צוזאַמענקומען. אין אַזעלכע פאַלען איז די כלה געבליבען אַנ׳עגונה, און אַ סך פרויען זענען אָט אַזוי פעראומגליקט געוואָרען.

מ׳האָט דערפאַר איינגעפיהרט, אַז דער חתן זאָל ערשט מקדש זיין די כלה צו דער חתונה. און וואו איז נאָך געווען אַ בעסערער און פאַסיגערער פלאַץ פאַר דעם, ווי אונטער דער נייער, סימבאָלישער חופּה?

אַזוי אַרום איז געוואָרען אַ פאַסיגער שידוך צווישען „חופּה“ און „קדושין“. זיי זענען פעראייניגט געוואָרען אין מיטעל־אַלטער און זענען אַזוי געבליבען פעראייניגט ביז היינטיגען טאָג. די ראָזיגע פעראייניגונג איז געווען זעהר אַ פאַסיגע, וואָרים פאַר ביידע צדדים איז אַרויסגעקומען דערפון אַ טובה. איבערהויפּט האָט די חופּה בעקומען גאָר אַ נייע בעדייטונג. פון אַ פערמאַכטער חתונה־קאַמער איז זי געוואָרען אַנ׳אָפענער איבערשפּרייט, וואו מ׳פראַוועט די „קידושין־צערעמאָניע“.

דורך דעם, וואָס מ׳האָט אין מיטעל־אַלטער פעראייניגט די חופּה, און די קידושין, האָט די חתונה זעהר פיל געוואונען אין וויכטיגקייט. פערקעהרט אָבער דער קנסמאָל האָט אָנגעוואוירען זיין גאַנצע אַמאָליגע בעדייטונג. אנשטאָט מקדש צו זיין די כלה ביים אָפּשליסען אָפיציעל אַ שידוך, האָט מען געמאַכט אַ סעודה און געשריבען „תנאים“. דאָס פלעגט געוועהנליך געשריבען ווערען פון די עלטערען פון חתן־כלה און פלעגט ענטהאַלטען אַלע פינאַנציעלע פערפליכטונגען פון ביידע צדדים. מ׳פלעגט געוועהנליך אויך איינשרייבען אין די תנאים, וויפיל קנס (שטראָף) עס זאָל צאָהלען דער צד, וואָס וועט חרטה האָבען אויפ׳ן שידוך.

פון דעם ראָזינען „קנס“, וואָס איז אָפּגעמאַכט געוואָרען צו צאָהלען פאַר חרטה האָבען, האָט עס די סעודה ביי דער פערלאָבונג בעקומען דעם נייעם „קנס־מאָל“.

א סורפריז פאר׳ן געעהרטען
לאָדזער פּובליקום!
נו״ר 1 רעקלאַמע=חודש!
צוליב דער ערעפענונג פון בעקאַנטען און יעצט ניי־איינגעאָרדנעטען
קונסט=פאָטאָגראַפישען אַטעליער
„Parisien“
30 פראַנציסקאַנער 30
צו יעדער אויפנאַהמע ווערט גראַטיס צוגעגעבען אַ סאַלאָן=פּאָרטרעט.
אויפנאַהמעס ווערען אויסגעפיהרט די שענסטע אויפנאַהמען לויט דער נייעסטער
פאָטאָ־טעכניק צו מעסיגע פרייזען.
פאַר פעראיינס גרופּען—ספּעציעלע הנחות.
מיט אַכטונג
Zakład Fotograficzny
„PARISIEN“
30 FRANCISZKAŃSKA 30.

דער שווארצער וואלף

(ראָמאַן). (61

ווערטהיימער האָט נאָך אַ ווײַלע טראַכטען פאָרט געזעצט:

— איך וואָלט אייך געקאָנט דערציהלען אַ סך טשיקאַווע זאַכען, וואָס אַזוי אָדער אַנדערש האָט עס אַ דירעקטע שייכות מיט אייערע אינטערעסען. איך דאַרף אייך צוגעבען, אַז דאָס אָנפיהרען מיט אַלע וואַרשאָווער טראַנזאַקציעס איז אָנפערטרויט געוואָרען מיר טאַקע.

— איך גראַטולירע אייך! — האָט וואָלאַרעק אַ שמייכעל געטאָן.

— לאַכט נישט מיין פריינד, איך בין בעשטימט אַלס לייטער איבער אייערע גוטע פריינד קאַטשאַל־קאָווסקי׳ן און פאָפּינאַ׳ן, און כ׳האָב בעקומען גאָר אַ וויכטיגען אַמט.

— ווער זשע האָט אייך דעם אַמט געגעבען?

— דער אַלמעכטיגער, און אַלהערשענדער רושייקאָבס, איך בין בעשטימט אַלס זיין געהילף... אויפ׳ן אָרט צוליב אומפעהיגקייט.

— איהר ווילט זאָגען, אַז קאַטשאַלקאָווסקי מיט פאָפּינאַן זענען אָפּהענגיג פון רושייקאָבס׳ן?

ווערטהיימער האָט גוטמוטיג אַ שמייכעל געטאָן.

— אויב איהר האָט עס נישט געוואוסט, קאָן איך אייך מיטיילען, אַז רושייקאָבס איז דער הויפּט־אָנפיהרער פון דער גאַנצער פערברעכערישער וועלט מאַסקע־טרעגער!

— אידיאָטיע! — האָט וואָלאַרעק אויסגעלאַצט מיט אַ חוזק׳דיגען געלעכטער. — איך בין נישט קיין קליין קינד, איך זאָל גלייבען אין אַזעלכע שטות׳עריי.

— גלויבט יאָ, גלויבט נישט — די לאַגע ענדערט זיך נישט דערפון... איך מוז אייך זאָגען, אַז ביז היינט אין אָוענד, האָב אי קאַליין אין דעם געצווייפעלט... אָבער זאַכען, וואָס איך האָב זיך דערוואוסט האָבען מיר די אויגען געעפענט... אין קאַפּע פריהער זענען מיר געזעסען אין אַ ווינקעל און קיינער האָט אונז נישט געשטערט צו רעדען. דער אַלטער קעהרט זיך אום צוריק אַהיים, און פאַר׳ן אַוועקפאָהרען האָט ער אָפען פערטרויעט אין זיינע געשעפטען, אַ מענשען, וועלכען ער לאָזט איבער אַלס זיין שטעלפערטרעטער אין אייראָפּא. איך האָב זיך גאָרנישט פאָרגעשטעלט, אַז זיין אָרגאַניזאַציע איז אַזוי פערשפּרייט און מעכטיג...

וואָלאַרעק איז געווען איבעראַשט פון דער קאַלט־בלוטיגקייט און זיכערקייט, מיט וועלכער ווערטהיימער האָט גערעדט.

די רוהיגקייט זיינע וועגען די וויכטיגע און אחריות׳פולע ענינים, האָבען איהם וואָלאַרעק׳ן אויף אַ געוויסען אופן צוטומעלט, און געצוואונגען איהם צו זיין אויף דער וואַך.

— און חוץ דעם וואָלט איהר געדאַרפט אין זינען האָבען אָט וואָס, — האָט ווערטהיימער מוכיח געווען, איבערגעהענדיג אויף אַ מעהר ערנסטען און געשעפטסמעסיגען טאָן — איהר קאָנט אַרבייטען מיט אונז, נישט קומענדיג אין קיין שום קאָנטאַקט מיט׳ן אַלטען, נישט מיט קאַטשאַלקאָווסקי׳ן און נישט מיט פאָפּינאַ׳ן. רושייקאָבס קלויבט זיך נישט מעהר אַהערצוקומען, און איהר קאָנט זיך פריי פערנעהמען מיט וואָס אייער האַרץ גלוסט זיך... וועלבסטפערשטענדיג, האָבענדיג דערצו מיין הסכמה.

— עמיצער פון אונז איז אַוודאי אַ משוגענער!

— האָט וואָלאַרעק אַרויסגעשטאַמעלט.

— איינער פון אונז איז פערבלענדעט געוואָרען, און ער זעהט נישט זיינע איינענע נוצען! — האָט ווערטהיימער גוטמוטיג אויסגעבעסערט.

— ס׳איז נישט קיין נפקא מינא!.. דאָס איז אַלץ איינס. מיר איז לאַנגווייליג אייך צו הערען... פון קינדהייט אָן האָב איך נישט געקאָנט פערטראָגען קיין באָבע־מעשיות...

— איילט זיך נאָך נישט אַוועקצוגעהן: איך האָב נאָך נישט געענדיגט.

— וואָס זשע ווילט איהר נאָך האָבען פון מיר?

— איך האָב אייך צוגעזאָגט צו דערציהלען נייעס... פון אַנטוזערפען.

— יאָ, צוגעזאָגט.

וואָלאַרעק האָט נייגעריג אָנגעקוקט ווערטהיימער׳ן דער לעצטער האָט אַריינגערוקט די האַנד אין טאַש און אַרויסגענומען אַ דעפּעשע.

אין דער דעפּעשע איז געשטאַנען פאָלגענדעס:

„דעם טונקעלען — וואַרשאַ — גרעבס איז אַרעסטירט אויף אַ דאַמפּער, וואָס איז היינט אָפּגעלעגט שוואוּמען קיין אַמעריקאַ. נאָך אַ פערביסענעם קאַמף האָט ער זיך גענומען דאָס לעבען, אַראָפּשלינגענדיג אַ גרעסערע ראָזע סם — ק — 2“.

— דעם טונקעלען? — האָט וואָלאַרעק אַ פרעגע געטאָן, נישט פערשטעהענדיג וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך.

— דאָס איז אונזער טעלעגראַפישער אַדרעס. און ק.—2 איז אונזער הויפּט־אַגענט אין אַנטווערפען.

— הייסט עס, אַז גרעבס איז געוואָרען אַרעסטירט?

— ער איז אַנ׳אידיאָט! — האָט ווערטהיימער זיך אָפּגערופען. — איך האָב אויף איהם קיין טראָפּען רחמנות נישט. זיין גאַנצער אויפטו איז קיין גראָשען נישט ווערט געווען, און איז געווען שלעכט פאַרטאַטשעש פערטראַכט.

— איהר אָבער, כדי צו ראַטעווען איהם, האָט פערברענט דעם האָטעל „פּאַריזיען“!

דאָס האָט נאָך מעהר פערפעסטיגט די פערדאַכטען פון דער פּאָליציי. און גרעבס האָט נישט קיין שכל געהאַט צ ופערווישען די שפּורען.

— ווייסט איהר נישט, וואָס עס האָט געבראַכט די פּאָליציי אויף זיינע שפּורען?

— מען דאַרף רעכענען, אַז עמיצער האָט זיך אַרויסגערעדט...

— אויב אַזוי, וואָלט דאַך די פּאָליציי אוודאי געטראָפען צו מיר, מחמת איהר האָט דאָך אַלץ געטון, כדי עס זאָל אויף מיר פאַלען דער פערדאַכט אין מאָרד? דאָ שטעקט עפּעס מעהר ווי אַ געוועהנליכער פערראַט, הער ווערטהיימער!

— מעגליך איהר זענט גערעכט, — האָט ווערטהיימער פערטראַכטערהייט געענטפערט.

— און כל־זמן איהר זענט אין דערוועלבער מיינונג, וואָס איך בעווייזט עס, אַז אין אייער נעזעלשאַפט הערשט נישט קיין ספּעציעלע דיסציפּלין.

— גערעכט, לאָמיר וועגען דעם זיך נישט קריגען. איך גיב זיך אונטער... איהר מעגט ווידלען אונזער חבריא וויפיל איהר ווילט, אָבער מיט׳ן תנאי, אַז איהר וועט זיך מיט איהר פעראייניגען!

(פאָרטזעצונג קומט)

הומאר — דער קונדס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

די קוילען-אקציע

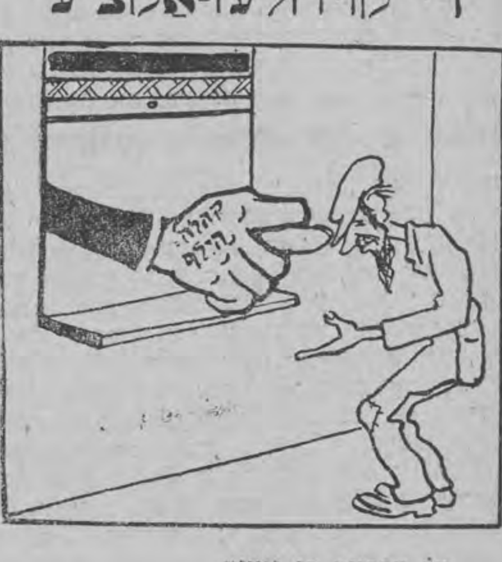

עס ארבייט די גמינע
מיט שנעלקייט מיט האסט,
ווי ס'פאסט פאר דאזארעס
פאר לאדזער, ווי ס'פאסט...

איהר דארפט איצטער קוילען
ביי דרייסיג'ער גראד...
טא, שא'ט!... מאכט'ס קיין טומעל!..
אט האט איהר אייך: נא'ט!

שלמה המלך איז טאקע געווען א חכם

(אט האט איהר זיינע א נייע חכמה).

איינמאל אין א נאכמיטאג קומט ארייז צו שלמה המלך א פרוי און זי הויבט זיך אן פאר איהם קלאגען:

— גרויסער קעניג! איך בין א שוויגער און מיין איידעם מיט וועלכען איך האב יאהרען לאנג געוואוינט, איז פערשוואונדען און מען קען איהם נישט געפינען. איך האב מורא, אז מיט איהם האט פאסירט אן אומגליק. גרויסער קעניג, גיט אן עצה ווי אזוי געפינט מען עם אויס?

שלמה האט א ווילע בעטראכט די פרוי און געזאגט:

— גוט, אשה! איך וועל דיר געפינען דיין איידעם.

און גלייך האט שלמה געלאזט צונויפרופען דאס גאנצע פאלק און ער ווענדעט זיך צום פאלק בזה הלשון:

— יודען! דא שטעהט פאר אייך א שוויגער וועלכע מען מוז צורייסען אויף צוויי שטיקער.

— בראוואָ! — רופט אויס א שטים פון די מאסען.

— אט יענער איז דיי איידעם! — האט דער קלוגער שלמה אנגעוויזען דער שוויגער.

פון אויסלענדישען מארק

איבערגעזעצטער הומאר מיט וואלאר'זירטען צאל

מארק טווען'ס קאמפלימענט

מארק טווען האט אמאל געזאגט צו א דאמע:

— א, ווי שעהן איהר זייט, מאדאם!

— א שאד — רופט זיך אן די דאמע — וואס איך קען אייך נישט מאכען דעם זעלבען קאמפלימענט.

— פארוואס נישט? — ענטפערט דער גרויסער הומאריסט — טוט דאס זעלבע וואס איך: זאגט א ליגען!...

ווער מאכט בעסער?

דריי אמעריקאנישע מאלער דערצעהלען זיך פון זייער קונסט.

איינער דערצעהלט:

„אמאל האב איך א קליין ברעטעל אבגעמאלען אזוי ענהליך צו א מארמאר-שטיק — און ווען איך האב שפעטער ארונטערגעווארפען און וואסער ארייך איז עס תיכף ארונטערגעפאלען גלייך ווי א שטיין".

דער אנדערער דערצעהלט:

„דאס איז גאר נישט. אמאל האב איך אבגעמאלען א לאנדשאפט פון נארד-פאל מיט דעם „ים-הקרח" און ווען איך האב דאס געמאלעכץ אויפגעהאנגען אויפ'ן טערמאמעטער — איז דער טערמאמעטער געשטיגען אויף ווכצוג גראד קעלט".

אט דא זאגט דער דריטער:

„וואס איז דאס גאר? — איך למשל האב געמאלען א פארטרעט פון אן אמעריקאנישען מיליאנער, איז עס געווען אזוי לעבעדיג געראטען, אז מען האט עס געמוזט יעדען צווייטען טאג ראזירען".

פראסט-גולם'ס

(פערגליווערטע שירות).

אפגעפרוירען זע'מיר אלע,
ס'שטיקט און ווערגט דער פראסט ביים האלז,
אפגעשטעלט עס האט זיך ס'רעדעל,
און עס דוכט זיך: ס'שטעהט אי'צט אלץ!

נישט קיין פדיון, קיין פאטשאנטעק,
אלע סחורות נישט געריהרט,
ס'פאלט און פאלט דער טערמאמעטער,
און דאס קוועקזילבער עס פריערט...

וואס איז דא א סך צו רעדען,
לאזען ווערטער מיט'ן רויך,
אז אפילו הייכע ליבע
פריהרט אין אונז דאך נעבעך אויך...

ס'פריהרען יונגען, ס'פריהרען מיידען,
די זיווגים לאנג בעשערט.
מיט די אויגען פייכט-פערנעפעלט
געהען זיי פערווייגט, פערטרעהרט...

יעדער לאזט א ווארט נישט פאלען,
ווייל די ווערטער זענען קאלט,
און די אויערען און נעזער
אין די קאלנערס מען בעהאלט...

אז מען אטעמט קוים און זשיפעט
איז דאך נאמס א גרויסער נס —
מענשען שלייכען, ווי געפאלמעכט,
שטייף, ווי א קאזיאנער מת...

מורא האט מען אויסצושטעקען
אין דער וועלט א שטיקעל נאז,
ווייל עס קאן פון איהם נישט בלייבען
נישט קיין צייכען, נישט קיין אות.

גייען מיר ארום אין גאסען
ממש, ווי אין הינהערפלעט —
נישט מען רעדט אראפ די צרות,
נישט מען הערט, אוי נישט מ'זעהט...

יאקעל בן פלעקעל.

די ארימעלייט וועט זיין היים און קאכעדיג

א סעריע ארטיקלען, וואס וועלען פערטיילט ווערען צווישען די פריהרענדע.

די לאדזער גבירים האבען זיך שטארק איבערגענומען מיט דעם אומגליק וואס האט געטראפען די לאדזער ארימקייט צוליב די אונגעהויערע קעלטען און האט בעשלאסען אויף א א אופן אנצוווארימען די יודישע ארימעלייט:

מיט ווארימע סימפאטיע־אויסדרוקען פאר די ארימעלייט.

מיט ווארימע מיטגעפיהלען און ביילייד־ען פאר די ליידענדע.

מיט הייסע דרשות אין די פעראיינען צו לינדערען די נויט.

מיט פלאמענדע רעדעס.
מיט הייסע אויפרופען צו זאמלען געלד.
מיט היציגע מחלוקת לטובת הכלל.
מיט'ן ברענענדיגען טעמפעראמענט.
מיט פייערדיגע פעטש.
מיט היציגע רעבאטען.
מיט פייערדיגע הבטחות.
מיט פייערליכע יובילעאום־פייערונגען.
מיט הילצערנע בעשלוסען.
מיט קאכעדיגע ליבע פאר די ארימע קינדער.
מיט פלאמעריגען התלהבות'דיגען חסידיום
מיט פערברענטען נאציאנאליזם.
מיט היציגער פארטייאישקייט.
מיט פערברענטע שמות.
מיט הילצערנע הרעננער פון יודישען טעאטער.
מיט פלאקענעס צווישען די ראזארעס.
מיט שוואַרץ־קוילענדיגע ליב האבערינס
מיט רעמבאזע יצר־הרע'ס.
מיט'ן ליד הייסע באבעלעך פון „באבע יאכנע".
מיט שטיין־קוילענדע הערצער פון די כלל־טוער.
מיט דער פארע פון אונזערע רעפוטאטען און סענאטארען.
מיט פלאקערנדיגע הברלות.
מיט הייסע הספדים נאכ'ן טויט.

למך.

א רעדע פון א קוילען-סוחר.

געלויבט און געהייליגט איז זיין ליבער נאמען, אז ער האט זיך דערמאהנט אמאל און אונז פערשזארצטע קוילען־סוחרים. זיי, די קונים האבען דאך שוין נישט געוואוסט, אויף וואס זיי געהען אין דער וועלט. זיי האבען גענומען קוילען אויף וועקסלען, אויף ראטעס, מיט אפטראגען, מיט אראפשטיען און וויים איך וואס זיי האבען זיך אויסגערעדט. איצט וועלען זיי נעקומען צו אונז. איצטער וועלען מיר מיט זיי לערנען בלק. אויפ'ן לויט וועלען מיר פערקויפען, איינגעפאקט אין שעכטעלעך און פערשנירט מיט א קאלירטען שנירעל, אזוי ווי א באמבאניערקע, דעם פרייז וועלען מיר מאכען א קליינעם, 5 זלאטעס פאר 4 לויט קוילען שוין מיט'ן שאכטעל. פאר אונזערע סקלארעס וועלען מיר זיך מאכען ווארטע־זאלען און רעדען מיטב אונז וועט מען קענען נאר דורכ'ן וואשני. ווער ס'וועט רעדען א הויך ווארט וועט מען ארויסווארפען, אז ער זאל העגר און פיס צוברעכען. וואס הייסט אקעגען־רעדען אונז, קוילעט־סוחרים אין דער היינטיגער צייט.

אין אונזער פעראיין פון די קוילען־ס'חרים דארף זיך גרינדען א סעקציע, וועלכע זאל זיך בעשעפטיגען מיט דעם, אז דער פראסט זאל נישט פלאצען, שארט נישט, אז דער איבערשטער האט אונז געהאלפען, מעגען מיר זיך לאזען קאסטען א ביסעל געלד אויף דעם צוועק. צו די יגאהענטסטע שטאט־ראט־זאהלען וועלען מיר ארויסשטעלען אן איינענע ליסטע, ווייל מיר זעהען, ווייל זיך שוין דאס סאציאליסטישע מאגיסטראט אריינמישען אין אונזער אינערליכע ענינים.

ענג אפילו אויף די בית עולם'ס!

(מעשה'לע)

דער כלל טוער זלמן גרינבלום איז גע'עסען אין ביבליאטעק־צימער און געטאשט פאר זיך אליין קארטען.

אויבען איז זיין פרוי געלעגען אין בעט. שוין דרייסיג יאהר נאך איהר חתונה איז דאס געווען דאס ערשטע מאל וואס זי האט זיך צוגעליינט.

אגרואכע: זי האט געהאלטען ביים שטארבען. אביסעלע שפעטער איז דער דאקטאר ארונטערגעקומען.

— נו, וואס הערט זיך? — האט געפרעגט זלמן.

— זי איז טויט!

דער כלל טוער זלמן גרינבלום האט געמאכט פאר זיין ווייב א גרויסע לויה. און זעקס חדשים שפעטער האט ער איהר געשטעלט א רייכע מצבה, אויף וועלכער ער האט געלאזט אויסקריצען:

„דא ליגט א גוטע פרוי און א גוט ווייב".

מענדיל קארנפעלד און זיין פרוי זענען געקומען פון א שטעטעל קיין לאדז און זיי האבען גענומען בעקוקען די שטאט.

אלעס בעקוקט און בעטראכט אפילו די בית עולם'ס האבען זיי נישט דורכגעלאזט.

און דא האט זי דערזעהן, אז זיי זענען גראד דורכגעגאנגען פערביי דער מצבה וואס דער כלל טוער זלמן גרינבלום האט געשטעלט זיין ווייב.

איבערגעלייענט, האט מענדיל גענומען זיך קראצען דעם קאפ.

— קוק נאר אן באשע? האט ער זיך געווענדעט צום ווייב — און אבי דו ווילסט נאך וואוינען אין לאדז?!!

— וואס איז אזוינס? האט באשע זיך גע'חידוש'ט.

— ד ווילען נאר איבער די דאזיגע מצבה, האט מענדיל געזאגט — אפילו אויף די בית עולם'ס איז דא א שטיקעניש! קוק נאר אן זיי בעגראבען דאך שוין צוויי פרויען אין איין קבר!

דער סקלאד איז אפען

אויפ'ן ארט ער זיצט און טראכט —
דאס געוועלבעל אויפגעמאכט.
אויף צו הייצען אין די שטובען
זענען קוילען דא אין... גרובען!

אבער דא, ביי איהם אצינד,
אויפ'ן פראסט און אויפ'ן ווינד,
קאנט איהר אויפ'ן שענסטען אופן
זיסע פרישע ליאדעס קויפען...

זיי מוזען זיכער דארט זיין!

א לאדזער סוחר איז געשטארבען. גלייך האט ער אנגעקלאפט אין די טויערן פון גיהנם.

— וואס? ד ווילסט גאר געהן אין גיהנם? פרעגט איהם דער טייוועל ביים טויער.

— איך וויל נישט אזוי צוליב זיך ווי צוליב חובות. איך מוז אויפמאהנען דארט אלטע חובות פון קונדען וואס זענען געשטארבען פריהער פאר מיר.

— פון וואנען ווייסטו אז זיי זענען דא?

— פון וואנען? וואס פערשטעהסטו דא נישט? ענטפערט דער סוחר — יעדען מאל ווען איך בין געקומען צו זיי מאהנען דעם חוב האבען זיי מיך געשיקט אהער!

שאכטלען קוילען

צו 4 לויט אין יעדער.

פרייז 5 זלאטעס. איינצאהלען פאראויס.

צו בעקומען אויף די קוילען-פלעצער

שפאס פון פאמיליען-ווינקעל

מען ציטערט

— אז אונזער חזן זאגט הנני העני, ציטערט די שוהל.

— מיין פעטער איז נישט קיין חזן, נאר א פשוט'ער גביר וואס אלע יודען האבען ביי איהם אנגעלעגט געלד, און דאך אז ער האט א געשריי געטון הנני העני, האט דאס גאנצע שטעדטעל א ציטער געטון.

מענדיל'ס זארגען.

— וואס ביזטו אזוי פערזארגט, מענדיל?

— מיין ווייב, פערשאפט מיר גענוג זארגען!

— דהיינו?

— מיין ווייב וויל אלע מאל איבעריאגען אונזער שכנה, מאדאם אלפערין. ווען אונזער שכנה קריגט א נייעם הוט וויל מיין ווייב אויך קריגען א נייעם הוט, ווען אונזער שכנה קריגט א נייעם מאנטעל — וויל זי אויך; און ווען די שכנה קריגט א פערקיהלונג מוז מיין ווייב אומבעדינגט אויך קריגען א פערקיהלונג. לעצטע וואך האט אונזער שכנה געקויפט א נייע מאשין. רעדט שוין מיין ווייב אויך פון א נייער מאשין; אבער די גרעסטע זארג האב איך איצט: ווייל איך האב געהערט, אז אונזער שכנה קלייבט זיך איבערבייטען איהר מאן...

אודאי אזוי

— און וואס ביזטו אזוי אומעטיג, יאסעל?

— איך האב געליהען שכנא'ן 100 זלאט, און לעצטע וואך איז ער געשטארבען.

— ט דאס איז דאס: איך האב אלע מאל געזאגט אז אויף שכנא'ן קען מען זיך נישט פערלאזען!...

אין דער קולטור פון אַמאַנולאַ'ס קעניגרייך

(ענדע פון 6-טער זייט).

צוואַנציג אויטענטישע פאַלשע עדות האָבּן בעוויזען ביים ריכטער, אַז דער דייטשער פּריוואַט-ראַצענט האָט געוואָלט בעראַבּן דעם רייטער. צוליב דעם האָט מען זאַלער אַרעסטירט, און אַריינגעזעצט אין טורמע אין „לאָך" ה. ה. די ליין אויף א יפּצופּרעסען.

די אַפגאַנישע טורמעס בעוויזען גאָרנישט, אַז אַפגאַניסטאַן האָט פּראָגרעסירט און געהט מיט גיגאַנטישע שריט נאָך אייראָפּע...

לויט דעם בעשרייבּ פון די טורמע אין קאַבּול איז צו זעהן, אַז זי איז נישט בעסער ווי די פאַר-רעפאָרמדיגע תפיסות אין טאַנזשער, וועלכע מען האָט מיר מיט 29 יאָהר צוריק בעוויזען דורך אַ פענסטערל אינעווייניג האָט מע זיך נישט אַריינגע-לאָזט און דער שלעכטער ריח האָט געצויגען פון דערווייטענס, אַזוי, אַז נעהנטער האָט מען נישט געקענט צוגעהן.

אין דעם רעפאָרמירטען קאַבּול, — ווי עס בע-שרייבּט עס דער דייטש, — איז די טורמע פיל ערגער, ווי יענע אין טאַנזשער. 9 חדשים איז גע-זעסען דער יונגער דייטשער פּריוואַט-דאָצענט, און עס האָבּען איהם געפּרעגט די קאַבּולער ליין, און דאָס טורמע-פיבער.

דעם אַרעסטירטען האָבּען בעזוכט מיטגלידער פון דער דייטשער קאָלאָניע און געבּראַכט שלעכטע נאַכריכטען.

— „אייער ענין שטעהט גאַנץ שלעכט"! — זאָגט איהם איינער בעזוכער.

— „אָבער וואָס האָב איך געטון?" — פרעגט דער דאָקטאָר.

— „האַלט פעסט אייערע נערוען!" — זאָגט איהם אַ מיטגליד פון דער דייטשער געזאַנדשאַפט פאַן פלאַטען, — עס קען זיין, אַז מען וועט אייך פערורטיילען צום טויט, אָבער דעם אורטייל וועט מען געוויס נישט אויספיהרען"...

— „אָבער פאַרוואָס זאָל מען מיך פערורטיי-לען צום טויט?"

— פרעגט דער פערצווייפעלטער פּריוואַט-דאָ-צענט, און פאָן-פלאַטען ציקט נאָר מיט די פּלייצעס.

דער אַפגאַנישער אַדוואָקאַט ברענגט נאָך ווע-ניגער בערוהיגענדע ידיעות, און גיט שוין גאַנץ קאָמישע עצות: — „זאָגט, אַז איהר ווענט געוועזן טויט-שכּור, אַז איהר האָט גערויבּט, נאָר איהר ווייסט נישט וואָס איהר האָט געטון."

דער דייטשער פּריוואַט-דאָצענט פערשטעהט נישט נאָך וואָס ער זאָל זאָגען, אַז ער האָט גערויבּט ווען ער האָט עס נישט געטון. דער אַפגאַנישער אַד-וואָקאַט האָט זיך געוואונדערט, ווי אונפערשטענדיג עס איז זיין קליענט.

און 9 חדשים האָט געדויערט די טראַגי—קאָ-מעדיע.

דער פּריוואַט-דאָצענט בעשרייבּט די אומגליק-ליכע, וועלכע טיילען מיט זיין גורל אין טורמע, דאָ געפונען זיך רויבער, באַנדיטען, וועלכע האָבּען אַ האָפנונג איבערצוקויפען די ריכטער, זייטער אַ פּולקאָווניק, וועלכער האָט שלעכט געלערנט די וועלנער, אַ געוועזענער גובערנאַטאָר א. ר. גל.

דער נאַאיווער לייפּציגער פּריוואַט-דאָצענט, וועלכער האָט באַלד גלויבּט, אַז אַפגאַניסטאַן האָט זיך פּלוצים איבערגעטראָגען פון'ם צעהנטען און צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט האָט איך פער-צווייפלונג געוואָרט אויפ'ן געריכט, וועלכער איז אייך געווען ענליך צו אַ קאַריקאַטור.

ער איז פערורטיילט געוואָרען, נאָר מען האָט איהם געשענקט די שולד און ער איז איך דער ניך אַוועק קיין פּעשעוואַר או פון דאָרט קיין באָמבּעי.

און אינדיען האָט זיך איהם נאָך דעם „אויפ-געלעבּטען" אַפגאַניסטאַן אויסגעוויזען, ווי אַ גן עדן.

ווען מען לייענט די איבּערלעבּונגען פון דעם נאַאיווען דייטשען פּריוואַט-דאָצענט שטעלט מען זיך נאָך בעסער פאָר דאָס אמת'ע אויסזעהן פון אַפ-גאַניסטאַן, און נאָך קאָנקרעטער בעגרייפט מען די אייראָפּעאישע רעפאָרמען פון אַמאַנולאַה.

מיט אַ פערטיגער אייראָפּעאישער מאָס קען מען נישט צוגעהן צו אַנאַיאַטיש לאַנד.

ד—א.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן און א. קאָמפּאַניעץ.

פרייטאָג, דעם 15-טען, שבת, דעם 16-טען און זונטאָג, דעם 17-טען, 9 אין אָוונד

דער גרויסער שלאַגער **„די 3 כלות"**

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון זאַלאָטאַרעווסקי. רעזשי: ל. ראַבּינאָוויטש.

15 №№ געזאַנג | „די 3 כלות" פערמאָגט פיל הומאָר און סאַטירע. „די 3 כלות" בעזיצט שעהן געזאַנג און נייע טענץ.

אין „די 3 כלות" ווערט געזונגען טערצעטען, קוואַרטעטען און קופּלעטען.

אין 4-טען אַקט ווערט געזונגען דער קופּלעט „וואָס מיין מאַמע האָט געזאָגט" דורך פרוי באַריסאָוואַ. שענע דעקאָראַציעס / עלעקטרישע עפעקטען.

שבת, 4 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזן **„שולמית"** אין 4 אַקטען פון גאָלדפאַדען הויפּט-ראָלען: „אבשלום"—ראַבּינאָוויטש; „שולמית"—נאַדיאַ קאַרעני.

מאָנטאָג, ד. 18-טען, 9 אָוונד גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 1 ביז 2.50 **רומענישע חתונה** אין 3 אַקטען פון שאָר. ראָל „זאַכאַר" — דער בעליבטער אַרטיסט א. קאָמפּאַניעץ.

דינסטאָג, דעם 19-טען, 9 אין אָוונד צו פּאָפּולערע פּרייזען פון 1 ביז 2.50 צום ערשטען מאָל אין דעם סעזאָן — **„די שוואַרצע חופּה"** אין 5 אַקטען פון קיציס. — האַנדלונג: 1-טער אַקט: מאָביליזאַציע; 2. אַקט: אינטריגע צוליב ליבע; 3. אַקט: צו וואָס ליבע קען ברענגען; 4. אַקט: דער אַהיימקעהר פון מלחמה; 5. אַקט: די שוואַרצע חופּה.

מיטוואָך, דעם 20 טען, 9 אין אָוונד צו פּאָפּולערע פּרייזען פון 1 ביז 2.50 צום לעצטען מאָל **די חלומות פון ליבע** צום לעצטען מאָל אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט 25 נומ' געזאַנג און טענץ פון ליליען. רעזשי: ל. ראַבּינאָוויטש.

ס'נעמט אָנטייל (לויט א ב.) פרויען: בעזמאַן, באַריסאָוואַ, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פּאָדערמאַן, קאַרעני, קאָמפּאַניעץ. מענער: אַריעל, אייזענבערג, באַלבּירסקי, האַמבּורגער, מאַכאַראָווסקי, מאַטקאָוו, נייהויז, פּאָלאַנסקי, ישראל קאָמפּאַניעץ, ראַבּינאָוויטש, ראָקאָוו.

אַדמיניסט.: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטער: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע-קאַסע.

אַנאַנס!!! קורצליך וויכטיג נייעס!!! אַנאַנס!!!

גרויסער שלאַגער! פון דינסטאַג דעם 12 פעבּרואַר ד. י. און פאָלגענדע טעג! מעכטיגער יובּ ליי-פילם פון דער פּראָדוקציע „Nordisk" אין אַ נייער ליטעראַרישער בעאַרבּייטונג

„מאַהאַראַדזשאַ'ס בעליבּסטע ווייבּ"

פּרעכטיגער הימן פון ליבּע און אָפּפערונג אין צוויי סעריעס 12 אַקטען (ס'גאַנצע מיט אַמאָל)

אין די הויפּטראָלען: דער אָפּגאָט פון עקראַן **Gunnar TOLNAES** און די שטראַהלענדע **Karina BELL** דער פילם איז בעשאָנקען געוואָרען מיט אַ גאָלדענעם מעדאַל.

טעגליך פון 6 אָן ווערט ס'בילד אילוסטרירט מיט געזאַנג פון בעריהמטען קינסטלער-כאָר אונטער לייטונג פון וואַנסאָוויטש

אָנהויבּ 4.30 נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג פון 12 ביז 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג און אין געוועהנליכע טעג אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען די פּרייזען פון די פּלעצער פון 30 גראָשען. אויסגעצייכנעטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ז. סאַנדאָמירסקי. דער זאַל איז געהייצט.

קינא-טעאַטער — פראַנציסקאַנסקאַ 31

CORSO 2 זשעלאַנאַ 2 — צום ערשטען מאָל אין לאָדז! פּרעכטיגע סענסאַציע מיט'ן קעניג פון די אַמעריק. קאָמיקערס **Molnty Banks** **אויפ'ן פייערדיגן דראַקאָן** אויסערן פּראָגראַם: אַ פאַרס.

WODEWIL 1 גלובאַ 1 — **HARRY PEEL** אין דער סאַלאָן סענסאַציאָן. דראַמע **„קעניגליך צירינג"** מיט דעם נישט איבּערגעשטיגענעם קעניג פון סענסאַציע Harry Peel אין אַ דאָפּעלט-ראָל. | אויסערן פּראָגראַם אַ פאַרס

ODEON 2 פּשעיאַזד 2 — דער ליבּלינג פון פּובליקום **MARJA PANDLER** אין דער סאַלאָן-טראַגישע דראַמע א. נ. **„די ווייסע שפּין"** מיט'ן פּאַרטנער **Walter Rilla** | אויסערן פּראָגראַם אַ פאַרס

קינא **MIMOZA** 178 קילינסקי 178. פערשטאַרקטער אָרקעסטער. דער זאַל איז גוט בעהייצט

פון דינסטאַג, דעם 12-טען ביז זונטאַג, דעם 17-טען פעבּרואַר ד. י. איינשליסליך, גרויסע פּרעמיערע! **(Brudne pieniądze) „שמוציג געלד"** אין דער הויפּטראָלע די גענאַלע כינעזערין **ANNA MAY WONG** אַלס די טענצע-רין „SONG" אָנהויבּ 5.30 נאָכמיטאָג, שבת 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, זונטאָג 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג. דער נעכסטער פּראָגראַם: **LON CHANEY** אַלס „דער אידיאָט".

קינא-טעאַטער „סירענאַ" — KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48. דער זאַל איז גוט בעהייצט. | פערשט. אָרקעסטער

פון דינסטאַג, דעם 12 ד. י. און פאָלגענדע טעג! די אָפּגעטער פון עקראַן, די ליבּלינגען פון דער גאַנצער וועלט **Greta Garbo i John Gilbert** אין דער פּרעכטיגער 12-אַקטיגער דראַמע א. נ.: **„סימפאָניע פון ליידענשאַפטען"** בעאַרבּייט לויט דער בעוואוסטער ערצעהלונג פון זודערמאַן „Es war" אָנהויבּ פון די סעאַנסען 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, יום טוב 12 אַ זייגער בייטאָג, אין געוו. טעג פון 4–5 נאָכמיטאָג און יום-טוב פון 12–2 נאָכמיטאָג זענען די פּרייזען פאַר דערוואַקסענע 60 גר. און פאַר קינדער 30 גר. דער נעכסטער פּראָגראַם: „די רעכטלאָזע" מיט **Fred Thomson**

קינא „ERA" זאַווישאַ 22 (באַלוט) — פּרעמיערע **„פלאָרא"** אָנהויבּ פון די פאָרשטעלונגען 4 אַ זייגער נאָכ-מיטאָג, שבת און זונטאָג 12,30 נאָכמיטאָג. דער זאַל איז גוט בעהייצט דורך ספּעציעלע צענטראַל אייוועגס. פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

פון דינסטאַג, דעם 12-טען פעבּרואַר ד. י. גרויסער פראַנצויזישער אַרציפילם פון ליבּע און מאָרד אויפ'ן גרונד פון דער בעריהמטער ערצעהלונג פון FRANCISZEK CARCO **„פּאַריזער אַפּאַשען"** אין דער הויפּט-ראָלע: **JACQUE CATELAINE** וועלכער איז בעקאַנט פון בילד „KOENIGSMARK" אונגעוועהנליכע שפּאַנונג! גלענצענד שפּילען פון די אַרטיסטען! רעווי פון מענשליכע כאַראַקטערען!

Dr. med. ALBERT GOTLIB פּיעטריקאַווער 26, טעלעפאָן 50-77. אַקושער און ספּעציאַליסט פון פרויען-קראַנקה. נעהמט אָן פון 4 ביז 7 אָוונד. 340ד

מאַשין-לעכער — היבּרן אָנגענומען אויסצונייען ביי ג. נאַרדמאַן צעגעלניאַנאַ 29

Dr. med. STUPEL .12 Szkolna 12. ספּעציאַליסט פאַר הויט-, האָר און וועגעריש קראַנקהייטען. נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָוונד.

Dr. MED. J. BETTE ספּעציעל-אַרצט פאַר אינערליכע-און קינדער-קראַנקה פּיעטריקאַווער 6. טעל. 44-95. נעהמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָוונד.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

פון דינסטאג, דעם 12-טען ביז מאנטאג, דעם 18-טען פעברואר 1929 איינשל.

„דעם טייוועל׳ס שקלאפין"

Paweł WEGENER, Iwan PETROWICZ i Alice Terry

מיסטעלאטעריליכע מיסטיק, אויפ׳ן גרונד פון דער מאדערנער עפאכע.—אין די הויפט-ראלן:

דער נעכסטער פראגראם: **„מיט׳ן רויך פון שרפות"**

אנהויב פון די סעאנסען אין געוועהנליכע טעג 3.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג— 2 א זייגער נאכמיטאג. לעצטער סעאנס 9.30 אווענד.
אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען אלע פרייזען פערקלענערט.

קינא-טעאטער „CAPITOL"

רוג זאווארזקא און זאכאדניא.

היינט און פאלגענדע טעג!

אין דער מעכטיגער דראמע א. נאמען:

„אין אפענע קארטען"

Ewelina Brent i George Bancroft

— די העלדען פון בילד „Ludzie Podziemni" —

אינרהמנות׳דיגער קאמף פון פערבלענדעטע פון רייך מענער וועגען א פרוי!

דער גרעסטער קרבן פאר פרויען-ליבע — לעבען!

נעכסטער פראגראם: „RAMONA" מיט Dolores del Rio אין דער הויפט-ראל

קינא-טעאטער ZACHĘTA

זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני

פערשטארקטער סימפאנ. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ד. שימקעוויטש.

פון דינסטאג, דעם 12. פעברואר ביז מאנטאג, דעם 18. פעברואר איינשליסליך.

„דער זיבעטער הימעל"

גרויסער יום-טוב פאר אלע קינא-ליבהאבער!
נאך ביז איצט נישט געזעהענער פילם-שלאגער, וואס אילוסטרירט דאס לעבען פון מיליארדערען און פון אפאשען.

„דער זיבעטער הימעל" ענטהאלט א סך געפיהלען, ליידענשאפטען, וואס קיין שום בילד האט נאך נישט בעוויזען.

די הויפט-ראלען קרעאירען

JANET GAYNOR i CHARLES FARREL

נעכסטער פראגראם: PAT i PATACHON 4352

אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פון אלע פלעצער צו 50 גראשען.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
WodnyRynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dn. 11 do 18 lutego 1929 r. wł.
Dla dorosłych:

Poeta-żebrak

(Ballada o wisielcu)
Dramat w 9 aktach. W rolach głównych:
John BARRYMORE, Conrad VEIDT.
Dla młodzieży:
ROBINZON w DŻUNGLI
Obraz w 10-ciu aktach, według powieści I. R. Wyssa p. t. „Szwajcarski Robinzon" (Serja I.)
Następny program:
„ANIOŁ ULICY"

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.
אנדזשעיא 5, טעל. 59-40
נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אווענד.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32
ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע און מענער-שוואכע קראנקהייטען. ווי אויך מיט קווארץ-לאמפע (הויער-אליסאן)
נעהמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד.

Dr. med. W. EYCHNER
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11.
טעל. 34-72
נעמט אן פון 6—8 אווענד

Dr. med. H. Gutsztadt
ספעצ.-ארצט פאר אק שער און פרויען-קראנקהייטע
צעגעלניאנא 23
Zachodnia 62 tel. 29-52
נעמט-אן פון 4—7 אווענד
אין לעטשניצע „סאניטאס" צעגעלנ. 29 פון 6—8 אוו

AKUSZERKA MASAŻYSTKA
B. JAKUBOWICZ
זגערזשער 38. 38
ערטיילט הילף-געבורטען פריוואט און פון דער קראנקן-קאסע. כ׳נעם אויך אן אינדערהיים וויזיטען.

האבען מיר רעדוצירט
25% פון די פרייזען אויף גומי-פליטען
צו רעפערירען קאלאשען און באטען.
Pierwsza Polska Fabryka Wyrobów Gumowych
„GLOBUS"
Łódź, ul. Piotrkowska 220, tel. 7-96, 32-60.

ביזשוטעריע

קויפט איך
און צאהלט דעם פולען ווערט. סאלידע טראקטירונג!
„PRECYZJA", Piotrkowska № 123 (אין הויף)

פארטעפיאנען, פיאנינעס

— אדער —
פוסהארמאניעס

א גרויסער אויסוואהל, נידריגע פרייזען, אויסערגעוועהנליך גינסטיגע אויסצאהלונגס-בעדינגונגען קענט איהר געפינען אין לאגער פון
פארטעפיאנען און פיאנינאס
KAROL KOISCHWITZ
לאדז, פיעטריקאווער 67
טעלעפאנען: 54-78 און 24-72.
מיר בעטען צו בעזוכען אונזער לאגער אהן פערפליכטונג

ערשטקלאסיגער ווערקשטעל פון

קאלדרעס

פוכענע און אויך וואטענע, ביי
M. Złocisty לאדז, 6 שערפיען 34 (בענעדיקטא)
אויף לאגער א גרויסן אויסוואל פון פערטיגע קאלדרעס

דער לעטשניצע „SANITAS" ביי צעגעלניאנא 29, טעל. 44-51
איז געעפענט געווארען א ווענעראלאגישע בעראטונגס-שטעל פאר ווענערישע, הויט-קראנקהייטען און מענערשוואכע.
בעראטונג 3 זל.

לעטשניצע „SANITAS" צעגעלניאנא 29, טעל. 44-51
אלע ארט ספעציאליטעטען אין דענטיסטיק. קווארץ לאמפ, רענטגען.
עלעקטריציטעט אין אלע ארט אנאליזען, ליכט הייל-שטראהלען-קאבינעט.
בעראטונג 4 זל.

Udzielam gruntownie
języka niemieckiego. Specjalność:
konwersacja i literatura.
Oferty sub.: „Inteligentna" do administracji „Najer Folksblat" 4247

PISTOLET
Straszak № 6 niemieckiej roboty, naboje metalowe, kal. 6 mm. Huk ogromny, obrona od złodziei, mieszkań, letnisk, furmanek, rowerów, samochodów. odstrasza od ogrodów owoc. wrony i złodziei etc. Wysyłamy bez pozwolenia. Cena z przesyłką zł. 12.— Setka naboi 5 zł., futerał 2.50 zł., oliwa 1.—zł.
Reparacja broni. Zamiana, Komis.
Wyciąć i zachować!
Składnica broni, amunicji i przyborów sportowych
T. FALKOWSKI
WARSZAWA, ulica Widok № 22 naprzeciw Dworca Głównego.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
כאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדערע ווארטע-צימער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

OSŁABIENIE BLEDNICE LECZY HEMOGEN
oryginalny tylko z firma
KLAWE

ZIEMIOPŁODY.
Dobrze ustosunkowana firma poszukuje, celem rozszerzenia i objęcia wyłącznej sprzedaży interesu, **spólnika** możliwie fachowca z kapitałem do **5000 dolarów.**
Oferty sub. **„Ziemiopłody".** 4386

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.
קאנסטאנטינער 9, טעל. 27-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3.

מעבאנ. שלאסעריי און שווייסערי
J. REDER
ŁÓDŹ, Konstantynowska 11
(Róg Zachodniej)
כ׳נעהם אן אלערלייא שלאסעריי-ארבייטען צו בילינע פרייזען און פינקטליכע אויספיהרונג.
פריוואט-וואוינונג: גדאנסקא 20.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאן 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר.	$4^1/_2$—$3^1/_2$
ד״ר קערשנער קינדער-קראנקה.	$4^1/_2$-3 11-9
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	2—12
ד״ר לוביטש הויט און געשלעכט-קר.	$1^1/_2$—$12^1/_2$
ד״ר שמרגעלד נערווען און גמטיגע קר.	2—1
ד״ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה.	$1^1/_2$—$12^1/_2$
ד״ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	3—2
ד״ר בערגמאן פרויען און געבורטס-הילף	4—3

פיזיקא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א.א. ווי פאקען-שטעכן, קינסטליכע בערג-זון-געשטראהל. אינהאלאציע, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראצ. אויף ערלאנג ביזיטען אין שטאט. אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגמע און בלוט.
אימפונגען נעגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט.

ד״ר לאושינסקי סטאראפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1 3—6
קינסטליכע צייהן, קראנען, פאטמען א. ז. וו.

די לעטשניצע איז אויך עפען זונטאג.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד״ר ראקאווסקי נאז האלז, אויערן קר. 10—11 2—6	6—7
ד״ר רוזשאנער הויט און געשלעכט קר. 10—11 1—2	
ד״ר גאלדשטיין אויגען-קראנקהייטען	1—2 7—8
פאלאק	
ד״ר יוסטמאן נערווען קראנקהייטן 12—2 און זונ.	
ד״ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען 10-12 4-5	
ד״ר שפירני פרויען און געבורט-הילף $11-1^1/_2$ 5-6	
ד״ר קאנמאר כירורגישע-קראנקהיים. 4-5 און 1—2	
ד״ר ווינבערג אינ. חערץ לונגען-קר. 12—1, 6—7	
ד״ר טאופעל רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט	3—7
נ. ראזעס צאהן-ארצט	9—2

צאהן-פאנדהיילונג, בעלייכטונגען, קראנען, פאטמען א. א. וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר מעשטראלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קרים פאר שטאמלער.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין) און 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיט אין דער שטאט.
ערצט.-קאסמעטיש. קאבינעט
פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

Dr. med. J. MANDELBAUM
Zawadzka 16a, tel. 27-52
ספעציאליסט פאר אינערליכע און נערווען-קראנקהייטען.
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד.

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

נייער פאלקסבלאט

15 פרייטאג
ה אדר א׳ תרפ״ט

פעברואר

זון-אויפגאנג 6.58
זון-אונטערגאנג 4.43

ליכט-צינדען: 4.34

אנגענומען דער פארשלאג פון שטאט-פרעזידענט

וועגען די קויהלען-אונטערשטיצונגען.

(מ) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון מאגיסטראט איז אָנגענומען געוואָרען דער פאָרשלאָג פון פרעזידענט זשעמיענצקי, אַז אַ חוץ די אונטערשטיצונג און לעבענס-מיטעל און קויהלען פאַר די אַרבייטס-לאָזע, וועלכע בעקומען נישט קיין אונטערשטיצונג, זאָל דער מאַגיסטראַט אַרויסגעבען קויהלען אויך פאַר די אַרבייטסלאָזע מיט פאַמיליעס, וואָס בעקומען יאָ אונטערשטיצונגען. פאַר אַ פאַמיליע וועט בעשטימט ווערען 3 קערץ קויהלען.

וועגען אָנהויבען פערטיילען די קויהלען, וועלען אַרויסגעגעבען ווערען ספּעציעלע בעקאַנטמאַכונגען. דער טערמין איז אָפּהענגיג פון׳ם אָנקומען פון נענונענדע קויהלען-טראַנספּאָרטען. דער מאַגיסטראַט מאַכט ענערגישע בעמיהונגען און מ׳קען דעריבער רעכענען, אַז שוין אין די נאָהענטסטע טעג וועט מען אָנהויבען פערטיילען די קויהלען.

קהלה אנגעהויבען אויסצוצאהלען די אונטערשטיצונגען.

נעכטען האָט די קהלה אָנגעהויבען אויסצוצאָהלען די געלד-אונטערשטיצונגען אויף קויהלען. עס האָבען זיך געמאָלדען פאַרשטעהער פון 92 נעזעלשאַפטען, פעראיינען און שטיבלעך, וועלכע עס איז אויסגעצאָהלט געוואָרען צוואַנציג טויזענד זל. די גרעסערע אינסטיטוציעס האָבען דערהייל בעקומען אַ העלפט. די אינסטיטוציעס און פעראיינען וועלכע האָבען זיך נאָך נישט געמעלדעט דאַרפען זיך ווענדען מיט ענטשפּרעכענדע בעפולמעכטיגונגען מאָנטאָג 7 אַ זייגער אין אָוועגד.

אנגענומען דעם קאנאליזאציע-בודזשעט

אויפ׳ן קומענדיגען יאהר.

(מ) מיטוואָך אין אָוועגד איז אונטערן פאָרזיץ פון ראַטמאַן אַנדזשעיאַק פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער פינאַנץ-קאָמיסיע ביים שט. ראַט. מצד׳ן מאַגיסטראַט זענען אָנוועזענד געווען פרעזידענט זשעמיענצקי און וויצע-פּרעזידענט וויעלינסקי, ס׳איז אָנגענומען געוואָרען דער בודזשעט פון דער קאַנאַליזאַציע-אָפּטיילונג אויפ׳ן קומענדיגען בודזשעט-יאָהר פון $4\frac{1}{2}$ מיליאָן זל. אַזוי ווי ס׳האָט איהם פאָרגעשלאָגען דער מאַגיסטראַט.

דער מאגיסטראט

און דאס לאדזער שעכט-הויז.

(מ) אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן שטרייק אין שטעטישען שעכט-הויז טיילט מיט די פּרעסע-אָפּטיילונג ביים מאַגיסטראַט:

דאָס שטעטישע שעכט-הויז געפינט זיך זייט דער גרינדונג אין 1901 י. ביי פּריוואַטע קאָנצעסיאָנערען אין פאַכט און הגם עס הייסט שטעטיש, געהערט עס נישט אינגאַנצען צו דער קאָמפּעטענץ פון דער שטאָט-פערוואַלטונג און די שטאָט-פערוואַלטונג איז נישט דירעקט פעראַנטוואָרטליך פאַר דער דאָרטיגער ווירטשאַפט און האָט נישט קיין איינפלוס אויף רעגולירען סכסוכים וועגען לוין אא״וו.

פונדעסטוועגען, כדי צו שיצען די אינטערעסען פון דער בעפעלקערונג, האָט דער מאַגיסטראַט פאָרגענומען אַ פערמיטלונגס-אַקציע, וועלכע האָט אָבער נישט געבראַכט קיין פּאָזיטיווע רעזולטאַטען און ס׳האָט אויסגעבראָכען דער שטרייק; אויפ׳ן פערלויף פון שטרייק קען דער מאַגיסטראַט נישט האָבען קיין שום איינפלוס.

דורך טאמאשאוו

לאדז—פויזען—לעמבערג.

(2) אויף אַ קאָנפערענץ, וועלכע איז פאָרגעקומען אין טאָמאַשאָווער מאַגיסטראַט וועגען ענדערען די קאָמוניקאַציאָנס-ליניע לאָדז—טאָמאַשאָוו איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצולאָזען אַ צוג, וועלכער וועט קורסירען אויף דער ליניע לאָדז—פויזען—לעמבערג דורך טאָמאַשאָוו. דאָס וועט וואַהרשיינליך זיין דער צוג וועלכער קורסירט איצט אויף דער ליניע לאָדז—לעמבערג. עס איז ווייטער בעשלאָסען געוואָרען אויף די קאָמוניקאַציאָנס-ליניעס טאָמאַשאָוו—לאָדז און טאָמאַשאָוו—וואַרשאַ איינצופיהרען מאָטאָרוואַגעס, וועלכע זאָלען קורסירען שוין פון חודש מאַי אָן.

דער פראסט האט נאכגעגעבען.

מען איז אבער נאך נישט פטור פון קאמפליקאציעס.

(—) נישט-קוקענדיג אויף דעם, וואָס דער פראָסט איז בעדייטענד אָפּגעשוואַכט געוואָרען, זענען אָבער נאָך נישט אַלע פאָלגען פון דער קאַטאַסטראָפע פאַראיבער:

דער קויהלען-מאַנגעל איז די טרויעריגסטע קאָנסעקווענץ פון די פרעסט.

נעכטען זענען נאָר

טיילוויז אנגעקומען

די צוגעזאָגטע קויהלען-טראַנספּאָרטען, צוליב דעם איז אין די קויהלען-לאַגערען היינט קיין קויהלען נישט געווען. אפילו די קליינע צאָהל לאַגערים-טען וואָס האָבען בעקומען אַביסעל קויהלען, האָבען זיי נישט געקענט אַהיימפיהרען, ווייל אויפ׳ן וועג זענען זיי צוכאַפּט געוואָרען. מיט יעדען פוהרעל קויהלען איז מיטגעגאַנגען אַ פּאָליציאַנט, וועלכער איז פריהער נישט אָפּגעטראָטען ביז דער גאַנצער סכום איז פערקויפט געוואָרען צו פערטעל קאָרץ אָדער גאָר צו האַלבע פערטעל אויפ׳ן געוועהנליכען פרייז. קיין בעלנים האָבען נאַטירליך נישט געפעהלט, הגם די קויהלען זענען נישט געווען פון ערשטען און אַפילו נישט פון צווייטען סאָרט. עס האָבען אויך נישט געפעהלט קיין

שפעקולאנטען

וועלכע האָבען אויסגענוצט די לאַגע און זיך געהייסען צאָהלען אין טאָג אַריין פאַר די בעהאַלטענע קויהלען.

אויפ׳ן פּלאַץ, וואו דער מאַגיסטראַט האָט פערקויפט קויהלען אויף וועגלאָווא 3 זענען געשטאַנען גרויסע רייהען פון אַלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג, וועלכע האָבען געוואַרט אויף קויהלען.

דער מאַגיסטראַט האָט נעכטען

פערקויפט 200 קערץ קוילען

יעדען אַ פערטעל צו 1 זל. מיט 45 גראָשען.

די לאַגע אויף די באַהנען האָט זיך נישט פערבעסערט, נאָר פערקעהרט זיך

שטארק פערערגערט

דער פראָסט האָט אויפגעהערט, אָבער פאַר דער באַהן-בעוועגונג איז אָנגעקומען נאָך אַ שווערערער שונא — שניי-זאַווערוכעס.

אין פערלויף פון דער נאַכט האָבען זיך אויף די באַהן-ליניען געשאַפען

געוואלדיגע שניי-בערג,

וועלכע האָבען אונמעגליך געמאַכט די באַהן-בעוועגונג, פון די לאָדזער באַהן-הויפען זענען אַרויסגעפאָהרען ספּעציעלע צוגען, וועלכע האָבען גערייניגט די ליניע.

דער צוג, וואָס געהט אַרויס 8 אַ זייגער אין אָוועגד פון וואַרשאַ, איז ערשט אַרויס אַרום 11 אין אָוועגד און איז אָנגעקומען 8 אַ זייגער פריה.

*

(—) נעכטען האָט דער טערמאָמעטער געוויזען

7 גראד פראסט,

לויט די פאָראויסזעהונגען פון דער מעטעראָלאָגישער סטאַציע וועלען זיך די גרויסע פרעסט ש׳ין נישט מעהר צוריקקעהרען. אמת, מ׳קען נאָך נישט פערזיכערען, אַז ס׳איז שוין סוף ווינטער, אָבער אַזעלכע ביטערע פרעסט וועלען שוין נישט מעהר זיין

אנשטאט א חתונה—א לויה

(—) אויפ׳ן וועג פון מיכאַילאָוו קיין פּיעטריקאָוו איז געפאָהרען אַ ברישקע מיט עטליכע מענשען, וועלכע האָבען בעגלייט חתן-כלה אויף אַ חתונה אין קירך אַריין. נאָהענט פאַר פּיעטריקאָוו האָט דער חתן אַ קוק געטון אויף זיין כלה און דערזעהן, אַז זי איז בלאַס ווי די וואַנד. ס׳האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די כלה מאַריאַננאַ מאַליגאָזסקאַ איז געפרוירען געוואָרען אויף טויט. אַנשטאָט צו דער חתונה איז דער חתן יוזעף קוכאַראַ געווען אויף דער לויה פון זיין כלה.

*

(—) אין אַ גרויסער צאָהל לאָדזער הייזער האָט מען נעכטען צוליב׳ן נאָכלאָזען פון דער פראָסט

אנגעהויבען אונטערצוהייצען די רעהרען,

כדי מעגליך צו מאַכען די איינוואוינער צו בעקומען וואַסער. דאָך זענען נאָך נעכטען געשטאַנען גרויסע רייהען ביי די פּלומפּען און די סטרושעס און טרעגער האָבען „געפּאַסקודזשעט“, נעהמענדיג צו 30, 40 און 50 גראָשען פאַר אַן אַיימער וואַסער.

*

(מ) נעכטען האָט דער מאַגיסטראַט

דערהאלטען פון די באהן-זאפאסען—1400 קערץ קויהלען.

די קויהלען זענען בעשטימט געוואָרען אויף צו פערקויפען צווישען דער אָרימער בעפעלקערונג צו אַ האַלבע קערץ פאַר אַ פאַמיליע. די קויהלען וועלען פערקויפט אויף וועגלאָווע, 3, אויפ׳ן קויהלען-פּלאַץ.

היינט דאַרפען אָנקומען קויהלען-טראַנספּאָרטען, וואָס דער מאַגיסטראַט האָט שוין לאַנג בעשטעלט. די קויהלען וועלען טיילוויז צעטיילט ווערען פאַר די שפּיטאָלען און אינסטיטוציעס פון עפענטליכען שוץ און טיילוויז — פערקויפט ווערען פאַר דער אָרימער בעפעלקערונג.

*

(וו) דאָס קוראַטאָריום האָט פעראָרדענט, אַז אויב היינט וועט נישט זיין קיין גרעסערע פראָסט, ווי פופצעהן גראַד, זאָלען זיך אָנהויבען

די נארמאלע לימודים אין די שולען.

*

(2) די וואָיעוואָדזטווא האָט בעקומען אַ מיטטיילונג, פון וויצע-סטאַראָסטע ראַשיצקי, וועלכער איז דעלעגירט געוואָרען קיין זאַגלעמביע, אַז קיין לאָדז איז אַרויסגעשיקט געוואָרען

א טראנספארט קוילען פון 4000 טאָן.

די ראָיינע קויהלען וועלען אַרויסגעשיקט קיין לאָדז מיט ספּעציעלע צוגען.

*

(2) נעכטען איז פאָרגעקומען

אַ זיצונג פון דער וואיעוואודזקער קאמיסיע.

צו קעמפען מיט׳ן קויהלען-הונגער. אויף דער זיצונג איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך און די גרויס-אינדוסטריע האָבען גענוג קויהלען. די גרויס-אינדוסטריעלער האָבען מסכים געווען אָפּצוטרעטען אַ טייל קויהלען דער מיטעלער אינדוסטריע. ווייטער האָט די קאָמיסיע אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג צו אַלע הורטאָווניקעס און קויהלען-קאָסאָרציומס, אַז זיי זאָלען פערקויפען צו פינף קערץ קויהלען און צום פרייז פון 5 זל. 80 גר. אַ קערץ אַלע בעקערס, פליישערס און קליינהענדלערס, וועלכע האָבען פּאַטענטען.

די קאָנטראָל איבער דעם קויהלען-פערקויף האָבען איבערגענומען דער לייטער פון דער וואָיעוואָדזטווע, ד״ר גראַבאָווסקי און פּאָליציי-אינספּעקטאָר, עלועסער-ניערושעלסקי.

*

(2) ווי מיר האָבען נעכטען מיטגעטיילט, האָבען איינינע

פאבריקען,

צוליב מאַנגעל אין קויהלען, זיך אָפּגעשטעלט.

צוליב דעם, און לויט דער אינסטרוקציע וועלכע די וואָיעוואָדזטווע האָט בעקומען פון׳ם מיניסטעריום איז בעשלאָסען געוואָרען אין דער ערשטער רייהע צו בעזאָרגען מיט קויהלען די פאַבריקען, כדי עס זאָלען נישט בלייבען אָהן אַרבייט אַ נאָך גרעסערער טייל אַרבייטער, און עס זאָלען זיך דערמיט נישט פערגרעסערען דער קאַטאַסטראָפאַלער צושטאַנד פון די אָרימסטע שיכטען.

היינט ווערען ערוואַרט גרעסערע טראַנספּאָרטען קויהלען פאַר די פאַבריקען, אויב די שניי-זאַווערוכע וועט נישט פערשטערען דעם צופוהר און ערלויבען אויסצולאָדען די קויהלען.

*

(2) די

שניי-זאווערוכע

האָט נעכטען ביינאַכט אַזוי פערשיט די וועגען און באַהן-ליניעס, אַז איינינע צופאָהר-טראַמוואַיען האָבען זיך אָפּגעשטעלט. אינדערפריה איז אין שטאָט אַריינגעקומען איין טראַמוואַי. ביז ביינאָג איז די בעוועגונג פון די צופאָהר-טראַמוואַיען געווען אויפגעהאַלטען, די דירעקציע האָט אַרויסגעלאָזט ספּע־

ציעלע רייניגונגס-לאָקאָמאָטיווען, וועלכע האָבען אָפּגערייניגט די ליניעס פון׳ם שניי.

דעלעגאציע ביים סטאראסטע

וועגען דער קויהלען-אַקציע פון דער קהלה.

(—) אין הסכם מיט׳ן בעשלוס פון דער קהלה-פערוואַלטונג, האָט דער פאָרזיצער פון קהלה-ראַט סענאַטאָר בורזינער און ראַאָר ג. נייטאַן נעכטען בעזוכט דעם שטעטישען סטאַראָסטע וועגען דער פראַגע פון בעשטימען אויף דער קויהלען-אַקציע הונדערט טויזענד זלאָטעס, ווי ס׳האָט בעשטימט דער קהלה-ראַט.

דער שטעטישער סטאַראָסטע האָט אויסגעהערט די דעלעגאַציע, און איהר פערזיכערט, אַז אויב די קהלה וועט איינשטימיג בעשליסען פאַר דער קויהלען-אַקציע הונדערט טויזענד זלאָטעס וועט די פּאָזיציע פון דער אויפזיכטס-מאַכט בעשטעטיגט ווערען, בפרט, נעהמענדיג אין אַכט די איצטיגע קאַטאַסטראָפאַלע לאַגע. דער אומשטאַנד, וואָס אין בודזשעט פון דער קהלה פיגורירט נישט די סומע שפּילט קיין אָנישט קיין ראָלע, בעזונדערס, אויב אין׳ם בעשלוס וועלען זיין איינשטימיג אַלע פראַקציעס אין קהלה.

א בריף אין רעדאקציע.

צו דער ג׳ רעדאַקציע „נייער פאָלקסבלאַט“.

מיר בעטען אייך אָפּדרוקען אין אייער חשובע צייטונג פאָלגענדען בריף, פאַר וואָס מיר דאַנקען אייך פאָראויס.

עפענטליכע אויפפאָרערונג צו די ה״ה פאָרזיצערס פון דער פערוואַלטונג און ראַט פון דער לאָדזער קהלה.

מחמת דעם, וואָס דער קריזיס האָט זיך פערשאַרפט, צוליב די אומדערוואַרטעטע פרעסט, ווערט ביים היינטיגען טאָג גפאַר׳ן אָרימען מאַסען-מענש געשאַפען די פראַגע נישט נאָר פון אַ ביסעל הייץ-מאַטעריאַל. צוליב דעם גרויסען יקרות און אַרבייטסלאָזיגקייט, וואָס זענען ביי דער לאַגע ענטשטאַנען, דראָהט די ברייטסטע מאַסען פשוט הונגער.

ווי אַ חוזק קלינגט דער בעשלוס אויף דער לעצטער זיצונג פון דער פערוואַלטונג, ענדליך צו פערטיילען די אַזוי-לאַנג דערוואַרטעטע פופציג טויזענד זלאָטעס. און דער צווייפעלהאַפטער צוזאָג אויף נאָך פופציג טויזענד וועלכע קענען אַרויסקומען אויף שבועות-צייט, אין בעסטען פאַל וועלען עטליכע „גליקליכע“ בעקומען צו 5—6 גילדען.

עס מוז שוין פאָרגענומען ווערען אַ ברייטע דרינגענדע הילפס-אַקציע.

מיר ווענדען זיך צו די פאָרזיצערס פון קהלה און ראַט: זאָפאָרט צוזאַמענצורופען זיצונגען פון ראַט און פערוואַלטונג און אַוועקשטעלען די פראַגע פון אַ ברייטער הילפס-אַקציע פאַר דער אָרימער יודישער בעפעלקערונג. דאָס איז אַ דרינגענדע פראַגע, פון איצטיגען שווערען מאָמענט, און זי טאָר בשום אופן נישט אָפּגעליינט אָדער אָפּגעשלעפט ווערען!

די ערנסטקייט פון מאָמענט וועט אייך דיקטירען איהר זאָלט אויף אַ ווייל אַוועקלעגען אייערע אַמביציעס און זיך פערטראַכטען וועגען די ווירקליכע נויטען פון די אַרבייטענדיגע פאָלקס-מאַסען, כדי זיי תיכף קומען צו הילף.

לאָדז, ד. 14 פעברואַר 1929.

די פּועלי-ציון פראַקציע אין ראַט און פערוואַלטונג פון דער לאָדזער קהלה.

ש. עדעלמאַן,
ל. האַלענדערסקי,
מ. ציטרינאָווסקי.

דער קאמוניקאט פון פראקוראר

וועגען דער טראגעדיע אלבערט קאהן — ציעשינסקי.

ווי מ׳טיילט אונז מיט, האָט נעכטען דער פּראָקוראָר שמיט אַרויסגעלאָזט אַן אָפיציעלען קאָמוניקאַט וועגען דער טראַגעדיע, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּילט אויף טאַרגאָווע גאַס. צווישען אַלבערט קאָהן און עדוואַרד צעשינסקי. אין׳ם אויספיהרליכען קאָמוניקאַט ווערט בעריכות איבערגעגעבען דעם פערלויף פון די געשעהענישען וואָס זענען געשטיצט אויף עדות-זאָגען פון אַ רייהע פערזאָנען און אויף די ערקלערונגען פון עדוואַרד צעשינסקי, וועלכע ער האָט געגעבען פאַר׳ן טויט.

אין זיין לעצטער ערקלערונג האָט צעשינסקי געזאָגט: „ראַכט זיך, אַז איך האָב געשאָסען דער ערשטער. שפּעטער האָבען מיר ביידע געשאָסען איינער צום אַנדערען“.

אין קאָמוניקאַט ווערען אויך איבערגעגעבען די ערקלערונגען פון צעשינסקי, וועלכע ער האָט געמאַכט אין פּאָליציי, עטליכע מינוט נאָך דער שיסעריי אויף טאַרגאָווע. אין׳ם קאָמוניקאַט איז אָבער נישטאָ קיין ערקלערונגען פון אַלבערט קאָהן, וועמען דער אויספאָרשונגס-אַמט האָט נישט אויסגעהערט, ווייל ער האָט שוין גע׳גוססט.

אין׳ם קאָמוניקאַט ווערען אויך געבראַכט די ערקלערונגען פון די עדות, וועלכע האָבען געהערט די שיסעריי. די ערקלערונגען פון די פערביינער, וואָס האָבען דעם פערוואונדעטען אַלבערט קאָהן אַריבערגעטראָגען אין פּאַלאַץ אויף טאַרגאָווע 61, און די פעסטשטעלונג פון די דאָקטוירים, וואָס האָבען אַדורכגעפיהרט די סעקציע פון אַלבערט קאָהן.

ערשטע זיצונג פון אינדוסטרי= און האַנדעלס=קאַמער.

נעכטען 5 אַ זייגער אין אָוונט איז אין לאָקאַל פון קרעדיט־פעראיין (פּאָמאָרסקאַ 25) פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון די אויסגעוועהלטע און בעשטימטע מצד׳ן מיניסטעריום מיטגלידער פון דער לאָדזער האַנדעלס־ און אינדוסטרי־קאַמער. די ראָזיגע זיצונג האָט געזאָלט צוקאָאָפּטירען 6 מיטגלידער. ווי ס׳איז שוין פון פריהער געווען פאָראויסגעזעהען, זענען צוקאָאָפּטירט געוואָרען די ה״ה: טעאָדאָר קארש, עמיל אייזערט, יעקב הערץ, וו. האָראַרינסקי, קאַמיעוש סטארלעווסקי, סאָבאָלעווסקי און אַבר. בראָמבערג.

7 אַ זייגער אין אָוונט איז פאָרגעקומען די ערשטע פלענאַר־זיצונג פון דער פולער קאָמפּלעטירטער האַנדעלס־ און אינדוסטרי־קאַמער.

די זיצונג האָט געעפענט דער געוועזענער וואַהל־קאָמיסאַר אינזש. באַיער. ער האָט בעקענט מיט דער פּראָצעדור פון די פרעזידיום־וואַהלען, וועלכע דאַרפען אַדורכגעפיהרט ווערען און איז אַ קורצער רעדע איבערגעגעבען וועגען דער וויכטיגקייט פון׳ם ווירטשאַפטליכען פּאַרלאַמענט אין לאָדז. וועגען דער גרויסער ראָל, וואָס ער איז בערופען צו שפּילען אינ׳ם לעבען פון דער היגער אינדוסטריע און האַנדעל. אונטערשטרייכענדיג דערביי, אַז לאָדז וועט זיין די איינציגע טעקסטיל־קאַמער אין פוילען.

נאָכדעם האָט אינזש. באַיער איינגעלאַדען אויף צו פיהרען די זיצונג דעם עלטסטען מיטגליד פון דער האַנדעלס־קאַמער יעקב שילאַק, קאַלישער סוחר רעפּרעזענטאַנט פון צענטראַלען סוחרים־פערבאַנד. נאָכדעם ווי ה׳ שילאַק פערנעהמט זיין אָרט און לאָרט איין 8 בייזיצער צו 4 פון יעדער קוריע הויבט זיך אָן די פּראָצעדור פון די וואַהלען. אַלס פּאָרזיצער פון דער אינדוסטריע און האַנדעלס־קאַמער ווערט אָנגערופען די קאַנדידאַטור פון ראָבערט גייער.

כדי אָפּצונעהמען די שטימען האָט דאָס פּרעזידיום איינגעלאַדען די ה״ה: אינזש. גראָס, ר. קאַטקאָזסקי און מיכאל הערץ.

פון 72 מיטגלידער זענען אָנוועזענד געווען אויף דער זיצונג 59. פון זיי האָבען געשטימט 58, און אַלע האָבען אָפּגעגעבען זייערע שטימען פאַר ראָבערט גייער, וועלכער איז אויך אויסגעוועהלט געוואָרען.

נאָכדעם איז מען צוגעטרעטען צו וועהלען צו 2 וויצע־פּרעזעסען אין די בעזונדערע כעקציעס. אין דער אינדוסטריעלער האָבען געשטימט 27 פּערזאָן און ס׳זענען איינשטימיג אויסגעוועהלט געוואָרען הענריק באַרטשינסקי און עדוואַרד כאַביאַצקי.

אין דער האַנדעלס־סעקציע האָבען געשטימט 31 פּערזאָן און ס׳זענען איינשטימיג אויסגעוועהלט געוואָרען ד״ר יוסף זאַקס און זיגמונד פידלער (פאָרזיצער פון פּוילישען סוחרים־פעראיין).

נאָכדעם ווי דער פאָרזיצער האָט מיטגעטיילט די רעזולטאַטען פון די וואַהלען, וועלכע זענען אויפגענומען געוואָרען מיט אַפּלאָדיסמענטען, האָט ער איינגעלאַדען דאָס אויסגעוועהלטע פּרעזידיום צו פערנעהמען די ערטער ביים פּרעזידיום־טיש און דער ניי־אויסגעוועהלטער פּרעזעס פון דער קאַמער ה׳ ראָבערט גייער האָט בעקומען דאָס וואָרט. אין זיין קורצער רעדע האָט דער פּרעזעס געדאַנקט פאַר׳ן אויסוועהלען איהם אויפ׳ן כע אַנטוואָרטליכען אַמט און האָט דערביי ערקלערט, אַז ער נעהמט אָן דעם אַמט מיט געוויסע בעוואָרענישען (אַנ׳אַנדייטונג אויפ׳ן נאָך נישט ערלעדיגטען קאָנפליקט וועגען דער פּערזאָן פונ׳ם צוקונפטיגען דירעקטאָר פון דער קאַמער). אָבער אויב ער וועט דעם אַמט אָננעהמען וועט איהם אויספיהרען מיט דער גאַנצער איבערגעגעבענהייט און אָביעקטיוויטעט און וועט זוכען צו שאַפען אַ האַרמאָניע און מיטאַרבייט פון אַלע גרופען, וואָס זענען אין דער קאַמער רעפּרעזענטירט.

נאָכדעם האָט דער פאָרזיצער אין נאָמען פון אַלע אָנוועזענדע געדאַנקט דעם אינזש. באַיער פאַר דער דורכגעפיהרטער אַרבייט און די זיצונג איז געשלאָסען געוואָרען.

אָפּטיקעס

היינטיגע נאַכט=דיזשורען.

(2) אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצקאַ 50); ק. כאַנרזינסקי (פּיעטריקאָווער 164); ה. סאַק אַלעזשיש (פּושעיאָור 19); ר. רעמבאַלינסקי (אַנרזשעיאַ 28); י. זגנרעלעוויטש (פּיעטריקאָווער 25); קאָספּערקעוויטש (זגיערזשער 54) און טראַווקאָווסקאַ (בושעזשינסקאַ 56).

אַ שפּיצעל פון אַ וועכטער

(2) אויף זגערזשער 54 איז געווען בעשעפטיגט אַלס וועכטער יוסף טשאַפּסקי. דער בעל־הבית פונ׳ם הויז איז געווען נישט צופרידען פון דעם וועכטער און איהם אָפּגעזאָגט פונ׳ם פּאָסטען און גלייכצייטיג אויך פון דער דירה.

טשאַפּסקי איז געפאַלען אויף אַ שכל צו פערקויפען די דירה, און ער האָט זי פערקויפט אַ געוויסען שימאַנסקי פון קיעלמאַ 21 און גענומען האַנד־געלד 100 זלאָטים.

נעכטען האָט שימאַנסקי זיך געוואָלט אַריינציהען אין דער געקויפטער דירה. ער האָט זיך אָבער דערוואוסט, אַז טשאַפּסקי האָט פערקויפט די דירה, וועלכע האָט צו איהם נישט געהערט, און איז אַליין נעלם געוואָרען.

שימאַנסקי האָט זיך געווענדעט צו דער פּאָליציי, וועלכע האָט אַרויסגעשיקט נאָך דעם ענטלאָפענעם שטעק־בריף.

שלעכט אויסגעגעבענט...

(2) דער פערוואַלטער אין קראַנקען־קאַסע אַנטאָני בערטשאַק האָט גענאַרפט בעקומען אונטערשטיצונג פון קראַנקען־קאַסע פאַר דער צייט, וואָס ער איז געלעגען קראַנק. בערטשאַק׳ען האָט זיך אָבער געגלוסט צו בעקומען מעהר, ווי עס איז איהם געקומען, און ער האָט איבערגעמאַכט אין ביכעלע אַ ציפער פון דער סטאַווקע.

דער בעאַמטער פון קראַנקען־קאַסע האָט אָבער בעמערקט די מאַכינאַציע און באַרטשיק איז נעכטען געשטאַנען פאַר׳ן געריכט. דאָס געריכט האָט איהם פערמשפּט אויף 5 חדשים טורמע.

פאָרלעזונגען

אין פאָלקס=אוניווערזיטעט.

מאָרגען שבת, 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) דער דריטער רעפעראַט פון העברעאישען פאָרלעזונגס־ציקל איבער דער נייער העברעאישער ריכטונג. פרעלעגענט: ד״ר י. פרענקעל.

דער שטרייק אין דעם שטעטישען שחט-הויז.

(2) דער שטרייק אין דעם שטעטישען שחט־הויז, וועלכער האָט זיך אָנגעהויבען עהרענעכטען איז פערשאַרפט געוואָרען, ווייל מען האָט אַראָפּגענומען פון דער אַרבייט אויך דעם הילפס־פּערסאָנאַל. ווי לאַנג דער שטרייק קען דויערן איז שווער צו זאָגען, ווייל עס ווערען נישט אָנגענומען קיין מיטלען דעם שטרייק צו ליקווידירען.

די בהמות, וועלכע דאַרפען געשאָכטען ווערען אין שטעטישען שחט־הויז ווערען איבערגעשיקט אין באַלוטער שחט־הויז.

אין „אררט"

דער פרעהליכער „מאַסקאַראַד"=פּראָגראַם.

דער ערפאָלג פון דעם איצטיגען „מאַסקאַראַד" פּראָגראַם וואַקסט פון טאָג צו טאָג, און דער עולם ווילט זיך אויסגעצייכענט, און האָט הנאה פון די פּרעכטיגע נומערען.

דער איצטיגער פּראָגראַם האָט געפונען די וואַרעמסטע אויפנאַהמע אין דער גאַנצער יודישער, פּוילישער און דייטשער פּרעסע.

היינט, פרייטאַג ווערט געשפּילט נאָכמאַל 2 מאָל: 7.45 און 10 אין אָוונט. און מאָרגען ווערען בלויז נעגעבען 2 נאָכמיטאָג־פאָרשטעלונגען: 3 און 5 אַ זייגער.

אין אָוונט שבת ווערט נישט געשפּילט, ווייל דער זאַל איז פערדונגען אויף אַ פערוויילונג.

מעלדונג.

לומדי שעירי ערב ע״י צעירי „פועלי אמונה ישראל" לאָדז פּאָלנאָצנאַ 22.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דאָס אי״ה זונטאָג פ׳ תצוה דעם 17.2 פּונקטליך 8 אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון פא״י וווכאָדניאַ 66 אַ גראַנדיעזע סיום־פייערונג אויף מס׳ ברכות מיט דער בעטייליגונג פון די ח״ח פּרעזידענט פון פא״י אין פוילען י. ל. אָרלעאַן, ד. ה. זילבערשטיין, פרנס י. צעדערבוים, דירעקטאָר נ. קאַמיעניעץ, רעד. פּ. לאַנדענבערג פּ. אַלטמאַן. איינגאַנג פאַר אַלע.

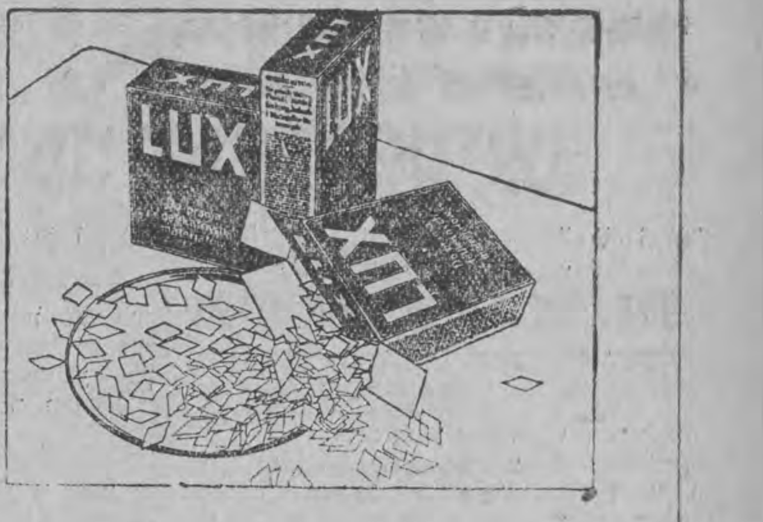

שטענדיג נאָר איין פּעקלעך

אויסשליסליך

אין פּעקלעך — אויף דער גאַנצער וועלט

ס׳איז דער בעסטער אופן צו איבערצייגען זיך, אויב מ׳קויפט דעם אויטענטישען לוקס, ווייל דער לעצטער ווערט פערקויפט אויף דער גאַנצער וועלט אויסשליסליך אין פערקלעבטע גראַנאַט - פּעקלעך מיט דער אויפשריפט לוקס. דאָס גיט אייגענטליך די זיכערסטע גאַראַנטיע פון דער אויטענטישקייט און פערזיכערט אַלע פון קויפען פאַלסיפיקאַטען.

בלויז דעם אידעאַל - ריינעם און אַקטיווען שוים פון לוקס, קען מען דרייסט אָנפערטרויען די גאַלאַנטע זיידענע וועש, ווי אויך דעליקאַטע קינדער-וועש. ווער עס היט אָב פּינקטליך די פאָרשריפטען (ס׳געפינט זיך אויף יעדען פּעקעל) דער וועט אויך אויסגעצייכענט אויסוואַשען אין לוקס די גראָבע וואָלענע קאַצען און זעמטליכע וואָלענע שטאָפען, וועלכע ווערען נישט איינשרימפּען. אויסערדעם שטענדיג וואַשען אין לוקס וואָלענע שאַלען, קינדער-גאַרניטורלעך, שפּאַנצערס, קינדער - קליידלעך און צוזי וויטער זאַכען ווי אויך וועלוועטען און וואַש-זיידע.

LUX

PRÓBKA DARMO

Kupon. Do firmy „Sunlajt" Sp. Akc., Skrzynka Poczt. 479, Poczta Główna, Warszawa.—

כ׳בעט מיר צו שיקען אַנ׳אומזיסט פּעקעל „לוקס", וואָס איז גענוג אויף אַ פּראָבע־וואַשען.

נאָמען און פאַמיליע————אדרעס————

(כ׳בעט שרייבען דעם אַדרעס דייטליך אַי פּוילי״ש)

N.F.5z

L.P.51—2

בילעטען אויפ׳ן לאַניוכאַ-פּראָצעס.

(—) ווי בעקאַנט וועט דער פּראָצעס געגען לאַניוכאַ, דער מערדער פון פּאָרפּאָלק טישער און דעם רינגסטמיידעל באַראָזסקאַ פּאָרקומען אין לאָדזער קרייז־געריכט דעם 21. פעברואַר.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט גהען אַרום קלאַנגען, אַז דאָס קרייז־געריכט וועט אַרויסגעבען ספּעציעלע בילעטען אויף דעם ראַזיגען סענסאַציאָנעלען פּראָצעס. אַ סך מענשען ווענדען זיך דעריבער שוין צום קרייז־געריכט וועגען בילעטען.

א פּראָצעס איבער ווילדע ברואים.

(—) ביי פערמאַכטע טירען איז נעכטען פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען די 16־יעהריגע יונגלעך וולאַדיסלאַוו קאָכאַנאָווסקי און יאַן גורניאַק, וועלכע זענען בעשולדיגט געוואָרען אין פּרובען צו בעגעהען אַ געוואַלד־טאַט איבער דער 19־יעהריגער מעלאַניאַ באַרטשאַק. דאָס געריכט האָט די יונגנרליכע פערברעכער פער׳משפּט צו 6 חדשים יעדער.

אויסגעגליטשט.

(2) די פּאָגאָטאָווע האָט נעכטען ערטיילט די ערשטע הילף דער 23־יעהריגער רחל קאָרנגאָלד (פּולנאָצנאַ 11), וועלכע האָט זיך אויסגעגליטשט, געפאַלען און צובראָכען אַ פוס; און דער 22־יעהריגער גיטל טאַבאַקליט, שקאָלנאַ 22, וועלכע האָט זיך אויך אויסגעגליטשט און צובראָכען אַ האַנט.

רעהאַביליטאַציע פון א באַנקראָטירטען סוחר.

(2) אויף אָגראָדאָוואַ 10 האָט זיך געפונען אַ געשעפט פון בלויי־געשיר פון אַ געוויסען יוסף איזשביצקי.

פון פעברואַר ביז אַפּריל 1928 האָט די פירמע איינגעקויפט אַ גרויסע צאָהל עמאַל־געשיר, און אויסגעשטעלט וועקסלען. ווען עס איז געקומען די צייט צו צאָהלען האָט איזביצקי געלאָזט די וועקסלען צום פּראָטעסט. אַ גאַנצע רייה געליטענע פירמעס האָבען איינגעגעבען אויף איזביצקי׳ן אין געריכט. מען האָט איהם ערקלערט באַנקראָט און אַריינגעזעצט אין אַרעסט אַלס בייזוויליגען באַנקראָטניק.

דער אַדוואָקאַט פרידע, אַלס פערטיידיגער פון איזביצקי׳ן האָט זיך אָבער לעצטענס געווענדעט צום האַנדעלס־געריכט, אַז מען זאָל איזביצקי׳ן אַרויסגעבען אַ גלייט־שיין. דער אַדוואָקאַט האָט דערוויזען, אַז איזביצקי האָט נישט בייזוויליג פערבעהאַלטען זיין פערמעגען פאַר די קרעדיטאָרען, נאָר זיין געוועלב איז ליציטירט געוואָרען דורך דער פינאַנץ־מאַכט נאָר פאַר אומצאָק־שטייער־חובות.

דער ענין איז בעהאַנדעלט געוואָרען עהרענעכטען אין האַנדעלס־געריכט און עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו ערטיילען איזביצקי׳ן אַ גלייט־שיין ביז׳ן ערשטען אַפּריל 1929.

אַ׳עלעגאַנט מעבלירט קאַוואַליר־צימער

מיט אַ בעזונדערען איינגאַנג ווערט געזוכט ביי איינזאַמע מענשען. מאָנאַט געהאַלט 100-150 זל. אָפערטען פאַר "Z" אין אַדמי׳. „נ. פאָלקסבלאַט".

ביליג צו פערקויפען

2 זאָקען־מאַשינען, אַ 156 אויף זייד און טאָפּעל־זייל און אַ 148. אין נוטען צושטאַנד. ביי באָמגאַרטען זשעראָמסקי 32. צו ערפאַהרען פון 7—10 אָוונד

אַ לעצט צימער

צו שלאָפען אָדער צו פערמיטען פאַר אַ פאָר פאָלק איז איבערצוגעבען שקאָלנאַ 23, ביי קאַהן אָביציגע פאַרטער.

אַ לערן יונגעל

קען זיך מעלדען אין דער קאָנדיטאָריי פון מ. קאַטעק, קאָנסטאַנטינער 9. 4389

ס׳ווערט זאָפאָרט געברויכט האַנדנייהעערינס

ווי אויך אַ לערן־יונגעל נעגען באַלדיגע צאָהלונג ביי שאַרפער ווסכאָדניע 49.

אַטאַמבורירער־געזעלען

צו קאָנפעקציע קען זיך מעלדען ביי רעטקינסקי פּאָרזשעטשנאַ 19. 4405

אַ ליידיג צימער

מיט אַ בעזונדערען איינגאַנג אין צענטרום שטאָט פאַר 2 יונגעלייט צו וואוינען אין צו אַרבייטען ווערט געזוכט. אָפערטען אונטער „שניידער" אין אַדמינ. פון דער צייטונג. 4399

לעכער מאַשינאַוועס

ווערען אָנגענומען אויסצוגייהען צו ביליגע פרייזען ביי ג. נאָרדמאַן 29 צעגעלניאַנאַ 29

אקאדעמיע לכבוד דעם 10־יאהריגען יובילעאום פון דער פועלי־ציוניסטישער יוגענד.

מארגען פארטאג קומט פאר אין פילהארמאניע אן׳אקאדעמיע לכבוד דעם 10־יאהריגען יובל פון דער פועלי־ציון „יוגענד". די יוגענד־ארגאניזאציע איז ענטשטאנען אין צייט פון קריג און האט זיך ענטוויקעלט פון בעוואגטע זעלבסטבילדונגס־קרייזען פון יוגענטליכע ארבייטער און שטודירענדער יוגענד. צום סוף פון קריג איז פארגעקומען די ארגאניזאציאנעלע פעראייניגונג פון די איינצעלנע קרייזען אין א פערבאנד, צו וועלכען עס האט זיך אויך אנגעשלאסען דער פערבאנד פון יוגענטליכע ארבייטער, וועלכער האט שוין פריהער עקזיס־טירט אין עסטרייך. לאדז איז געוועזען איינע פון די ערשטע שטעט, וואו די יוגענד האט זיך ארגאניזירט און האט די גאנצע צייט געפיהרט א ריהרעוודיגע טעטיגקייט שטעהענדיג אין א נאהענטען קאנטאקט און אונטער דער אנפיהרונג פון די פועלי ציון.

צום 10־יאהריגען יובילעאום גיט ארויס די „יוגענד" אן׳איינמאליגען אויסגאבע א זשורנאל פון 16 זייטען „די יוגענד־פאהן". צו דער אקאדעמיע, וואס קומט פאר אין פילהארמאניע קומען ספע־ציעל צו פאהרען פון ווארשע די בעקאנטע „יוגענד"־כוחות — יוסף ראזען, יעקב קענער א. א.

זיי געפעלט נישט, אבער זיי לקחנ׳ען...

(—) אין קאנפעקציע־געשעפט פון רחל לובינ־סקא, פרייהייטס־פלאץ 6, זענען ארייננעקומען עט־ליכע יונגעלייט און זיך נעהייסען ווייזען פערשי־דענע באל־קליידער. די סוחרטע האט געוויזען פער־שידענע קליידער אבער די קונים זענען זיי נישט געפע־לען געווארען און זיי זענען אוועק מיט גארנישט. נאכדעם ערשט האט לובינסקא בעמערקט, אז עס פעהלען איהר צוויי קליידער. זי האט געמאכט א אלארם, מ׳האט אנגעהויבען יאגען די גנבים, און זיי געכאפט. דאס זענען געווען בעקאנטע גנבים: וואצלאוו טאקארסקי און יאן קולינסקי.

נעכטען איז זייער פראצעס פארגעקומען אין קרייז־געריכט. טאקארסקי איז פערמשפט געווארען אויף 3 יאהר און קולינסקי אויף 6 חדשים טורמע.

„עוויג" אקציען־געזעלשאפט.

אין איינער פון די אנגעזעהענסטע אונטער־נעהמונגען, ביי דער טײ־פירמע „עוויג", איז פאר־געקומען א וויכטיגע ענדערונג, צום פראגרעס פון דער פירמע. „עוויג" וועלכע איז ביז־איצט געווען „א נעז. מיט בעגרענעצטער אחריות" מיט א נישט־בעדייטענדען קאפיטאל, איז אומגעבילדעט געווא־רען אויף אן׳אקציען־געזעלשאפט מיט א גרונד־קאפיטאל פון א האלבען מיליאן.

א חוץ דעם האט די אקציען־געזעלשאפט „עוויג" זיך געזיכערט מיט א גרויסער פינאנציעלער און מאטעריעלער מיטווירקונג פון דער ענגלישער אנגעזעהענער פירמע

The Cookson Produce et Chemical Company Ltd. London.

דאס אלעס וועט זעלבסטפערשטענדליך האבען א גרויסע ווירקונג אויף דער ווייטערדיגער ענט־וויקלונג פון „עוויג", וועלכע האט ביז־איצט שוין אויך געשפילט א גרויסע ראלע אין דער טײ און קאלאניאל־בראנזשע.

א דאנק „עוויג׳ס" פאכמענישע קענטנישען און די אויסגעצייכענטע פערצווייגטע ארגאניזאציע נעהמונג וועט מאכען ווייטערדיגע פארטשריט. און איז צו ערווארטען, אז דער וואוקס פון דער אונטער מיט איהר גרויסער צאהל פיליעס אין גאנץ פוילען, זי וועט פערנעהמען דאס גרויסע אנגעזעהענע ארט, צו וועלכען עס בערעכטיגט זי איהר גרויסע איני־ציאטיוו און בעהעגליפקייט, וואס זי ווייזט ארויס אין דער ארבייט.

אלע פערעהרער פון „עוויג" ווינשען איהר ערפאלג.

געפונען א טויטענמענשען הענגען אויף א בוים.

(2) נעכטען האט מען אין וואלד צווישען זגערזש און קאנסטאנטין געפונען הענגען אויף א בוים א פערגליווערטען קערפער פון א מאנספער־שוין פון א יאהר 25.

מען האט דעם טויטען קערפער אפגעפיהרט אין פראסעקטאריום, וואו עס וועט פעסטגעשטעלט ווערען צי האט מען דא צו טון מיט א פערבראכ־קירטען מארד צי מיט א זעלבסטמארד.

קיין פערזענליכען דאקומענט האט מען ביי דעם נעהאנגענעם נישט געפונען און עס איז נישט פעסטגעשטעלט ווער ער איז.

מעלדונגען.

אלגעמיינער פראפ. לאנדעס־פעראיין פון בעקליידונגס־ארבייטער אין פוילען, אפטיילונג לאדז, לאגעווניצקא 4

אכטונג פארל־ארבייטער!

שבת, ד. 16־טען ד. ח. 11 א זייגער פרי קומט פאר אין לאקאל פון פעראיין לאגעווניצקא 4 א גרויסע פאך־פערזאמלונג א.ט.א. בעריכט וועגען דער לוין־אקציע. די פאך־קאמיסיע

אכטונג, נייערס ראיאן!

די ביבליאטעק ביים ארב. ווינקעל סובאלסקא 11, איז שוין אפען, לעזער קענען זיך איינשרייבען שבת פון 10—1 פארמיטאג, מיטואך פון 8—10 אווענד אין ארב. ווינקעל סובאלקי 11.
4383 די קולטור־קאמיסיע.

פראפ. פעראיין פון בעקלייד־אינדוסטריע ארב. אין פוילען, אפט. לאדז, קאנסטאנטינער 26.

אכטונג, פארל־ארבייטער!

זונטאג ד. 17. פעברואר פינקטליך 8 אווענד קומט פאר אין פעראיינס־לאקאל, קאנסטאנטינער 26 א וויכטיגע פאך־פערזאמלונג אלע דארפען אומבעדינגט צו קומען.
4423
די פאך־קאמיסיע פון פארלעך.

פראפ. פעראיין פון בעקלייד־אינדוסטריע ארב. אין פוילען, אפט. לאדז, קאנסטאנטינער 26.

אכטונג, ארבייטסלאזע שניידער־ארבייטער!

אין צוזאמענהאנג מיט דער שטיצע, וואס עס גיט די גמינע, פאר ארבייטסלאזע אויף קוילען, קומט פאר א רעגיסטראציע אין פעראיינס־לאקאל יעדען טאג פון 11 פריה ביז 2 מיטאג.
4423 די פערוואלטונג.

„ארט"

זאכאדניא 43

יודישער קאמער־טעאטער
לייטונג: מ. בראדערזאן.

היינט 2 פארשטעלונגען: אנהויב 7.45 (פאפולערע פרייזען) און 10 אין אווענד

מארגען, שבת - 2 נאכמיטאג־פארשטעלונגען

(פרייזען פון 75 גראשען ביז 3 זלאטעס) — אנהויב 3 און 5 א זייגער נאכמיטאג

דער פראכטפולער 5. קארנאוואל־פראגראם

א. נ. „מאסקאראד"

1) איבערטור. 2) דער דייטש. 3) כשוף. 4) שאלות און תשובות. 5) דער וואלד־גזלן. 6) א מויד א צימעס. 7) א קרבן פון קארנאוואל. 9) דער ווייסער מאסקאראד.

טעקסטען פון שלום עליכם, מ. בראדערזאן און י. אבערושאנעק. :—: מוזיק־קאמפ.: דוד בייגעלמאן. קאנפ.: י. רייכנלאס. קאסט.דעקאר.: ד. מאטוס און ש. בלום. ליכט־עפעקטען: י. יעראזאלימסקי.

די קאסע איז אפען טעגליך פון 6 אוו., שבת פון 1.30 ביז 5 נאכמ. און פון 7 אווענד.

פאלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

מחר בשבת, בשעה 5 אחה"צ באולם ההסתדרות הציונית (צעג. 4)

הרצאה על הנושא:

„השירה העברית החדשה" (הרצאה 10)

המרצה: ד"ר י. פרנקל. הכניסה חנם!

די נאהענטסטע פארלעזונג:

זונטאג, דעם 17/2, 8.30 אין אווענד. אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע — רעד. י. אוגער אויף ד. ט.: „ציוניזם אין דער ענגלישער ל טעראטור".

ווארנונג!

אזוי ווי ס׳האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע נאכגעמאכטע בעלד־בעטען, מאך איך בעקאנט דאס געעהרטע פובליקום, אז די

עכט פאטענטירטע **בעטעל** עכט פאטענטירטע

זענען פערזעהען נאר מיט דער שוץ־מארקע

PALMA-PATENT

פאר וועלכע מיר זענען טראנטווארטליך ביז 3 יאהר.

— צו בעקומען אין אלע גרעסערע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל

ניקעל־בעטען, אמעריקאנקעס,
ניקעל־קינדער־בעטען, קינדער־וועגעלעך,
טיש־בעטען, קינדער־בענקעלעך,
מעבעל־מאס, אויף רעדלעך.

מאטראצען געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע **קאזעטקעס און טאפטשאנעס**

בעמ.: בעטלעך מיט רינגעלעך ווייס און פרוין 17 זל., פאלאווע בעט. 14 זל.

רעעלע בעהאנדלונג. פאבריקס־פרייזען. זעמטליבע רעפאראטורן.

הורט לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל

שפארט געלד!

קויפט **שירמס, שטעקענס** נור אין דער ווערקשטאט

ס. פייגענבוים, זגערזשסקא 19

ווייל איהר קענט דארט קויפען מיט ווי איבעראל ב י ל י ג ע ר 25%

אכטונג! ס׳ווערען אנגענומען אלערליי רעפאראטורן און דעקונג.

געלעגענהייטליך א מציאה צו פערקויפען

¾ הויז אויף יעראזאלימסקי 8, וואס בעשטעהט פון א פראנט, 2 אפיציגעס צו 3 שט., יעדע צו 36 לאקאטארען צו איין שטוב און קיך, צו פערקויפען.

צו ערפאהרען ביי נמע ווייכקראנץ, פאמארסקא 8. ריינער היפאטעק. מעקלערס נעווארנט.
4358

ח. איינשיידלער

דער בעוואוסטער הערען־שניידער

פראנציסקאנער 9

איך מאך בעקאנט מיין ג׳ קונדשאפט, אז מיין הערען־שניידער־אטעליער איז איבערגעצויגען אויף דער

פאמארסקא 41a, וו. 49

אין בעט די ג׳ קונדש. מיר ווייטער שענקען זייער צוטרוי ווי ביז־איצט.

3882 מיט אכטונג ח. איינשיידלער.

בעקאנטמאכונג.

אין מיין ערשטקל. הערען־און דאמען־פריזיער־אנשטאלט

5 פאלודניאווא 5

זענען די פרייזען פין שערען און ראזירען ערמעסיגט געווארען לויט דעם פאלג. ביליגערען פרייז:

אין מענער־סאלאן:		אין דאמען־סאלאן:	
ראזירען — — —	40 גר.	שערען דאמען — —	80 גר.
שערען — — —	80 גר.	אייזען און וואסער.	
שערען א יונגעל מיט מאשין	50 גר.	אנ־דולאציע — —	פון 1 זל. און
קאפ־וואשען — — —	50 גר.	קאפ־וואשען מיט עלעקטרישען	
עלעקטרישער מיסאזש	50 גר.	טרוקען־אפאראט — —	1 זל.
		מאניקור (א חוץ פרייטאג, שבת)	70 גר.

דער מענער־סאלאן ווערט געפיהרט דורך דעם געהעזענעם מיטארבייטער פון קאפקין ה׳ מאריץ.

דער דאמען־סאלאן געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון ה׳ האלבערשטאט

למען הכלל יודעים!

דער אויספערשעמטער ג. ה. פרידמאן, קילינסקיעגא 104, וועלכער לייקענט אפ זיין איי־גענע אונטערשריפט, ווערט דערפאר צוגעצויגען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט. דאס איז אלץ מחמת שנאה און צוליב קאנקורענץ אין מסחר.

מיט אכטונג

יחזקאל פינקעלשטיין און אברהם זיילער

וואלטשאנסקא 43. 4417

דער בעקאנטער רעכטס־קענער י. איינפעלד

וואוינט איצט אויף פעטריקאווער 31. שפרעכשטונדען טעגליך פון 5—8 אוו. נעמט אויך אונטער דורכצופיהרען אין בורדים־געריכטען די שווערסטע סכסוכים געוויסענהאפט און לויט די פערפליכטענדע געזעצען.

Dr. ADAM

GROSGLIK

Al Kościuszki 27

tel. 51-78,

הויט־ און וועבערישע קראנקה. רענטגען און ליכטהייל אינסט. בעמט אן פון 4—7 אין אוונט

Dr.

HELLER

ספעציאליסט פאר הויט־ ווענערישע־קראנקהייטען און מענער־שוואכע.

נאווראט 2 טעל. 89.79

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט.

פאר אונבעמיטעלטע לעמשניצע־פרייזען.

קימפעטארין — כירורגישע קליניק

פון די דאקטוירים שארלאמא־איגעראוו רייטלער־קודיאנסקא, מיכאל קאנטא און י. בוים.

לאדז, אגראדאווא 10, טעל. 57—13.

1־טע און 2־טע קלאס.

אמבולאטאריום.

פרויען־קראנקהייטען פון $1\frac{1}{2}$—$11\frac{1}{2}$.

Dr. med. A. Uryson

איננערליכע קראנקהייטען

ספעציעל מאגען, דארם און לעבער־קראנקהייטען

קאנסטאנטינער 20. טעל. 35-85

נעמט אן פון 3 ביז 5 א זייגער נאכמיטאג

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך האב ערעפענט אן׳ערשטקלאסיגע

מלעטשארניע און צוקערניע

אויף **זאוואדזקא 14.**

און וועט שטענדיג זיין פרישטיקען און אווענדברויטען פערזעהן מיט געשמאקע צו מעסיגע פרייזען. ס׳איז אויך צו בעקומען אלערליי צוקערווארען ווי אויך דעליקאטעסען. שנעלע און סאלידע בעדינונג. שטרענג כשר.

מיט אכטונג ע. זילבערמאן, זאוואדזקא 14.

בעמערקונג: א ספעציעל וואַרם־צימער צו שפילען דאמינא, שאך א. ז. וו. צו ביליגע פרייזען.

CASINO

הײנט און פאלגענדע טעג
מעכטיגע פרעמיערע!

גרויסער ריהרענדער צירק-פילם פון א קלאון, װעלכער, װײלענדיג די צושױער, מאכט אדורך א גיהנום פון געפיהלען, װעלכע עס האט נישט פערשטאנען זײן געליבטע

לאַך דיך אויס, פּאַיאַץ (Śmiej się pajacu)

אין דער הױפּטראָלע
דער זשעני פון
הונדערט געזיכטער

LON CHANEY
Loretta Yong, Nils Asther i Gwen Lee

קאַפּיטאַלער פילם, אין װעלכען דער געניאַלער LON CHANEY דער אונפערגעסליכער פון „גלאָקען ציהער פון נאָטר-דאם", גיט דעם מאקסימום פון זײן טאלענט.

אנהױב 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 א זײגער נאכמיטאג זענען אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

מוזיק אונטער דער דירעקציע ל. קאנטאר.

Grand-Kino

לעצטע דרײ טעג!

דער לעצטער מאנארך

ערשיטערנדע דראמע אויס דעם
װירקליכען לעבען פון קײזער
פראַנץ יאזעף

אנאנס: רחל אדער — די ליבעס פון א ארטיסטקע
POLA NEGRI
אלס אונפערגעסליכע רחל װעט אויסטרעטען די װעלט-בעריהמטע

ארקעסטער אונטער לײטונג פון ה׳ ר. קאנטאר.
אנהױב 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12 בײטאג

LUNA

הײנט צום לעצטען מאל „פאטעטישע סימפאניע" פרעכטיגער פילם - ראמאנס

פון מארגען! פון מארגען!
די מאדערניזירטע עפאפעע פון HOMER אין 10 אקטען

דאס פריוואטע לעבען פון דער שענער העלענע

אין די הױפּט-ראלען **Marja Corda i Richrdo Cortez** אין די הױפּט ראלען

אנהױב 4 א זײגער נאכמ., שבת און זונטאג 12 א זײגער בײטאג, לעצטער סעאנס 10 אװ.
אויפ׳ן ערשטען סעאנס פרײזען פון די פלעצער פון 1 זלאטי אן.
שבת און זונטאג פון 12—3 נאכמיטאג זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

לעצטע 3 טעג! == אלע == פלעצער צו 1 זל. 50 און 1

פרײטאג, שבת און זונטאג

אלע, װעלכע האבען נאך נישט בעװיזען צו זעהען דעם אונגעװעהנליכען פילם א. נ.

די װידױ פון א 16-יעהריגער

אויפ׳ן גרונד פון דער סעקסועלער טראגעדיע פון שילער

קראַנץ — און דער שילעהין

„PALACE" פעטריקאווער 108

דער זאל איז גוט בעהײצט
אויפן 1. סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

דארפען דעם פילם אונבעדינגט זעהען איז קינא

CZARY

הײנט גרויסע שלאגער-פרעמיערע! פרעכטיגסטע מײסטערװערק פון דער פראדוקציע 1928/29

דער געפאנצערטער דיליזשאנס

אין דער הױפּט-ראלע **TOM MIX**

טאם מיקס צװישען די גרעסטע געפאהרען ראטעװעט דעם פאסט-װאגען געגען אנפאלער.
אויסער׳ן פראגראם: אמעריקאנער קאמעדיע אין 2 אקטען. ארקעסטער אונטער דער לײטונג פון ה׳ קראכמאלסקי.
אנהױב 4 א זײגער נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 א זײגער בײטאג. אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גראשען.

APOLLO

הײנט און פאלגענדע טעג!
מעכטיגע פױלישע עפאפעע -- געשאפען אויפ׳ן גרונד פון אונשטערבליכען װערק פון
ADAM MICKIEWICZ

PAN TADEUSZ

אין די הױפּט ראלען:
ŁUSZCZEWSKI,
ZAJĄCZKOWSKA.

דער נעכסטער פראגראם: גר. דאפעלטער פראגראם: 1) **DOLORES del RIO** אין דער שענער קאמעדיע א. נ. „דאס שפיל װעגען א פרוי"
2) **MAGDE BELLAMY** אין דער שאמפאנער קאמעדיע א. נ. „מיט אנ׳אויטא נאך גליק"

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לײטונג פון ה׳ צ. קאנטאר
שבת און זונטאג 12 א זײגער, אויפן 1. סעאנס זענען די פלעצער פון 50 גר.

ראַדיא-הערער!

שפּאַרזאמקײט מאכט מענשען רײך. גיט נישט אויס קײן געלד אויף איבעריגען לוקסוס, איהר װעט זיך איבערצײגען, אז די בײ אונז געקויפטע ראַדיא-אבנעהמער 3 לאמפּיגע —.150 זל.
4 לאמפּיגע —.200 „
זענען די בעסטע

RADIO-SPLENDID
PIOTRKOWSKA № 61 (w podwórzu), tel. 59-02
(Wł.: H. GOLDRYNG).

Z POWODU WYJAZDU
2 POKOJE z KUCHNIĄ odstąpię z MEBLAMI
Wszelkie wygody, słoneczne, front, balkon.
Oferty pod „2 pokoje z meblami" do administracji niniejszego pisma. 4432

קוואליפיצירטע שטאפּערינס
װערען געזוכט
קאראלא 17
צו מעלדען זיך בײם פּאַרטיער.
4412

אנ׳אגענט
פון דער קאלאניאל- און צוקערװארג-בראַנזשע װערט געזוכט.
אפערטען אונטער „אגענט" אין אדמינ.
4409

מעכאנישער װערקשטעל
פון שלאסערײ-מאשינען און טראַנסמיסיעס
J. BUB
Łódź, Św. Anny 2a, tel. 37-95
עמפּפעהלט קאמפּלעטע אײנריכטונגען פון
טרײבערס (טראַנסמיסיעס)
און טראנסמיסיע-טײלען.
רעפּעראַטור פון זעמטליכע דאמף-מאשינען,
װי אויך פערשידענע רעפּעראַטורען, װאס האבען א שײכות מיט דעם מאשין- און שלאָסער-פאך.
פּריװאט-װאוינונג: נאװא-צעגעלניאנא 31, װאהנונג 12.

אבאנעמענטס-פּרײז:
אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפּטראגען א הײם; אויף דער פּראװינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר׳ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פערענטװארטליך די אדמיניסטראציע איז אפען בײטאג און בײנאכט.

אנאנסען-פּרײז
פאר׳ן טעקסט — 18 גר. פּריװאט און ערב יו״ט — 24 גר. אין דער זײט 8 שפּאלטען
אין טעקסט — 40 — „ „ „ „ 60 — „ „ „ „ 4 „
נאכ׳ן טעקסט — 12 „ „ „ „ 18 — „ „ „ „ 8 „
פאר א מילימעטער-שורה; אויסער דער שטאט 50 פּראצ. טײערער. אויסל. 100 פּראצ. טײערער. מעלדונגען — 10 גר. א װארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufmann.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.